Intervju: Dr Boško Đukanović

Njihova Srbija nije moja Srbija

Odlazak Dejvida Bouvija

Ima li koga kod kuće

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

01305

9 770353 802002

VREME

broj 1306

cena 200 DIN

14. januar 2016.

LIČNOST GODINE: SAŠA JANKOVIĆ

ZAŠTO IM SMETAM

Započnimo 2016. godinu uvereni da
ZAJEDNO
STVARNO
MOŽEMO
da ostvarimo još veće uspehe.
Srećna Nova godina i božićni praznici.
Raiffeisen
BANK
Raiffeisen banka je ovogodišnji dobitnik priznanja „Banka godine u Srbiji" po izboru uglednog finansijskog magazina „The Banker".
The Banker
Bank of the Year 2015
SERBIA

VREME
BROJ 1306
14. januar 2016.

04 Zoom: Maketarsko društvo

08 Ličnost godine: Saša Janković

16 Policija i novinari:

Proročanstvo sa raskrinkavanjem

19 Nuspojave:

Jutarnji košmari noćnog portira

20 Intervju: Boško Đukanović

24 Poljoprivreda: Privatizacija PKB-a

26 Intervju: Slađanka Milošević,

predsednica Sindikata pravosuđa Srbije

31 Lisica i ždral: Novi horizont

KULTURA

32 In memoriam: Dejvid Bouvi (1947–2016)

35 Roman: Zapis o pronicljivosti

36 Intervju: Darko Bajić

38 Ian "Lemmy" Kilmister (1945–2015):

Ludo i brzo

41 Kraj prvog ciklusa projekta "Nema teorije":

Pisati o umetnosti

43 Pisci o slikarima:

Božo Koprivica o Biljani Đurđević

49 TV manijak:

SVET

50 Nemačka:

Napastvovanje žena u Kelnu

54 Saudijsa Arabija vs. Iran: Od vere do para

56 Politika u transkriptima:

Šta je govorio Toni Bler

MOZAIK

58 FIFA i UEFA: Pad nedodirljivih

61 Navigator: Smrt video-kluba

62 Vreme uživanja: Potraga

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

Ministar unutrašnjih poslova Stefanović dr Nebojša izazvao je nepotreban skandal jednom brzopletom i nepromišljenom izjavom u TV Dnevniku. Mleko je prosuto i sad nema natrag, a koristi ima samo Dragan J. Vučićević, novinar u civilu koga je zapala kontrola štete. Pažnja se pokušava skrenuti sa bitnog na nebitno, priča se prevrće kao čarapa, ali – od toga je slaba vajda

PIŠE: **MILOŠ VASIĆ**

Potpuno je svejedno ko je ministar pravde. Bez obzira na to što je pravosuđe neuspešno, premijer je zadovoljan radom ministra pravde. A kad je premijer zadovoljan, moraju i svi ostali da budu. Ova Vlada nastavila je utabanim putem prethodne u urušavanju pravosuđa

PIŠE: **TATJANA TAGIROV**

Slike nepregledne mase muškaraca "arapskog izgleda" koji pred kelnskom katedralom napastvuje nemoćne žene, krade im novčanike, tuče se i povraća po železničkoj stanici, drastično u Evropi i Nemačkoj slabe pozicije politike koja se zalaže za masovno prihvatanje izbeglica sa Bliskog istoka i iz Severne Afrike

PIŠE: **NEMANJA RUJEVIĆ**

Fotografija na naslovnoj strani: **Milovan Milenković**

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Maketarsko društvo: Brzi voz, naoružan sa S-300, tutnji kroz Beograd na vodi, a okolo se igra vaterpolo

Premijer je imao alibi. Nije bio u beogradskoj Areni. Dakle, nisu zviždali njemu. Ali zviždali su na pomen njegovog imena. To je još gore

KRALJ TRIBINA: MIROĐIJA U PRESOLJENOJ ČORBI

Živci se tanje. Premijeru je teško da ostane racionalan i možda ga oni zvižduci iz beogradske Arene, na svečanom otvaranju Evropskog prvenstva u vaterpolu, jarcaju i podstiču da na proleće pored lokalnih i pokrajinskih izbora raspiše i opšte parlamentarno nadmetanje.

Iz njega je počela da isijava ljudska i politička sujeta, progovorio je navijački mentalitet, on bi da se maklja sa protivnicima i trenutno je spreman da odloži važne državne poslove samo da bi dokazao da je kralj tribina.

Kako drugačije tumačiti njegovu potonju izjavu nego kao ljutnju zbog stotinu, dve, hiljadu ljudi, pa nek bude i pet hiljada, i svih deset hiljada prisutnih u Areni, koji su na pomen njegovog imena zdušno zviždali.

Premijer Srbije Aleksandar Vučić izjavio je, čak, da nisu njemu zviždali u Areni, jer on nije ni bio tamo tokom vaterpolo utakmice.

Dakle, premijer je imao alibi. Nije bio tamo. Ali zviždali su na pomen njegovog imena. To je još gore. Ako premijer ne oseća da je to posledica zgađenosti nad činjenicom da hoće da bude mirođija u svakoj čorbi, začinjenom i presoljenom udvorištvom njegovih dočasnika, onda je to ozbiljan problem.

Šta je, koja sila, unutrašnji poriv, politički motiv ili prosto navika, nateralo ministra sporta Vanju Udovičića da ga u obraćanju javnosti pomene, maltene kao zaslužnog za uspehe srpskog vaterpola? To sam Bog zna. Kao bivši sportista, vaterpolista, mogao je i morao da zna, posebno posle zvižduka predsedniku Srbije Tomislavu Nikoliću, da nijedan političar neće dobro proći. Navijači su čudni svatovi, nisu oni učesnici stranačkih tribina. Ali udvorištvo i zaklinjanje u Vučića postali su manir i rekao bih da se ljudima to, prosto, zgadilo.

Odavno tvrdim da će Vučiću doći glave njegovi a ne opozicija, pa sve da se i svakoliko ujedini. Okupio je oko sebe klimoglavce koji se prema njemu ponašaju idolopokloničkі, a i sam je poverovao da je bogomdan da nam popravi život, kao i u svoju mesijansku ulogu i mogućnost da u mandatu promeni mentalitet naroda.

A onda je patetično izjavio da „navijanje u Areni nikada nije bilo gore, jer su zviždači ubili ljude unutra i uništili im život". Ova dubokoumna glupost protivrečna je činjenicama: pobedili smo ubedljivo i navijači su zadovoljni otišli kućama.

Iz jednog očekivanog ekscesa, kad je reč o navijačima, počeo je da izvlači i dublje zaključke pa je rekao da oni koji su nezadovoljni imaju pravo na to, a imaće, nada se, i priliku da izaberu one koje smatraju boljim, na izborima koje, kako je rekao, „svi žele".

"Odluku o izborima, međutim, ne mogu da donesem sam, razgovaraću o tome sa saradnicima, ministrima i predsednikom Srbije. Nadam se da će građani Srbije uskoro imati priliku da izaberu bolje", rekao je Vučić.

Upitan da li to znači da će biti i vanrednih parlamentarnih izbora, Vučić je rekao da njih svi žele.

"Takve odluke ne mogu da donosim sam, razgovaraću sa mojim saradnicima", poručio je premijer Srbije.

Kaže i da je navikao da ga vređaju i na "pogrdniji način", te da su ti koji su zviždali napravili sebi medveđu uslugu i sebe loše predstavili svetu.

On je komentarišući zviždanje u beogradskoj Areni prilikom otvaranja EP u vaterpolu rekao da su tada u senku pale medalje i uspesi naših vaterpolista, a pričalo se samo o političkoj konotaciji događaja.

Foto: Slobodan Miljević

Foto: FoNet

Foto: FoNet

Foto: Zoran Žestić/Tanjug

ISIJAVANJE: BEZGREŠNOST I SUJETA

"Došli ljudi da se raduju i da navijaju za Srbe protiv Hrvata, da se raduju svojoj reprezentaciji, divnim momcima koji pobeđuju, došlo njih 500-1000, reklo 'daj da uništimo svima sve, da budemo veliki mangupi, da napravimo politički događaj od toga...'", rekao je Vučić.

On je dodao da nema potrebe da se na takav način ruši ugled zemlje, te da će zato imati priliku nezadovoljni da biraju bolje, pa i one koji imaju šest odsto podrške.

"Imaćemo uskoro i lokalne i pokrajinske izbore. Da li će biti vanrednih parlamentarnih, vidim da ih svi žele, kažu da vlada loše radi... Ljudi treba da izaberu bolje", poručio je Vučić odgovarajući, nakon obilaska "Beograda na vodi", na pitanje kada će biti vanredni izbori.

Iz njega isijava uverenje bezgrešnosti i prvi put u srpskoj istoriji, kako on voli da opisuje svoje tobožnje poduhvate i uspehe, dogodilo bi se da šaka „mangupa", navijača, isprovocira vanredne izbore, samo zato što je Vučiću povređena sujeta.

On bi sad njima da dokaže da je najjači i blizu je trenutka kad političar izlazi iz zone racionalnog. Ma koliko izgledalo da je okidač za ovakvu reakciju banalan, on nije i bezopasan. Liči mi da će svaki izbori biti makljaža između dva navijačka tabora.

LEGOLEND: ZEMLJA MAKETA

S našim premijerom kao da neko tera sprdnju i mimo navijača. Svako malo dobije neku maketu. Počelo je od „Beograda na vodi", pa preko kineskog brzog voza, i stiglo je do Rogozinovog poklona: makete S-300, ruskog protivraketnog sistema.

U međuvremenu dobijao je kamiončiće, autobuse i ko zna šta još. Što reče neko, i vi ćete, građani, isto, samo sutra – u 2017. dobićete maketu 500 evra i to svakog meseca po jednu. ¶

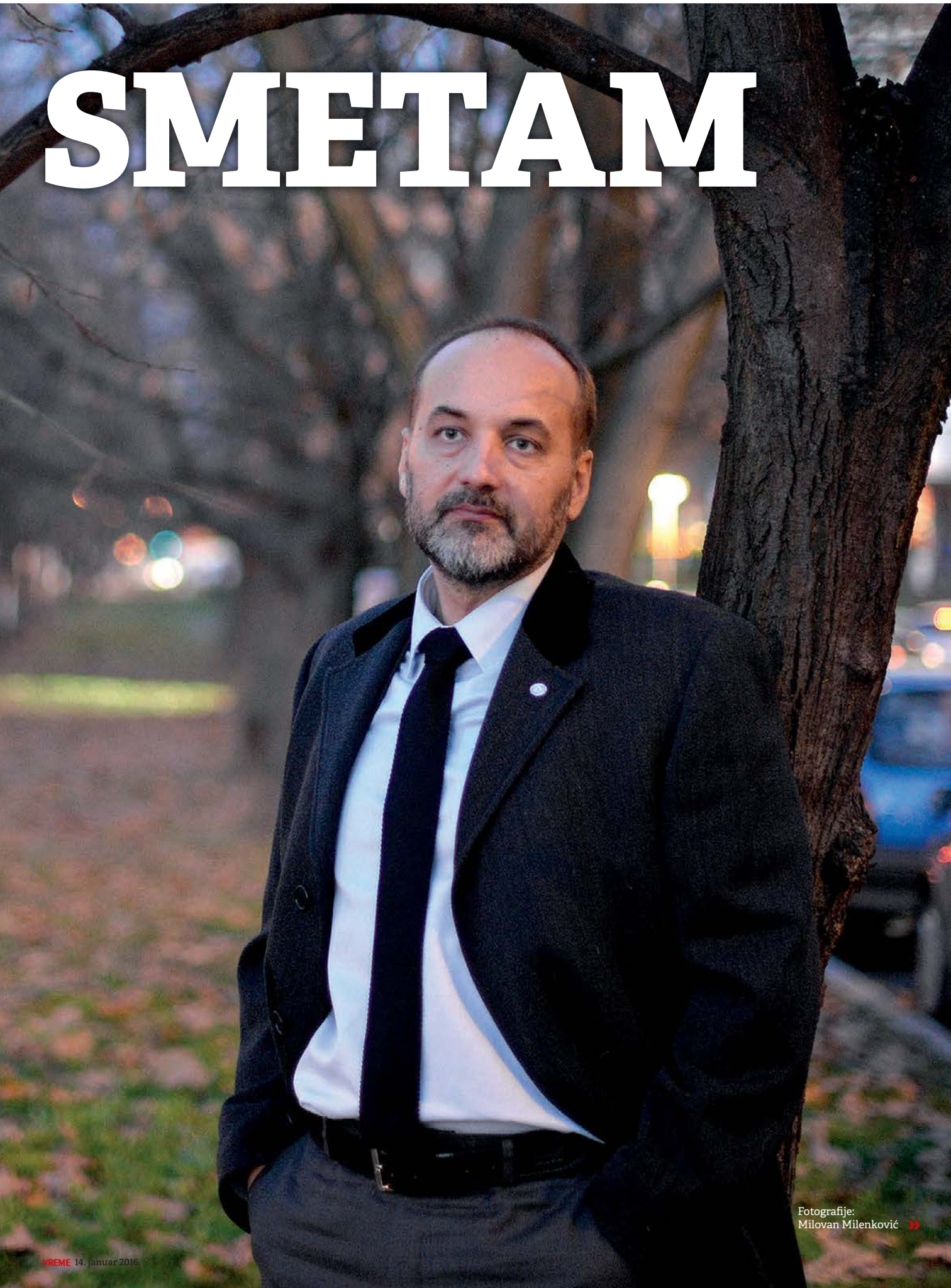
ZAŠTO IM

Širok je i preširok dijapazon uvreda, konstrukcija i neistina koje su tokom 2015. bile upućene iz vrha vlasti na adresu zaštitnika građana Saše Jankovića. Vređan je i proganjan javno – sa skupštinske govornice, na naslovnim stranama, na konferencijama za novinare, u intervjuima. Istovremeno, Saša Janković je tokom 2015. dobio i najznačajnija priznanja za svoj rad: između ostalog, nagrađen je francuskim Nacionalnim ordenom za zasluge u rangu viteza. Svojevrstan je apsurd da se i jedno i drugo dogodilo s istim razlogom: zato što je radio svoj posao. Od 2007. kada je stupio na dužnost, Saša Janković se bez ikakvih ustupaka i izuzetaka bavio onim što je u opisu posla zaštitnika građana, ne brinući pritom koga će da naljuti, kome će da se zameri i ko bi to možda mogao pogrešno da protumači. To je naročito došlo do izražaja baš tokom 2015, kada je mnogima "stao na žulj", pre svega insistiranjem na nepravilnostima u radu Ministarstva odbrane i bezbednosnih službi. U obrazloženju odluke da Sašu Jankovića proglasi za Ličnost godine, uredništvo "Vremena" navelo je da je on u više navrata "postavljao ključna pitanja i nametao važne teme od javnog interesa za građane Srbije", da je "svoj posao radio beskompromisno i hrabro" i da je uprkos "medijskom i političkom linču kakav Srbija u svojoj skorijoj istoriji nije videla", njegova kancelarija i dalje radila visokoprofesionalno i u službi javnog interesa.

U intervjuu za "Vreme" Saša Janković objašnjava kako mu je to sve pošlo za rukom, ko su mu najveći neprijatelji, šta su mu ciljevi, ali opisuje i svoj životni put – detinjstvo i mladost, odlazak na ratište, iskušenja, odluku da ne ode odavde, ličnu motivaciju. Bilo je tokom tog razgovora priča o ljudima koje pamtimo, o onima koji su još uvek tu, o onima koji misle da su jači od zakona, baš kao i o porodici, o jednom psu, muzici i pozorišnoj predstavi na koju će možda otići u društvu – Aleksandra Vučića.

SMETAM

Fotografije:
Milovan Milenković

Pošto je saslušan, Šešelj nam je izjavio da je sudiji rekao da se Barović okliznuo na koru od banane i, čini mi se, čak je izvadio jednu koru, koju je, kao, prethodno ponudio sudiji kao dokaz. Tada sam prestao da budem novinar. Rekao sam mu pred svima da on nije dao izjavu, već je vređao sud, pravo i pravničku struku, da vređa i ponižava svakog čoveka i celu javnost i da je sudija, da je pravi sudija, samo zbog toga trebalo da ga kazni

NA SMENI DVE EPOHE

Odrastao sam tačno na smeni dve epohe, drastično različite: na kraju socijalističkog samoupravnog uređenja i početku... nikakvog uređenja. Opisali su drugi taj period i atmosferu mnogo bolje nego što bih ja ikada mogao.

Banja Koviljača i Loznica u kojima sam odrastao živele su od ogromne fabrike "Viskoza" i istovremeno umirale u njenom otrovnom dimu. Moj otac, deda i stričevi radili su u njoj, kao i gotovo svi odrasli ljudi koje sam znao.

U Loznici sam živeo od drugog razreda osnovne škole. Do tada sam u nju išao samo tri puta sedmično: sa ocem, večernjim autobusom, i to na trening u staroj fiskulturnoj sali, središtu "indor" radničkih sportova – boksa i karatea. Tada, za preko deset godina vežbanja u Partizanu, nikada nisam platio članarinu. Plaćali su oni koji su mogli, nikada niko nije pitao je li plaćena. Dvadesetak godina kasnije, kada sam postao prvi predstavnik Srbije u Komitetu za sport Saveta Evrope, saznao sam da je zbog svih blagotvornih društvenih funkcija sporta uloga države da obezbedi "sport za sve", a da je vrhunski profesionalni sport, kao vrh piramide, domen biznisa. Mi smo pre 30 godina to praktikovali, sada o tome pišemo u "akcionim planovima" za budućnost.

Danas dete malo gde može da se bavi sportom ako nije izrazit talenat i spremno da zapusti obrazovanje zarad dva treninga dnevno. Pod uslovom, naravno, da roditelji to finansijski mogu da izdrže. Zadovoljan sam što je ministar Udovičić upravo prihvatio moju sugestiju da u nacrt novog zakona o sportu budu unete odredbe o zaštiti dece sportista od izrabljivačkih ugovora sa klubovima, na koje roditelji često pristaju nadajući se, najčešće uzalud, da će sport njihovom detetu doneti slavu i milione.

"P..KE LOZNIČKE"

U trenutku kada sam, kao i hiljade Lozničana, dobio poziv na mobilizaciju, imao sam dvadeset godina, nije mi bilo najjasnije zašto se ratuje. Čak sam bio protiv Miloševića, ali više iz osećaja mladalačkog bunta protiv establišmenta nego što sam stvarno znao da njegova politika nije dobra. Moji roditelji su dogovorili da me stric, na dan kada je trebalo da se javim, umesto u kasarnu odveze u Mađarsku, pa da se dalje snalazimo. U poslednjem momentu, na taj dan, shvatio sam da mi nešto ne dâ da bežim iz svoje zemlje, promenio sam odluku.

Lozničke majke i žene isprečile su se nekoliko dana kasnije ispred vojne kolone koja je krenula put ratišta, među njima bila je i moja majka. Nismo mogli da ih na silu sklonimo sa puta. Vratili smo se u šume iznad Loznice i nekoliko dana nakon toga, kradom noću, kolona dugačka preko dvadeset kilometara otišla je na front. Dan ranije nas je u Tršiću posetio popularni vojni komentator, da nam "digne moral". Vikao je na vojsku postrojenu ispred njega: "Pi..e lozničke, žene su vas zaustavile! Vi niste muškarci, vi niste vojska, već obične piz..." Kao vojnog policajca koji se tek vratio iz redovne vojske, odabrali su me sa još jednim Krupanjcem, koji je vojsku služio gde i ja, da obezbeđujem "gosta". Zadovoljan, potpisao nam se u vojne knjižice, seo u vojni džip i vratio se u Beograd. Potpis i danas imam, kao i osećaj besa kad ga vidim.

Krupanjca i mene komandant brigade odabrao je za svoje lične pratioce. Godinama kasnije, shvatio sam da je on tih meseci više čuvao nas nego mi njega.

Moja majka, inače medicinska sestra, pošto nije uspela da spreči da odem u rat, i sama je za mnom kao dobrovoljka došla u vojnu bolnicu kako bi mi bila bliže. Stideo sam se tada zbog toga, otišao sam samo jednom da je vidim i sve vreme molio komandanta brigade da je vrati kući. U granatiranju bolnice lakše je povređena, samo što mi tada to nije ni rekla. Otac je još kao pitomac Vazduhoplovne vojne gimnazije u Mostaru dobio tešku žuticu i više ga u vojsku nisu puštali. Njemu je, siguran sam, bilo najteže samom kod kuće.

KAD SE SLONOVI IGRAJU DRŽAVAMA

Devedesetih sam imao prvi ozbiljan "okršaj" sa administracijom. Kada sam želeo da se venčam, rekli su mi da nisam državljanin Srbije jer mi je otac rođen u Bosni. Srpski izvod iz knjige državljana nisu mi dali, a bosanski nikada nisam ni imao. Čak ni zahtev za upis u knjigu državljana Srbije nisu hteli da prime: službenica je insistirala da pišem "molbu", a ne "zahtev". Pokušaj studenta prava da opštinskoj birokratiji objasni da sam po zakonu državljanin Srbije jer smo u njoj rođeni i ja i moja majka, državljanka Srbije, a potom i svađa sa njima, nisu se dobro završili. Neko me je stavio na spisak izbeglica-dezertera i policija u Beogradu počela je da me traži kako bi me "vratila" u Bosnu, na novo ratište. U sedištu MUP-a u Beogradu niko nije želeo da me sasluša, otišao sam u Narodnu skupštinu, u Odbor za predstavke i žalbe, i sekretaru odbora izneo svoj slučaj. Rekao mi je: "Dečko, izvini, mi se ovde bavimo ozbiljnim stvarima", i ispratio me napolje. A ja sam se sklanjao od uniformisanih ljudi po Beogradu i spavao u tuđem stanu. Venčao sam se "preko veze", bez uverenja o državljanstvu (koje po zakonu nije ni bilo neophodno, ali "kakve to ima veze"?)

Pretražite internet rečima "Loznica je bliža", naći ćete moje pismo "kao građanina" objavljeno u "Vremenu", koje je desetak godina kasnije pisalo o brisanju desetina hiljada Srba iz matičnih spiskova u Sloveniji. Imao sam, kao i mnogi drugi ovde, primer bliži od Ljubljane.

Kada se slonovi igraju državama, države i građani u njima stradaju.

Starijim ljudima, kada mi se žale na sadašnju državu i tuguju za onom "ozbiljnom", starom, znam da kažem: "Kako ste dozvolili da se onako strašno raspadne? Vaša generacija je za to odgovorna." Strepim od toga da li ću ja pred vršnjacima mog deteta, posebno zbog dužnosti koju dugo obavljam, imati objašnjenje za današnju tabloidizovanu Srbiju i opravdanje za neuspehe svoje generacije i svoj neuspeh, ako račun bude negativan kad ga neko bude svodio

IĆI ILI OSTATI

Sličnu situaciju kao kada nisam pobegao od mobilizacije u inostranstvo, doživeo sam pet godina kasnije, u jeku turbokulture. Tada je velika većina mojih prijatelja u Beogradu otišla za Kanadu. Slavica i ja prikupili smo tonu papira i dobili termin u kanadskoj ambasadi za konačni intervju za vizu, jer smo imali dovoljno bodova. U poslednjem momentu, na dan intervjua, odustao sam.

Jedno je otići iz dobre situacije u bolju, a drugo kada vas nešto isteruje iz sopstvene zemlje. Možda bi druga zemlja bila uređenija, život bio bezbrižniji, ali strahovao sam da će me proganjati osećaj da sam pobegao sa svoga i da nikad više neću imati svoju zemlju, kakva god da je.

Ne zameram onima koji su otišli. Nisam tada mogao da pretpostavim da će dvadeset godina kasnije obrazovani ljudi i dalje, iz sličnih razloga kao tada, odlaziti iz Srbije, inače bih možda ipak otišao. To je naš veliki poraz i doživljavam ga jako lično. Starijim ljudima, kada mi se žale na sadašnju državu i tuguju za onom "ozbiljnom", starom, znam da kažem: "Kako ste dozvolili da se onako strašno raspadne? Vaša generacija je za to odgovorna." Strepim od toga da li ću ja pred vršnjacima mog deteta, posebno zbog dužnosti koju dugo obavljam, imati objašnjenje za današnju tabloidizovanu Srbiju i opravdanje za neuspehe svoje generacije i svoj neuspeh, ako račun bude negativan kad ga neko bude svodio.

DEŽURNI NOVINAR

Pred kraj studija dobio sam prvi pravi posao. Moja supruga, koja je sa svežom fakultetskom diplomom radila kao sekretarica u društvenom preduzeću, tražila je bolji posao za sebe i našla ga – meni. Naterala me da se javim na konkurs za novinara-saradnika u desku u Novinskoj agenciji Beta, tvrdeći da sam rođen za to. Ili je ipak samo bila svesna koliko nam treba novac.

U Beti sam formirao kritičku misao i učio da baratam rečima. Nije bilo uobičajenog novinarskog puta koji počinje od pijačnog barometra. Odmah su nas bacali u novinarsku vatru i iz nje je neko izlazio, neko ne. Bio sam dežurni novinar u desku kada je dopisnik sa terena javio da, dok traju pregovori u Dejtonu, hrvatske snage upravo krše primirje i ulaze na "našu" teritoriju, što je moglo da prekine mirovnu konferenciju.

Svi urednici okupili su se iza mojih leđa dok sam pripremao vest za dežurnog urednika i sigurno su kipeli u sebi "brže mali, ne to, nije to lid, piši odmah glavnu stvar...". Ipak, niko mi nije rekao "ustani, ja ću", niti išta progovorio dok nisam završio. Vest su preneli Rojters, AFP i drugi svetski mediji.

BANANA

Beta je odlučila da me pošalje u Hag za stalnog izveštača iz Tribunala za ratne zločine. Dobio sam i vizu, ali i taj put, treći po redu, ostao sam u zemlji. Umesto u Hag, otišao sam na operaciju kičme. Ta pauza me prelomila. Pitao sam se: "Čemu sve to, čemu iznova i iznova pisati o nečemu što onaj ko hoće već zna, a onaj ko neće i ne čita, te džaba pišemo?" Frustriralo me je to, bio sam nestrpljiv. Po povratku sa oporavka počeo sam da idem na događaje kako bih pravio pauze u sedenju, zbog bolesnih leđa. Na sednicama Ustavnog suda Srbije pratio sam kako se Slobodan Vučetić donkihotovski bori protiv većine, čuvajući obraz sebi i pravničkoj struci, ne dozvoljavajući da se svetlo sasvim ugasi. Tako sam otišao i na saslušanje Vojislava Šešelja u sud na Novom Beogradu, povodom prebijanja čuvenog beogradskog advokata Nikole Barovića, posle emisije u kojoj su zajedno gostovali.

Pošto je saslušan, Šešelj nam je izjavio da je sudiji rekao da se Barović okliznuo na koru od banane i, čini mi se, čak je izvadio jednu koru, koju je, kao, prethodno ponudio sudiji kao dokaz. Tada sam prestao da budem novinar.

Rekao sam mu pred svima da on nije dao izjavu, već je vređao sud, pravo i pravničku struku, da vređa i ponižava svakog čoveka i celu javnost i da je sudija, da je pravi sudija, samo zbog toga trebalo da ga kazni. Upitao me je ko sam i u kojoj redakciji radim. Rekao sam da je to nebitno i da se više ne može biti samo novinar, okrenuo se i otišao. Glavnoj urednici Ljubici Marković ispričao sam šta sam uradio i ona mi je rekla da me razume i da ne brinem. To veče sam kod kuće, pred suprugom i prijateljicom, rekao da ne mogu više, da mi treba novi posao, da sam očajan sam zbog svega što znam, a ne mogu ništa da uradim, te bolje da ništa ne znam. Prijateljica je rekla: "Nama u Ministarstvu sporta i omladine treba pravnik, ministar je Vladimir Cvetković, a zamenik ministra Miloš Srejović, sjajni su ljudi, nema taj posao veze sa politikom, dođi kod nas."

Petnaest dana kasnije počeo sam da radim državni posao u najnižem stručnom zvanju.

»

SLIKE IZ ŽIVOTA: Na takmičenju u karateu, u osnovnoj školi, u vojsci i sa psom Artijem

"POMOZITE DA SHVATIM"

Sećam se da je uticajna političarka želela da postane predsednica Biciklističkog saveza Srbije, ali na sednici na kojoj je izabrana nije bilo kvoruma. Pripremio sam rešenje kojim se njen zahtev za upis u Registar odbija. Tadašnji ministar Zoran Anđelković Baki ga je potpisao i čuo sam da je zbog toga imao partijski problem. Vrhovni sud je potom poništio moje rešenje u upravnom sporu na potpuno apsurdan način.

Pripremio sam novo, isto. Vrhovni sud ga je opet poništio. Poslali su me da objasnim visokom partijskom rukovodiocu SPS-a Igoru Perčeviću, kako to da ne pišem rešenje kakvo svi očekuju od mene. Razgovarajući sa njim prvi i poslednji put, isticao sam mu pravničke argumente, kao da ne razumem pravu svrhu razgovora. I on se ponašao kao da je to zaista razgovor između dva pravnika. Nazad u ministarstvu, svi su mislili da su mi dani odbrojani. Međutim, ministar je opet potpisao negativno rešenje koje sam pripremio. Praveći se naivan, zamolio sam sudiju Vrhovnog suda koji mi je obarao rešenja da me nezvanično primi na razgovor. "Ja Vaše presude, poštovani sudija, ne razumem. Pomozite mi da shvatim šta treba da uradim da bi moje rešenje bilo zakonito." Samo se nasmejao i pričao o drugim stvarima. Godinu dana kasnije, posle 2000, vlast je promenjena i Vrhovni sud je presudom istog sudije odlučio da je moje rešenje, identično kao prethodna, sada zakonito. Zakon se nije promenio. Promenila se samo vlast i sve je bilo drugačije.

SPS ILI JUL

Godine 2000, a i pre, svi su protestovali, često i prosvetari ispred zgrade Vlade, a moja supruga s njima. Popela bi se ponekad kod mene na četvrti sprat da popije čaj, i vraćala se dole na zimu. Znalo se da i ja posle posla idem na proteste, ali me niko nije otpustio. Nisam napredovao, ali me niko nije otpustio.

Kada je neko predložio da postanem direktor Direkcije za međunarodnu kulturnu, prosvetnu i sportsku saradnju u Ministarstvu spoljnih poslova, rešenje koje je bilo na stolu ministra Vladislava Jovanovića nije potpisano. Nikada, naime, nisam javio u koju sam se od dve vladajuće stranke – SPS ili JUL – učlanio po hitnom postupku, kako mi je posavetovano da uradim.

Nisam imao šta da im javim, niti su me ikada više pozvali, ali otkaz u Ministarstvu sporta nisam dobio.

CIVILIZACIJSKI ŠOK

Početkom novembra 2000. godine pozvao me je tek imenovani savezni ministar sporta Vojislav Andrić, koga nisam poznavao, i rekao – tražim sekretara ministarstva, rekli su mi da ste vi pravi čovek za to. Nije pitao za stranku, rekao mi je da mu baš odgovara što je nemam, ali da požurim sa odlukom jer period u kome je moguće postavljenje na funkciju bez podrške stranke neće dugo trajati. I bio je u pravu.

U odnosu na republičku administraciju u kojoj sam, kada sam došao iz Bete, doživeo kulturološki šok, savezna je bila civilizacijski. Svaka moja iluzija o moćnoj i velikoj državi raspršila se, i ne samo moja. U jednom momentu našao sam se u kancelariji saveznog ministra pravde, koji je bio iz Crne Gore. Ušao je njegov pomoćnik, takođe Crnogorac, i rekao: "Evo, u UN izglasavaju nešto oko nas. Da smo mi prava država, mi bismo sad..."

Ministar ga je prekinuo rečima: "Da smo mi prava država, ne bih ja bio ministar pravde, a ti još manje pomoćnik ministra. Pusti to."

Kada se potpredsednik Savezne vlade i savezni ministar Miroljub Labus na sednici Vlade zalagao za smanjenje ionako malih plata službenicima, sa obrazloženjem da "za 50 odsto njih ne zna šta rade, a 30 odsto i ne dolazi na posao", rekao sam mu pred svima da je on odgovoran ako je takvo stanje u njegovom ministarstvu i da bi trebalo da organizuje posao i otpusti nepotrebne i neradnike, a da državni službenik mora biti pristojno plaćen. Nisu me poslušali, ali nisam bio ni smenjen.

Dan ranije nas je u Tršiću posetio popularni vojni komentator, da nam "digne moral". Vikao je na vojsku postrojenu ispred njega: "Pi..e lozničke, žene su vas zaustavile! Vi niste muškarci, vi niste vojska, već obične piz..." Kao vojnog policajca koji se tek vratio iz redovne vojske, odabrali su me sa još jednim Krupanjcem, koji je vojsku služio gde i ja, da obezbeđujem "gosta". Zadovoljan, potpisao nam se u vojne knjižice, seo u vojni džip i vratio se u Beograd. Potpis i danas imam, kao i osećaj besa kad ga vidim

Drugom prilikom, crnogorski članovi savezne komisije koja je odlučivala o prodaji kompleksa na Ušću nisu došli na sednicu i svaki glas je bio bitan. Menjao sam ministra i nisam želeo da glasam za prodaju jer u materijalu nije bilo dovoljno dokaza o ispravnosti procedure, kamoli o celishodnosti. Pisalo je da bombardovana zgrada mora da se sruši i da je cena zato manja, a govorkalo se da i nije baš tako. Falio je jedan glas – moj. Prekinuta sednica je nakon nekoliko dana nastavljena, ali bez mene, i Ušće je prodato. Ipak, opet me niko nije otpustio. Nisam dobio ni stan, ni kredit, nikada nisam bio ni u jednom upravnom odboru, ali nisam ni razrešen sa funkcije, a kamoli dobio otkaz. Ponavljam to uporno, jer danas je, bojim se, drugačije. Inače, pošto je prodata, ispostavilo se da zgrada ipak ne mora da se ruši.

Iz savezne administracije otišao sam u OEBS, šest meseci pre nego što je i ta država ugašena, očajan što svi oko mene odlazak sa državne funkcije na savetničko, ali ipak službeničko mesto u međunarodnoj organizaciji shvataju kao napredak. Suštinski i finansijski i jeste bio, ali – koliko je to porazno.

"ZABORAVNI OMBUDSMAN"

Postao sam zaštitnik građana da bi me sprečili da postanem nešto drugo.

Iskreno, očekivao sam drugi posao i imao mnogo više kvalifikacija za njega. Sve je čak bilo skoro izvesno, ali su u poslednjem momentu ljudi moćniji od mene uvideli priliku da moju karijeru skrenu na drugi kolosek, misleći da ću im sa njega manje smetati. Donosiocima političke odluke – u tom momentu Vojislavu Koštunici i Borisu Tadiću – nisam ni mogao ni hteo da objašnjavam otkud odjednom podrška sa nenadanih mesta za dobronamernu ideju Zorana Lončara da budem zaštitnik građana.

On o mom bavljenju sektorom bezbednosti nije znao ništa, znao je za moju ulogu u donošenju Povelje o ljudskim i manjinskim pravima u SRJ, za moje aktivnosti u Misiji OEBS-a na polju demokratizacije i političku neutralnost koja bi mogla da bude prihvatljiva svim strankama, koje više od dve godine od donošenja zakona nisu mogle da se dogovore o ličnosti prvog ombudsmana.

To je bio i četvrti put da sam "izbegao" iseljenje. Nekoliko dana pre ponude da postanem prvi zaštitnik građana, iz sedišta OEBS-a javljeno mi je da sam u toj organizaciji dobio novi posao, van Srbije, sa fantastičnim uslovima za porodicu i mene. To ipak nije moglo da se meri sa prilikom da u svojoj zemlji uspostavim organ koji je u većem delu sveta simbol suverenosti građana nad državnom birokratijom. Duboko u sebi znao sam da je to dobar izgovor za sve koji me ne poznaju da opet ne odem iz Srbije.

Tadašnjem državnom vrhu rekao sam da ću posao raditi predano, ali da ne dugujem zahvalnost bilo kome, jer je ponuda došla od njih meni, a ne obrnuto. Shvatili su to zaista tek kada sam, bez političkih konsultacija, Skupštini predložio svoje zamenike. Shvatio sam i ja da su oni mislili da nezavisnost shvatam preozbiljno. Umesto u zakonskom roku od najduže dva meseca, Skupština je moje zamenike izabrala tek posle godinu dana, ostavivši me na početku rada nove institucije potpuno samog. I ne samo samog, već bez ičega. A pritužbe su počele da stižu još pre nego što sam izabran.

U Skupštini sam položio zakletvu i iz Pionirskog parka dao svoje prve izjave RTS-u i Televiziji B92. Kada su se novinari sklonili, prišla je moja supruga i pitala: "Šta ćeš sad?"

"Idemo kući, gde ću drugo?", rekao sam joj. Nije bilo kancelarije, pečata, saradnika, budžeta... ničega.

Prvi čovek sa kojim sam službeno pričao je Rodoljub Šabić. Najavio sam mu se i otišao tražeći savet. Pravio sam se da ne primećujem koliko je rezervisan, imao je – ne samo on – sumnje u pogledu moje nezavisnosti. Vredelo je svakog truda i strpljenja tu sumnju istrpeti i steći njegovo poverenje, a zatim i prijateljstvo. Bez podrške i saveta sa njegove strane, mnogo puta bih za ovih osam godina odustao ili ozbiljno pogrešio. Nema puno ljudi u državi koji tako poznaju čemu služi, a usput i – kako treba da radi ta organizacija moći.

Imao sam mnogo više entuzijazma i očekivanja da ćemo brzo napredovati kao država i društvo. Najiskrenije, očekivao sam da ću biti korektivni deo državne vlasti, što bi ombudsman i trebalo da bude, a ne da će me svaka vlast – a pet premijera se izmenilo otkako sam zaštitnik građana – tretirati kao protivnika, sa kulminacijom u prošloj godini.

Kada sam u prvom mandatu kritikovao vladu Vojislava Koštunice, analitičar Miša Đurković napisao je u "Politici" da sam "izgleda zaboravio ko me je predložio na funkciju". Shvatio sam to, naravno, kao kompliment, iako nije tako upućeno. Koalicija oko Demokratske stranke je 2012. godine pustila da mi istekne mandat, a da prethodno, uprkos izričitoj zakonskoj obavezi, nije otpočela procedura za izbor novog zaštitnika građana. Ni posle parlamentarnih izbora, kao sveža opozicija, nisu glasali za mene. Doduše, nisu glasali ni protiv: nisu bili u sali. Ozbiljno su mi zamerili snažnu kritiku reforme pravosuđa vlade Mirka Cvetkovića. »

U jednom momentu šefica njihove poslaničke grupe DS-a rekla mi je za skupštinskom govornicom: "Pazite Vi da na krilima Vaših kritika na vlast ne dođu drugi, gori od nas!" Za moj drugi mandat su glasale nova vladajuća većina i opozicione stranke osim DS-a. A pojedini poslanici iz vladajuće stranke sada žele da zaborave da su me oni izabrali. Verovatno misle da bi trebalo da im pokažem da im to sa zahvalnošću pamtim. Ja mislim da im je moj najveći poklon to što mogu da kažu da u Srbiji koja se u nekim pitanjima može kritikovati za autoritarnost vlasti – funkcioniše nekoliko nezavisnih organa, između ostalog i Zaštitnik građana, na način na kome mogu da nam pozavide i mnogo starije demokratije. To je dokaz da Srbija nema nikakav urođeni demokratski deficit, da nismo osuđeni na demokratsku ispotprosečnost. A rekao sam moj "poklon" zato što Narodna skupština već odavno nije oslonac u radu nezavisnih organa, već suprotno.

Kako ćemo i da li ćemo vratiti vojsku njenoj elementarnoj funkciji, pošto je "profesionalizacijom" skoro uterana u ulogu najamne radne snage koja "veže konja gde joj gazda kaže", pa ako treba, kako su javili mediji, i služi tople napitke tokom proslave novogodišnje noći u rodnom gradu ministra odbrane? I kako će ministar unutrašnjih poslova otpustiti oko 1.400 policajaca kao višak u racionalizaciji, kako kaže u jednoj rečenici, ako već u idućoj kaže da u Policiji više neće raditi "oni koji su kriminalizovani i koji rade sa kriminalcima"? Jesu li višak ili su kriminalci? Ako su kriminalci, za njih se valjda pokreće krivični postupak i po presudi se otpuštaju, a ne daju im se otpremnine. A ako presuda nema, onda su ti ljudi nevini

NESTRUČNI PARTIJSKI SARADNICI NA DRŽAVNIM DUŽNOSTIMA

Vlast uglavnom očekuje da bi, iako je zaštitnik građana po Ustavu kontrolor rada organa vlasti, trebalo da kontrolišem građane, medije ili opoziciju, šta li. Neki ministri i poslanici mi to čak i javno prebacuju i pitaju: "Šta je Janković uradio da zaštiti premijera kad je napadnut?" Ne shvataju, odnosno nije im populistički korisno da shvate da, ako ja treba da štitim premijera, to znači da mu pretnju ne predstavljaju kriminalci, već organi vlasti. A to je već teorija državnog udara, u koju ne verujem. Štaviše, smatram da je to svakako najbizarnija i jedna od najštetnijih državno-tabloidnih afera koja nam se desila prošle godine.

Inače, mislim da su za svakog predsednika vlade kao političara i "direktora države", a samim tim i za građane, najopasniji nestručni partijski saradnici na državnim dužnostima. Svaki čovek ima dobre i loše ideje. Dobre je po pravilu teško sprovesti, a loši saradnici će najpre sprovesti one loše, i to desetostruko.

NI PRIVIDA

Najveći protivnici u mom poslu su oni koji potčinjavanju državu i državnu vlast svojim ličnim i grupnim interesima i to umotavaju u različite političke, proceduralne, populističke zavese, stvarajući privid demokratije i vladavine prava, ponašajući se kao da su građani nezreli, neinteligentni ili jednostavno – nemoćni. U poslednje vreme, međutim, u državnim organima ima sve manje ljudi koji uopšte pokušavaju, ili znaju, kako da stvore bar privid da se pridržavaju zakona. Pozivanje na vladavinu prava vide kao reakcionarski napad na vlast, kontrarevoluciju, insistirajući da su im prethodnici, eto, ostavili haos i nezavisne "spavače" da ih miniraju. Ovih dana jedan od njih reče da Srbijom ne upravlja Vlada, već Saša Janković i Rodoljub Šabić, verujući valjda da će tako skinuti odgovornost sa sebe. Svoju nestručnost i greške kriju iza politike i oduzimaju ogromno vreme, energiju, resurse, što znači i novac, za bavljenje nepotrebnim, nepostojećim dilemama i opasnostima koje sami stvaraju, pa ih rešavaju i spasavaju nas od njih samih.

Prave zakone preko noći i očekuju mišljenje o njima za dan, projektima virtuelno menjanju nepostojeće stanje, angažuju "eksperte", a ne stručnjake, i odgovaraju na pitanja koja niko i ne postavlja sem njih samih. Tako je stranog eksperta koga je Ministarstvo pravde odabralo da im dâ mišljenje o njihovom nacrtu zakona o zaštiti ličnih podataka, kada je mišljenje napisao, naš resorni poverenik obavestio o jednoj "sitnici" za koju ekspert nije znao – o odredbi Ustava Srbije o toj materiji.

SAMO NEKA PITANJA

Koliko je energije, vremena i novca u radnim satima svih institucija koštalo obaranje očigledno neustavne odredbe o obaveznom slanju žena u državnoj službi u penziju pre muškaraca? A sve to da bi ministarka čije je ministarstvo predložilo taj zakon zahvalila Ustavnom sudu što je brzo reagovao. Doduše, Ustavni sud je postupao po predlogu za ocenu ustavnosti koji smo podneli resorna poverenica i ja, ali to ministarka nije pomenula, doduše ni sam Ustavni sud?! Koliko novca i

pravne sigurnosti koštaju gotovo svakomesečne izmene setova pravosudnih zakona? Koliko je projekata potrebno da bismo još unapredili jedan od najboljih zakona koje imamo – o opštem upravnom postupku? A koliko je daleko i od njegovih postojećih odredbi ponašanje administracije koja, na primer, naplaćuje porez od zakasnelih, pa odjednom isplaćenih naknada zarade trudnicama, kao da su im tri isplate u stvari jedna?

Kako ćemo i da li ćemo vratiti vojsku njenoj elementarnoj funkciji, pošto je "profesionalizacijom" skoro uterana u ulogu najamne radne snage koja "veže konja gde joj gazda kaže", pa ako treba, kako su javili mediji, i služi tople napitke tokom proslave novogodišnje noći u rodnom gradu ministra odbrane?

I kako će ministar unutrašnjih poslova otpustiti oko 1400 policajaca kao višak u racionalizaciji, kako kaže u jednoj rečenici, ako već u idućoj kaže da u Policiji više neće raditi "oni koji su kriminalizovani i koji rade sa kriminalcima"? Jesu li višak ili su kriminalci? Ako su kriminalci, za njih se valjda pokreće krivični postupak i po presudi se otpuštaju, a ne daju im se otpremnine. A ako presuda nema, onda su ti ljudi nevini, pa im se krši pretpostavka nevinosti, a propisi o reorganizaciji se zloupotrebljavaju radi nedopuštenog cilja. Ko će odgovarati ako posle nekoliko godina svi ti ljudi zbog ovakvih izjava ministra budu vraćeni na posao i budu im isplaćene zaostale plate, kao što se desilo pre koju godinu nepravilno razrešenim sudijama i tužiocima?

Kada se tako radi, onda je najlakše mene – koji primam platu da na to upozorim – proglasiti za "stranog agenta" i reći da mi je plata tri puta veća od ministarske, pri čemu je i njima i meni određuju u parlamentu, a pored većine ministara moj standard izgleda kao kod siromašnog rođaka na selu. Da li to od mene očekuju da ćutim zato što mi je parlament odredio visoku platu, inače po zakonu – jednaku plati predsednika Ustavnog suda, kolika god da je? A kada ih baš naljutim, optužiće me za njima, ali ne i pravosuđu, "sumnjivu" smrt prijatelja pre 23 godine i o tome držati konferencije za štampu pravdajući se da ne mogu danima da nađu predmet. A on se, ispostavilo se u zvaničnom postupku kontrole, za to vreme nalazi u njihovom kabinetu, odakle je volšebno, bez pisanog traga, stigao iz policijskog arhiva baš nekoliko dana pre nego što je jedan tabloid otpočeo kampanju.

BEZ GRANICA NEMA NI SLOBODE

Iz neznanja o ljudskim pravima upali smo u zamku da ih ili negiramo ili proglašavamo apsolutnim, neograničenim. Neka jesu apsolutna, kao pravo na život. Ali, sloboda izražavanja, na primer, nije i za njenu zloupotrebu se kažnjava, ili bi bar trebalo.

Kada dozvolite da se granice koje sloboda ima sruše, ona istekne, prestaje da postoji i pretvara se u svoju suprotnost. Zloupotreba slobode gazi ljudska prava. Osnovna svrha države je da ograniči pojedinačna prava onoliko koliko je nužno da svako u najvećoj mogućoj meri može da uživa svoju slobodu ne trpeći od slobode drugog; država služi da autoritativno utvrdi i zaštiti sferu prava od haosa neprava kako ne bi vladao zakon jačeg. Nije novinarska sloboda napisati javno laž i ne odgovarati za to, za to se ne borimo, to je negacija novinarstva i javnog interesa. To više nije sloboda, to je haos, a u njemu najbolje prolaze oni koji to najmanje zaslužuju.

POLITIZACIJA, EKSPERTIZACIJA, TABLOIDIZACIJA

Ne znam prečicu za izlazak iz bilo kog od naših problema. Pad je trajao decenijama i svi sistemi su urušeni: pravosuđe, kultura, obrazovanje, zdravstvo, ekonomija... Vlada tvrdi da je već krenulo nabolje, mada ja to još ne vidim. Ipak, želim da verujem da će biti tako i pomoći ću koliko god mogu da bude.

Zaštitnik građana nije protivvladin organ, već organ kontrole vlasti koji uravnotežuje državni sistem i daje građanima poverenje u njega, ako se koriguju greške koje utvrdi. Vlada ga može tretirati kao neprijatelja ili kao saradnika, na svestranu štetu ili korist. Ono prvo nije se do sada pokazalo delotvornim nijednoj od vlada sa kojima sam radio – posebno aktuelnoj, koja je po tome u jednom momentu bila bez premca, ne samo u Srbiji.

Za građane i društvo najštetniji su okupiranje institucija i svakodnevnog života od strane stranaka – politizacija; zamena stručnjaka instant "ekspertima" za prave odgovore na pogrešna pitanja – ekspertizacija; podilaženje države najnižim strastima ljudi – tabloidizacija. Najopasnije od svega ipak je stvaranje atmosfere konflikta, pretnje, mržnje i straha prema svakom ko do nebesa ne uzdiže vlast. U društvenom konfliktu koji iz toga može da proistekne svaka pobeda je Pirova: već sâm društveni konflikt predstavlja poraz za onog ko ima najveću moć u tom društvu. Porazan je i stav da su svi drugi odgovorniji od nas za probleme. Svi bismo da menjamo Srbiju, ali niko ne vidi potrebu da menja sebe. Najgore ćemo proći ako nas drugi budu menjali.

LOŠI SE OKRUŽUJU JOŠ LOŠIJIMA

Deo rešenja vidim u uvođenju odgovornosti za učinjeno. Ne samo krivične, prekršajne i disciplinske, koje su okosnica institucionalnog reda, već i profesionalne, etičke, političke odgovornosti, jer se njima čuva struka, razlikuje dobro od lošeg, izgrađuje poverenje u politiku kao strategiju razvoja društva, a ne nečasnu delatnost. Nedostatak odgovornosti za učinjeno poziv je na negativnu selekciju, prilika za

loše da se okružuju još lošijima. Već odavno u administraciji važi da je najpametnije ne raditi ništa, tako se nećeš nikome zameriti. Ne smem da zamerim većini što tako misli, jer se to za sada u praksi pokazalo kao tačno. Pokreni neko pitanje, ospori neku grešku, pokaži kako treba i da može bolje, i – velika je šansa da ćeš trpeti, a ne uživati posledice svog »

rada. Ako je bez posla ostala Olja Bećković, čija reč i te kako može da se probije do javnosti, šta mislite kako prolaze ljudi u administraciji čiji otkaz niko neće da primeti, ako se ne poslu zamere "višem" u hijerarhiji?

Odgovornost u Srbiji najlakše, najbrže i sa najmanje potresa može da uvede – vlast. A to će moći bez teške represije i uspešno samo pod uslovom da prvo krene od svojih redova, što je prilika koju je verovatno već izgubila.

PORODICA I ARTI

Nisam "ja" bez svoje porodice. Voleo bih da ih zaštitim od javnosti, a opet osećam društvenu potrebu da se klasičnoj porodici povrate legitimitet i vidljivost u društvenim krugovima kakvi su, na primer, javne ličnosti i poslovni svet, naravno ne na štetu bilo kog ređeg oblika porodice, uključujući jednočlane ili dvočlane. Po pravilu ne idem na večernje prijeme ili događaje preko vikenda ako poziv nije za dvoje. Svoje životne stavove utvrđujem sa porodicom i prijateljima, a konkretne službene odluke donosim u kancelariji, sa službenim saradnicima.

Pas, pogotovo u gradu, nije ni divlja – kako ga neki ljudi još uvek vide – ni domaća životinja, već član porodice. To nema potrebe objašnjavati onima koji pse imaju, a besmisleno je pričati onima koji ih nemaju i ne vole. Psi su ljudima najbolji prijatelji desetinama hiljada godina i tužno je i ružno misliti da možemo da ih zamenimo, na primer, mobilnim telefonima.

Artiju dugujem bolje duševno i fizičko zdravlje; sa psom u porodici postao sam bolji čovek, bolji otac i muž. Moje dete, jedinac kao i ja, tek uz psa osetilo je odgovornost za drugo biće i lakše sad razumem i podnosi naše manifestacije roditeljske odgovornosti i brige. U najtežim tinejdžerskim godinama mog sina, Arti nam je bio glavna, nekad i jedina nit za komunikaciju. Nekada sam i ja govorio da psu nije mesto u stanu. Iskreno, mislim da stan nije najbolje mesto ni za ljude – i ja bih voleo da živim u kući sa dvorištem, na obodu šume, kako sam odrastao kod dede u Banji. Ali ako to ne mogu sebi da priuštim, zašto bih bio i bez nečega što je i psu i ljudima mnogo bitnije od dvorišta – bezgranične odanosti, privrženosti i čistote srca na četiri noge.

A KAD SVE OVO PROĐE...

Ne razmišljam dovoljno ni o svojoj sadašnjosti, kamoli o budućnosti. Kao srednjoškolac puštao sam subotom muziku na Radio Podrinju, to je bila jedina emisija bez narodnjaka. Studio B, zbog koga sam u Loznici imao najveću antenu, više nema svoj legendarni muzički program. Možda bi me pustili da ponovo puštam dobru muziku na nekom lokalnom radiju? (smeh) Samo, mislim da bi to ipak bilo šteta, posle svega što je zajednica u mene uložila za dvadeset godina bavljenja državom, vladavinom prava i institucijama u službi građana.

MUZIKA, KNJIGE I POZORIŠTE

Da sam u životu čitao pravničke knjige onoliko koliko sam slušao muziku, izmislio bih verovatno neku novu granu prava. Nažalost, ta ljubav nije adekvatno praćena talentom, odustao sam od javnog muziciranja kada sam prvi put čuo Paka de Lusiju i shvatio da nemam dar da stvaram takvu čaroliju, a čemu onda pred svima praviti buku? Noću često pustim srednje ili duge talase i slušam autentičnu muziku iz dalekih zemalja. Ceo život unapređujem svoje muzičke uređaje i gitare. Posle napornog radnog dana ponovo postajem sposoban za komunikaciju posle bar pola sata muzike. Ne slušam muziku dok radim jer tada sva moja koncentracija ide ka njoj.

Više volim da se vratim pročitanim knjigama koje su me osvojile nego da otkrivam nove. Nedavno smo dragim prijateljima poklonili *Opsadu crkve Svetog Spasa* Gorana Petrovića. Drugima poklanjam ono što i sam volim, a od kada sam, pre desetak godina, pročitao *Opsadu*, druge knjige mi nisu nužne. Što ne sprečava Slavicu da i dalje njima puni naš stan, kao da je još uvek studentkinja književnosti.

Poznanstvo s Banetom Trifunovićem i Kokanom Mladenovićem vratilo me je pozorištu. Popio sam sa njima prvu kafu nakon što je Kokan izašao sa informativnog razgovora posle intervjua u novinama. Njih dvojica su mi posle toga kurtoazno slali pozorišne karte, a ja najpre, isto tako kurtoazno, nisam mogao da odbijem, a posle sam shvatio koliko su predstave koje Kokan režira, ili Bane u njima glumi, plemenit i dubok odgovor na mnoge moje životne dileme. U pozorište uvek idem sa Slavicom, ali zamolio sam predsednika Vlade da on i ja zajedno pogledamo Mladenovićevu postavku Šekspirovog *Julija Cezara*. Nadam se da će, makar iz kurtoazije, kao ja na početku, prihvatiti poziv. Da sam na njegovom mestu, potrudio bih se da tu predstavu vidi što više ljudi. Posle nje sam se, u govoru povodom dodeljene Nagrade vitez poziva, javno zapitao: ako smo mi toliko dobri, a oni drugi toliko loši, kako to da gubimo bitke, kako to da naše viteštvo ostaje kratkog dometa? ¶

TAMARA SKROZZA

Za građane i društvo najštetniji su okupiranje institucija i svakodnevnog života od strane stranaka – politizacija; zamena stručnjaka instant "ekspertima" za prave odgovore na pogrešna pitanja – ekspertizacija; podilaženje države najnižim strastima ljudi – tabloidizacija. Najopasnije od svega ipak je stvaranje atmosfere konflikta, pretnje, mržnje i straha prema svakom ko do nebesa ne uzdiže vlast

telenor | banka

NEVEROVATNA I ISTINITA

3u1 KREDITNA KARTICA

REVOLVING

Uživaj u kupovini i otplaćuj samo 5% mesečno od svoje ukupne potrošnje

REFINANSIRANJE

Izaberi mogućnost da refinansiraš svoje obaveze na rate ili po revolving modelu

PLAĆANJA

Plaćaj račune na klik, šalji novac na mobilni ili imejl, prebacuj novac sa kreditnog limita na tekući račun, uplaćuj dopune, i sve to putem mobilne aplikacije

PODNESI ZAHTEV DO KRAJA JANUARA I DOBIJAŠ BESPLATNO ODRŽAVANJE KARTICE TOKOM 2016. GODINE.

www.telenorbanka.rs
Korisnički servis 063 9005*

*Pozivi iz Telenor mreže su besplatni, dok se pozivi iz drugih mreža tarifiraju po cenovnicima definisanim u tim mrežama.

SVUDA GDE SI TI

Proročanstvo sa raskrinkavanjem

Ministar unutrašnjih poslova Stefanović dr Nebojša izazvao je nepotreban skandal jednom brzopletom i nepromišljenom izjavom u TV Dnevniku. Mleko je prosuto i sad nema natrag, a koristi ima samo Dragan J. Vučićević, novinar u civilu koga je zapala kontrola štete

U petak uveče, ničim izazvan, ministar unutrašnjih poslova dr Nebojša Stefanović, govoreći nešto o hrvatskom naoružavanju u TV Dnevniku, skrenuo je s teme i ubacio dve-tri rečenice o nečemu sasvim drugačijem. Evo šta je rekao: "Raspolažemo podacima da će nekoliko lica pokušati da lažnim prijavama protiv Ministarstva unutrašnjih poslova tvrde lažno da su praćeni neki novinari u Republici Srbiji. Jedna novinarka, koja je novinarka još iz vremena Slobodana Miloševića, dakle duže vreme novinarka u Srbiji, kazaće da je navodno praćena i to treba da se uskoro, za narednih nekoliko dana... Predstavnik jednog novinarskog udruženja, neću reći kojeg, treba u javnosti da se pojavi i da to kaže kao jednu skandaloznu stvar, iako ne postoje nikakvi dokazi niti se to ikada dogodilo." Dodao je da će zbog toga reagovati tužilaštvo, sprovešće se procedura i institucije će da urade svoj posao.

"OVI NISU NORMALNI"

Ova nadasve zanimljiva izjava pala je u petak uveče 8. januara 2016. Njoj su, međutim, prethodili određeni događaji na koje ćemo skrenuti pažnju. Naime, dana 30. decembra 2015. pisarnici Tužilaštva za organizovani kriminal predata je i tamo zaprimljena (pod brojem KTP 978/15) krivična prijava protiv ministra unutrašnjih poslova dr Nebojše Stefanovića i sekretarke Uprave kriminalističke policije (u vreme izvršenja krivičnog dela bila je zamenica šefa kabineta ministra) Dijane Hrkalović. Prijavu je podneo radnik MUP-a Srbije, čije ime nećemo pominjati, poštujući zakon i novinarski kodeks. Ukratko: podnosilac prijave tereti dvoje okrivljenih za krivična dela zloupotrebe službenog položaja, trgovinu uticajem, uništenje i oštećenje tuđe stvari (državne imovine), a radi sprečavanja i ometanja dokazivanja, kao i za kršenje Zakona o tajnosti podataka.

Opet ukratko: prema tvrdnjama iz dotične krivične prijave, građanka čije ime takođe nećemo pominjati iz istih obzira, novinarka po zanimanju, izašla je 3. decembra 2014. u 09.38 časova iz svog stana (ni adresu ne pominjemo iz istih razloga) i malo dalje ušla u zeleni taksi udruženja "Pink", da bi se odvezla u nepoznatom pravcu. Radnici MUP-a koji su "vršili opservaciju" "u cilju upoznavanja navika, kontakata i osobina predmetne" zapazili su i kako je "ista" bila obučena, u šta opet nećemo ulaziti jer nije važno. Ti radnici su kasnije, u periodu od 15 do 19.15 časova, novinarku očekivali ispred sedišta određene novinsko-izdavačke kuće, pa kako je dotle nisu uočili, otišli su.

Sutradan, 4. decembra 2014. oko 10.30 časova, podnosilac krivične prijave primetio je da je iz kolor štampača u njegovoj kancelariji u MUP-u Srbije izašao neki dokument. Dokument formata A4, u boji, nije imao ni zaglavlje, ni broj, ni datum, ni oznaku organizacione jedinice, a ni potpis. Imao je naslov: "Izveštaj u vezi izvršene opservacije" i podnaslov "Predmet", uz lične podatke dotične novinarke; sadržaj smo već prepričali. Taj štampač dele dva računara u istoj kancelariji: podnosiočev i njegovog kolege, kojega on imenuje, kao i još jednog kolegu koji povremeno radi na njihovim računarima (ni njih nećemo imenovati).

Tu sad nastaje situacija krajnje neprijatna, kako je opisuje podnosilac krivične prijave: vidi se da nije reč o regularnom dokumentu koji bi odgovarao propisima o kancelarijskom poslovanju MUP-a; da ne postoje oznake organizacione jedinice, oznake delovodnog broja predmeta, kao ni potpis onoga ko ga je sačinio. Osim toga, podnosilac naglašava i da je reč o zadiranju u privatnost osobe koja se prati. Podnosilac prijave, koji je ranije radio na slučajevima novinara Ćuruvije i Pantića, kaže da se zabrinuo za dotičnu novinarku: gde će mu duša ako joj se – daleko bilo! – nešto desi? Podnosilac donosi odluku: slika dokument svojim mobilnim telefonom i onda ga – zbog nečega – uništava u rezaču za papir. Slika je priložena uz krivičnu prijavu, kao i tehnički podaci iz telefona o njoj. Sa time upoznaje svog šefa, koji kaže da "ovi nisu normalni", da napravi zabelešku i preda mu je, a on će je odneti Dijani Hrkalović. Podnosilac prijave to odbija, jer smatra da upravo ona stoji iza cele priče.

Umesto toga, podnosilac prijave potražio je prečicu do ministra. Kaže da se, preko neke lične veze, 10. decembra 2014. sastao sa ocem ministra Stefanovića i predao mu dokument, s porukom da se rade zloupotrebe i da vodi računa o ugledu svom i Ministarstva. Međutim, već 15. decembra 2014. događa se nešto drugo. Podnosilac prijave kaže i to dokumentuje da je stigla naredba Kancelarije za nacionalnu bezbednost da se zamene postojeći hard-diskovi na računarima dotične organizacione jedinice i da se stari unište. Raspitivanje među kolegama, kaže, pokazalo je da takvog naređenja nema. Onda pada naređenje da se unište i tri štampača koje je koristila dotična organizaciona jedinica, što se javlja kao nejasno. Neko je, očito, pomislio da su u memorijama štampača sačuvani štampani dokumenti, neko ko pojma nema o elementarnim funkcijama računarske tehnologije. Podnosilac kaže da sluti i ko bi to mogao biti, ali nema veze. Bilo kako bilo, istoga dana mehanički je uništeno devet hard-diskova (bušenjem) i tri štampača (ne znamo kako, bila je predlagana macola). U svojoj krivičnoj prijavi podnosilac pominje ime još jednog novinara (bez detalja), ali i svoju osnovanu sumnju da

NA ZADATKU: Provokacije D. J. Vučićevića tokom KZŠ u Medija centru
Foto: FoNet/Zoran Mrđa

je grupa njegovih kolega iz dotične organizacione jedinice "radila" na stotine građana ilegalno i neformalno; kao iskusan informatičko-komunikacijski stručnjak zapazio je veliki broj ulazaka u bazu podataka MUP-a.

Više od godinu dana kasnije, 30. januara 2015, on podnosi pomenutu i ukratko prepričanu krivičnu prijavu. Zašto sa tolikim zakašnjenjem – mi ne znamo; nismo (još) pitali. Deluje malo sumnjivo; ima ko misli da je to čin osvete, jer da podnosiocu preti premeštaj na manje plaćeno mesto, ali o tome kasnije; sad – gde smo, tu smo.

MINISTAR IZ DOBA VUČIĆA

Tu se treba vratiti na početak i povod ovoga teksta: kako se i zašto desilo da ministar unutrašnjih poslova Stefanović dr Nebojša izleti na nacionalnoj televiziji sa izjavom koja nije logična, nije taktički i politički umesna ni opravdana? To njegovo nezgrapno i ne baš najpismenije proročanstvo samo je donekle pogodilo: nikakva novinarka nije još kazala da je bila praćena; a i kako će, jadna, kad pojma o tome nije imala – dok nije videla ovu krivičnu prijavu? Još se (utorak veče) nije javila da kaže kako je "navodno praćena". Uzgred: ministar je osetio potrebu da je opiše kao "novinarku još iz vremena Slobodana Miloševića". Šta je hteo da kaže? Ima nas onoliko iz "vremena Slobodana Miloševića", pa šta? Ja sam bio novinar još za života Josipa Broza Tita, pa šta? Uostalom, njegov premijer Aleksandar Vučić bio je ministar informisanja "iz vremena Slobodana Miloševića", pa šta? To da će se – čim bruka pukne – javiti i "predstavnik jednog novinarskog udruženja", znamo kojeg, nije neko proročanstvo: čoveku je to u opisu radnog mesta. Konačno, otkud ministru ideja da će neko tužilaštvo uopšte postupati – osim ako ne postupi tužilaštvo koje je krivičnu prijavu primilo – u šta sumnjamo?

Imamo, dakle, novi slučaj "državnog" ili "moždanog" udara. Prorok Nebojša, čak i bez pomoći poligrafa, unapred zna ko će šta reći i da svi lažu. Odakle zna? Za njega radi tridesetak hiljada policijskih službenika raznih nivoa ovlašćenja, uključujući tu i u okviru Kabineta smešteno i ušuškano Odeljenje za poslove bezbednosti, iz kojega je – tvrdi se u krivičnoj prijavi – i potekao sporni dokument o opservaciji dotične novinarke. Po formacijskom ustroju, ovo Odeljenje bavi se pre svega zaštitom tajnosti i bezbednošću Ministarstva. Dobro, svaka čast, neka njih.

Ali, odakle ministru proročansko nadahnuće i neodoljiva potreba da ga podeli s nama? Što se prvog dela pitanja tiče, odgovor je najverovatnije sasvim banalan, kako to već biva u ovakvim skandalima: krivična prijava smesta mu je dostavljena tu oko Nove godine. Onda se on uznemirio, jer mu ranije nisu bili rekli – ako nisu. Potreba da se nepotrebno izleti na televiziji najverovatnije potiče od informacije da je podnosilac prijave stupio u kontakt sa određenim novinarima, od kojih je Vukašin Obradović, "predstavnik jednog novinarskog udruženja", tek jedan. Znamo da ih je bilo više. Za neke znamo da ih slučaj nije zanimao; možda su bili upozoreni, možda nisu. Ne znamo, ali bilo je vremena za protivmere, kao što ćemo sada videti.

KONTROLA ŠTETE

U subotu 9. januara 2016, Vukašin Obradović, u posedu krivične prijave, saziva za ponedeljak 11. januar 2016. sastanak Izvršnog odbora NUNS-a i pres-konferenciju u Medija centru za 13 časova. Odlučili su da idu u javnost. Ta je pres-konferencija bila nadasve zanimljiva: pojavio se, naime, Dragan J. Vučićević (znate ko je) i šezdeset minuta nije zatvarao usta, dobio reč ili ne, svadljivo prekidajući druge govornike, dobacujući iz sale koješta i – očigledno – s namerom da tu pres-konferenciju minira i obesmisli. Kao prvo, otkrio je identitete dotične novinarke i podnosioca prijave, pomenuvši za podnosioca pogrešno prezime, ne bi li od Vukašina Obradovića izmamio demanti. Nije mu uspelo. Onda je udario da osporava navode iz krivične prijave, iako mu je više puta bilo rečeno da to nije bitno; da je bitno kako je ministar unapred znao šta će mu njegova proročka duša reći. Koleginice i kolege (naše, ne njegove) lepo su mu objašnjavali da će s krivičnom prijavom na kraj izlaziti tužilaštvo, a da nas zanima nešto drugo; uzaman. Priznao je da je (na njegovu žalost) bio član NUNS-a, ali da sada (na naše olakšanje) više nije; Vukašina Obradovića prozvao je iz sale zbog nekog sastanka u "Maderi" (što je daleko van teme); koleginicu iz spornog dokumenta olajavao je pred svima (posle će ga urednik "Kurira" pakosno podsetiti da je upravo ona bila njegova uzdanica u nečemu što se zvalo "Press", gde je on bio glavni urednik). Zna se, međutim, da je dotična novinarka bila napadana novembra 2014. u izvesnim e-medijima zbog izveštavanja o atentatu na Milana Beka. Vučićević je postavljao pitanja o tome kako to policajci peške prate dotičnu novinarku, a ne u automobilu za koji podnosilac prijave kaže da ga je dužio kao službeno vozilo i da su ga kolege povremeno koristile – ali ne i tog dana.

Kontroli štete pridružio se sutradan i izvesni g. Pantić iz Službe za odnose s javnošću MUP-a: kaže da je on obavestio ministra o predstojećem skandalu i da je to doznao od nekog novinara.

Bilo kako bilo, da ministar Stefanović nije izvalio to što je izvalio tog 8. januara 2016, niko danas ne bi bio nimalo pametniji niti bi postavljao kojekakva suvišna pitanja. Krivična prijava završila bi u nekoj fioci Tužilaštva za organizovani kriminal ("Nema mesta krivičnom gonjenju"); novinari ne bi imali sjajan povod za opet kojekakva pitanja; sve bi se bilo zaboravilo uskoro i Dragan J. Vučićević bavio bi se drugim poslima. ¶

MILOŠ VASIĆ

DOMAĆINE,
KAD TI DOĐU
GOSTI
1892.
LAV
RECI
LAV
i ne možeš da pogrešiš

TEOFIL PANČIĆ

Jutarnji košmari noćnog portira

Šta je to što definiše kič-čoveka? Ne mora to biti odsustvo pameti, niti znanja; još manje odsustvo tzv. kućnog vaspitanja, naprotiv – neretko je njegova pervertovana, malograđanska verzija upravo ono na čemu, kao dragocenoj vrlini, kič-čovek osobito jako insistira. Ono što definiše ponašanje, iskaze, stil i stav kič-čoveka nešto je drugo, naizgled pomalo neuhvaljivo, u tom smislu da kad je "prisutno" deluje nekako diskretno i podrazumevano, ali se zato njegovo odsustvo oseća vrlo indiskretno i upadljivo, kao nekakav sveprisutni netelesni vonj: to je ona osetljiva tvar zvana *dobar ukus*. Naprosto, kič-čovek pati od dubokog i trajnog poremećaja dobrog ukusa. I taj poremećaj nije tek neko njegovo unutrašnje stanje, nego je sklon da ga napadno emituje napolje u visokoj frekvenciji. Nije da on to čini namerno i svesno, nego spoljni svet, ponekad i dosta vešto. Zato je ona sadržaj sebi samoj, što znači da sadržaja nikakvog ni nema.

Sve ovo što ste do sada pročitali nisam rekao ja – ne bih ja to tako ni umeo – nego sam samo prepisao iz toka svesti portira u zgradi Vlade Srbije, koji se, nevoljnik, zatekao u šihti prvog januara u 6.55 h. Šta ga je to navelo na neprazničke misli? Taman je bio zagrizao u sendvič s pilećim belim i ruskom salatom, koji mu je spremila brižna supruga i majka njihovo troje dece, s teškim uzdahom i lakim poljupcem ga ispraćajući na turobno i besmisleno dežurstvo koje će ga oteti porodici baš na tzv. najluđu noć, kadli je neka ruka krenula da otvara masivna vrata zgrade Vlade, da bi se 2.8 sekundi potom ispostavilo da ruka ne pripada zalutalom naćefleisnom veseljaku nego Vučić Aleksandru lično. "Dobro jutro, Mitre, i

O čemu je razmišljao jedini čovek u praznoj zgradi Vlade Srbije ugledavši Premijera prvog januara u 6.55 ujutru

mu je nemoguće izaći iz te matrice, drugačije ne ume, niti je u stanju da sagleda razloge zbog kojih bi se menjao, čak i ako bi to bilo moguće.

On, doduše, može menjati nominalna uverenja (politička i druga) misleći da se time i sam menja, ali ne menja se tu on: menjaju se lako uklonive maske baš zato da bi on ispod njih ostao isti. Ne, ne nosi on maske da nešto prikrije: to bi značilo da ispod njih ima nekog skrivenog "autentičnog" sadržaja, a nema ga. Kič-čovek je kao nekakav zatvoreni kružni sistem, savršen u svojoj samodostatnosti, sistemski neosposobljen za samosagledavanje i realno sameravanje sopstvene osobe u relaciji sa spoljnim svetom, a opet detinjasto naporan u svojoj nesigurnosti, lakoranjivosti i najprostijoj sujeti jer nema ozbiljnog utemeljenja ni u čemu, uverenja i vrednosti su mu tek lahorasta pena – to jest, jedino što je konstanta je tragično nebulozan način na koji ih zagovara i praktikuje. Otuda je svega u njega ili previše ili premalo, ili šapuće ili se dernja, ili se bahati ili pretvorno izigrava malu macu, i uopšte, kič je čovek hodajuće otelotvorenje jednog traumatičnog disbalansa, osoba na koju kao da se nije primilo, ili se primilo na nakaradan način, sve ono bolje s čime je ikada došla u kontakt, čitajući, slušajući, gledajući, naprosto – živeći. Zato se, kada istutnji svoje mladenačke huje, kič-čovek u zreloj fazi ponajčešće okameni u nekovrsnoj *pasivnoj agresiji* kao pozi s kojom potpuno sraste: stalno je nekako prezrivo uvređen na svet, blago paćeničkog izraza lica, na samom rubu potpune tronutosti nad sopstvenom dobrotom što uopšte još trpi svoje okruženje koje (po definiciji) nedovoljno uvažava njegovu izuzetnost. Pri čemu je ta izuzetnost utemeljena jedino u sebi samoj, to jest, kič-čovek nije izuzetan baš ni po čemu što se da realno videti, osetiti ili izmeriti, nego je izuzetan naprosto po svom samoosećanju izuzetnosti koje voli da emituje u srećna nova", promrmljao je Premijer; Mitar, koji se zapravo zove Pera (mada se ne zove ni tako, ali likovi načelno treba da imaju imena), zblanuto mu je odvratio istom merom, uz diskretni gest klasne podređenosti, dok je Vučić već hujao praznim hodnikom prazne zgrade ka svom praznom kabinetu.

Znao je Mitar, to jest Pera, or whatever, da je Vučić u "autorskom tekstu" za novogodišnje "Večernje novosti" najavio da će i u 2016. raditi, raditi i samo raditi, i da taj njegov rad za opštu dobrobit počinje već prvog januara u sedam ujutru, i žena ga je zezala ped odlazak na šihtu "pazi, nemoj da se uspavaš, pa da te Vučić tako zatekne", ali nije to shvatao ozbiljno, mislio je da je to tek jedan od premijerovih ispraznih folova, nagledao se Mitar, ili Pera, svega i svakakvih otkad je portir u Vladi, ali ovakvo čudo još video nije, pa se, sve žvačući sendvič, bacio u teška razmišljanja, gore navedena *in extenso*.

Dobri naš Mitar, ili Pera, ili kako već, naime, znao je da se prvog januara u sedam ujutru mogu raditi razne stvari: može se voziti tramvaj, voditi jutarnji program, operisati žrtvu saobraćajne nesreće, može se čak pisati roman ili kolumna. Ali je gotovo nemoguće – ako nije rat ili zemljotres – tada biti predsednik Vlade u punom aktivnom svojstvu, jer je Vlada jedna institucija, koja upravlja mnoštvom drugih institucija koje zajedno čine državu i bitno interferiraju s društvom, jer je posao premijera u osnovi činovnički, jer svemu ima i red i mesto i vreme i prilika, to jest, svemu što je normalno i ozbiljno i nadasve *stvarno*. A da je ono drugo puvakanje i prenemaganje i golo ništa, to jest – kič. Kao permanentno stanje duha i svesti i celokupnog, avaj, bića. Snuždio se Mitar, a možda i Pera, od tih pustih misli i skljokao se u stolicu, poražen jutarnjim grunućem besmisla.

A šta je za to vreme gore u praznom kabinetu činio Vučić? E, to vam ne umem reći, jer on je stvarni lik, za razliku od Mitra ili Pere, mada bi za sve bilo bolje da je obrnuto. ¶

Njihova Srbija nije

Imamo najboljeg i genijalnog premijera, koji niti pije, niti puši, niti kocka, a vredan je ko košnica pčela. Ali, ima jedna od Vuka Karadžića, koji je zabeležio narodnu pamet, koja kaže: Dobar konj ima sto mana, a loš samo jednu, ne valja ničemu!

Poslednjeg dana prošle godine, tačno 31. decembra, Vlada Republike Srbije smenila je, sa mesta direktora Instituta za kardiovaskularne bolesti "Dedinje", prof. dr Boška Đukanovića. Malo je reći da je javnost, naročito stručna i upućena, bila iznenađena, jer dr Đukanović je medicinski brend, jedan od najboljih i najpoznatijih kardiohirurga, jedan od retkih ljudi sa naših prostora kome pristaje epitet "svetski, a naš".

U uvodu u razgovor, dr Đukanović kazuje redukovanu radnu biografiju: "Ja sam profesor kardiohirurgije, hirurg na Institutu za kardiovaskularnu hirurgiju 'Dedinje'. Opštu hirurgiju sam završio u Valjevu, i još uvek sebe smatram, tako se i predstavljam, valjevskim hirurgom. Nakon toga sam radio u prvoj ekipi hirurga koja je oformljena u Urgentnom centru Srbije. Prešao sam u bivšu Drugu hiruršku kliniku, gde sam radio do odlaska u Hjuston na specijalizaciju. Tamo sam proveo skoro tri godine, usavršavajući se u dve poznate institucije iz oblasti hirurgije srca i krvnih sudova. Prvo u ekipi doktora Dentona Kulija, a poslednju godinu u bolnici 'Metodist', čiji šef je bio De Bejki. Učio sam hirurgiju aorte, u servisu čuvenog Stenlija Kraforda, oca hirurgije aorte.

Od '94. sam na Institutu 'Dedinje', gde i danas radim kao kardiohirurg. U međuvremenu sam, više puta, išao na dousavršavanje u Hjuston, Klivlend, Pariz... Od 2000. sam direktor 'Dedinja', radio sam posao i direktora i hirurga. U metodi rada uveo sam dosta toga inovativnog u hirurgiji srca i aorte, to znanje sam doneo iz Amerike, i smatram da sam dosta učinio na transferu znanja."

"VREME": U kakvom je stanju Institut?

DR BOŠKO ĐUKANOVIĆ: Klinika "Dedinje" je imala izvanredne ljude na čelu, svi su dali veliki doprinos njenom razvoju, ja sam nastavio, i to može da se izmeri pouzdanim merilima. Pošto više nisam direktor, mogu da rezimiram; klinika je ostala u besprekornom stanju, sa višemilionskim računom u evrima, u banci, da ne govorim kako je bilo kad sam došao na njeno čelo. Prisutan je maksimalan rad, klinika je rasla i dostigla visok ugled u Evropi i svetu. Ona je u takvom stanju da ne postoji nijedan sukob ni u međuljudskim relacijama. U policiji, gde sam bio drugim povodom, rekli su da je to jedina bolnica iz koje nikada nisu imali prijavu za korupciju.

Bitno je da kažem da smo potpuno pripremili, i platili, projekat za "Dedinje 2", verujem da će se to ostvariti. Govorio sam da je to najbolji projekat za Srbiju, a kako Vlada nije reagovala, javno sam poručio: "Bolje da gradite 'Dedinje' na suvom nego Beograd na vodi!" Verujem da je i to negde zabeleženo.

Javno sam poručio: "Bolje da gradite 'Dedinje' na suvom nego Beograd na vodi!" Verujem da je i to negde zabeleženo

Ako ima nešto dobro u vašoj smeni, to je da je postavljen čovek iz kolektiva?

Da, to je Predrag Milojević, izvanredan čovek i stručnjak, đak Instituta, drago mi je da je na to mesto došao onaj koji zna kako funkcioniše klinika, poznaje svakog zaposlenog, prihvata sve moje planove i projekte za budućnost, siguran sam da će posao raditi bolje od mene.

Da li ste iznenađeni smenom?

Pa, nisam iznenađen, to sam očekivao, znao da se to sprema. Ne jednom sam javno izrazio neslaganje sa Vučićevom politikom, i te kvalifikacije su verovatno važan razlog moje smene. Ministrove reči, da je to učinjeno "zbog smene generacija", deluju mi neozbiljno. Mogli su da kažu i da nemam dovoljnu visinu.

Znao sam da se to sprema i pripremao sam i sebe i saradnike. Finalni udar je počeo u tom "Informeru", gde sam optužen da organizujem državni udar. "Dedinje" je označeno kao "otuđeni centar moći". Naravno da su to bile besmislice. Zatim je, po istom scenariju, nastupio Šešelj, koji me je označio za vođu bele mafije. Istina je da sam, sa dvojicom lekara, bio u Prištini, gde smo razgovarali o slanju pacijenata sa Kosova, Albanaca pre svega, na lečenje u beogradske bolnice. To je bio povod da nas optuže da dovodimo Albance, da ih lečimo po privatnim klinikama o trošku Srbije. To je besmislica, to sam i Šešelju rekao. Mi smo o odlasku u Prištinu obavestili ministra Lončara, i on je rekao da je to projekat od državnog značaja. Međutim, nije me zaštitio posle Šešeljevog napada. Nisam ga zbog toga prozvao.

Sve je rezultiralo smenom bez ikakvog upozorenja, bilo bi fer i profesionalno da je ministar Lončar sa mnom razgovarao, rekao da me ne žele, ja bih rekao, nema problema, samo me saslušajte ko bi trebalo da dođe na moje mesto, možda bih ja predložio istog čoveka. Ovako je to izvedeno mučki, ne znam čime sam to zaslužio. Znam od koga sve potiče, Lončar ovde nije bio samostalan, za moju smenu treba neko moćniji i krupniji, i to je bio, intuicija mi govori, premijer Vučić. Siguran sam u svoju intuiciju.

Otkud Šešelj u priči?

Kako da odgovorim, kad sam ga pozvao da mu kažem da priča nebuloze, Šešelj mi je odgovorio da ima transkripte

moja Srbija

Fotografije: A. Anđić

Kroz moj kabinet su prošli svi koji u Srbiji nešto znače, u nauci, umetnosti, kulturi, sportu... Neću im navoditi imena, zbog konteksta ove priče. Ali, da kažem, u tom kabinetu je bezbroj puta bio predsednik države gospodin Nikolić. O svemu smo razgovarali, nikad o politici. Kako mogu da pravim zaveru protiv vlade koja me je postavila? To je bilo samo medijsko targetiranje, priprema za odstrel. Uostalom, rekoh da je tu bezbroj puta bio predsednik države, znači li to da je on pripremao državni udar?

svih mojih razgovora, pomenuo je šta sam pričao u kafani u Mrčajevcima. Otkud to njemu, dostavili mu saobraćajci. Sve to čovek mora osetiti kao progon, da uporedim sebe sa Blerom, neka je i neprimereno, čovek koji je ovde basnoslovno plaćen, a uništavao je našu zemlju. Ja ovoj vlasti nisam po volji, a Bler jeste!

Prva vaša, poznata, reakcija su bile SMS poruke ministru Lončaru?

U trenutku sam smenu malo teže doživeo jer je bila podmukla i neprimerena. Jesam razmišljao o odlasku, jer mi je posao i direktora i hirurga odnosio mnogo vremena i energije, ali sam u trenutku planuo jer su ovim činom poništeni izvanredni rezultati klinike.

Kako te, ipak privatne, poruke ministru Lončaru stigoše u taj "Informer"?

Ne znam, dao ih ministar, ili koriste isti telefon.

U tim porukama ste, moglo bi se reći, svašta rekli?

Ja sam zbog tih poruka Lončaru bio na informativnom razgovoru u policiji, ništa nisam negirao, jedino sam se, a to i sada činim, izvinio gospođi majci Lončar.

Psovka je deo moje (ne)kulture, rečnika. Ja sam psovač, i toga se ne odričem. Imam mnogo loših navika, i čudni su mi ljudi koji ne rade ništa loše. Imamo našeg genijalnog premijera, koji niti pije, niti puši, niti kocka, a vredan je kao košnica pčela. Samo što tu može da se doda ona od Vuka Karadžića, koji je zabeležio narodnu pamet: Dobar konj ima sto mana, a loš samo jednu, ne valja ničemu!

Niste formalno ni u jednoj partiji?

Jedno vreme sam bio u Demokratskoj stranci, pre dvadeset godina, ali nikad se nisam bavio politikom, kao što se time nikad neću baviti. Zašto bih se time bavio kad imam preča i važnija posla. Ali, čovek je i homo politikus, i kako, posredno, da se ne baviš politikom kad se ona bavi tobom, kad ona dotiče i moju budućnost i budućnost mojih potomaka...

Da se vratimo državnom udaru, ko su ljudi koji su se okupljali u vašem kabinetu?

Kroz moj kabinet su prošli svi koji u Srbiji nešto znače, u nauci, umetnosti, kulturi, sportu... Neću im navoditi imena, zbog konteksta ove priče. Ali, da kažem, u tom kabinetu je bezbroj puta bio predsednik države gospodin Nikolić. O svemu smo razgovarali, nikad o politici. Kako mogu da pravim zaveru protiv vlade koja me je postavila? To je bilo samo medijsko targetiranje, priprema za odstrel. Uostalom, rekoh da je tu bezbroj puta bio predsednik države, znači li to da je on pripremao državni udar?

Jedno adekvatno pitanje: da li su vas se prijatelji posle smene odrekli?

Samo ću reći da sam dobio, i dobijam, podršku i razumevanje od najumnijih ljudi ove zemlje. Stvarno se to ne može izbrojati. A u Valjevu, gde sam svakog vikenda, a sad na odmoru, primećujem da sam popularniji nego ikad, to je taj "psovački" narod.

Imamo, na sve strane, napredak i reforme... Kako vi na to gledate?

Od svega toga imamo samo ekstremnu demagogiju. Svako ko je stručan za neku oblast može da kaže kako je u toj oblasti. U medicini je stanje bolje nego što zaslužujemo. Međutim, ljudi nisu organizovani, zlo se uvek bolje organizuje nego dobro. Da parafraziram svog prijatelja, akademika Ljubu Simovića, koji je, nedavno u nekom intervjuu, rekao da smo sami sebi najveći neprijatelji. I da svi treba da stanemo u odbranu Srbije, pred ovim što hoće da nas u(ne)sreći. Srbija koju ja volim, koju priželjkujem, je zemlja tolerancije, znanja i ljubavi, a ne nasilja svake vrste i demagogije. Ja ne pripadam takvoj Srbiji, ja sam na ćilimu tradicionalne Srbije.

Što se tiče medicine, lično premijer je najavio obnovu toaleta u svim bolnicama?

U redu, neka uradi to, koliko znam, toaleti postoje. Ali, ima mnogo važnijih stvari, Fakultet nije ono što je bio, tu počinje priča o zdravstvu. Onda, nedostatak posla, hiljade lekara odlazi u inostranstvo, i sa "Dedinja" ih je otišlo, ali, to je kompenzovano... Stanje nije dobro, ali ne može se Vučić optužiti za sve...

Razni gulanfer je u ovom vremenu došao na svoje, mediokriteti se šire, razmnožavaju, pod državnim skutima dominiraju...

Sve su to intelektualni, moralni i svaki drugi polufabrikati, ali ne treba generalizovati, generalizacija je opasna. Znam

pristojne ljude i među onima koji su na vlasti, ima ih i u partijama koje čine tu vlast... Činjenica je da se društvo urušava na svim frontovima. Stubovi društva su znanje i edukacija, ne mogu to biti politika i jevtina demagogija...

Priča sa vama nije potpuna bez "vannastavnih aktivnosti", karate, košarka, šah...

U mladosti sam se bavio karateom, bio kapiten najjačeg kluba, Crvene zvezde, reprezentativac Srbije... To je iza mene, košarka je moja ljubav od detinjstva. Pre desetak godina sam prihvatio da pomognem valjevskom Metalcu, klubu sa tradicijom, 70-ih prvoligaši u staroj Jugoslaviji. Prihvatio sam angažovanje u smislu nalaženja sponzora, što mi je i danas jedina funkcija. Metalac je ostvario veliki korak, igra u ABA ligi, to je evropska liga. Valjevo je u svemu tome predstavnik unutrašnje Srbije, ono što je nekada bio Čačak, i čelnici ABA lige kažu da je to dobro za srpsku košarku. Gledaćemo da Metalac ostane tu gde jeste, da bude to što jeste i da napreduje. U tome ima podršku niza košarkaških stručnjaka, Kićanovića, Dude Ivkovića... Radmila Mišovića, koji ne propušta nijednu utakmicu u Valjevu. Da kažem da klub nije organizovan na klasičan, naš način, nema tu političara, u počasnom Upravnom odboru su slikar Ljuba Popović, predsednik SANU Vladimir Kostić, glumac Miki Manojlović... Sve je mahom na entuzijazmu, krpimo se, kao što se krpi svaki sport u Srbiji i okruženju...

Počasni sam predsednik šahovskog kluba "Sveti Nikolaj" iz Valjeva, kome sam bio kum. Bili smo šampioni države, bili smo i u krizi, sad pravimo ekipu za prvenstvo Srbije, kao i za prvenstvo Evrope u Novom Sadu, sa dva Rusa i Ukrajincem, biće to tim sa najjačim rejtingom u istoriji. Nije šah u Valjevo pao s neba, pre skoro vek u valjevskom kraju učitelji su decu učili šahu, Svetozar Gligorić je poreklom iz Valjeva. Cilj je i da vratimo šah u škole, omasovimo školu šaha...

Da se upiše i da ste veliki Valjevac!

Može se reći da radim u Beogradu, a da živim u Valjevu. To su moja dva grada. Potpisujem izreku – Valjevac, to je dijagnoza! Taj sam.

Da li ste se dvoumili da izađete u javnost sa reakcijom na smenu sa mesta direktora "Dedinja", s obzirom na obzir da ova vlast ne voli da joj se bilo ko meša u pos'o...

Jesam, ali sam shvatio da je to moja građanska dužnost, znam da se ljudi iz razni "svoji razlozi" ustežu da javno progovore, ali ja nisam učio školu da bih bio doktor i za to primao platu, valjda sam učio školu da na prvom mestu budem čovek koji ima svoje mišljenje i integritet. U skladu s tim, moja je obaveza da kažem šta imam. Pravo na slobodu mišljenja i izražavanja ne bih dao ni gospodu bogu.

Znam, ima onih koji će reći, gde si bio dosad. Bio sam vladin službenik, i bilo bi licemerno da sam sa te pozicije govorio o njoj. Bio sam lojalan svakoj vladi i ministrima, tako i iz ove pozicije želim premijeru da bude najbolji na svetu, tako će biti bolje i nama i državi. Ali, pesimista sam da će nam biti bolje u skorije vreme.

Na kraju da kažem da mi je ova vlast smenom učinila neku vrstu usluge, jer su me mnogi, s obzirom na položaj, pitali da li sam deo Vučićeve ekipe. Evo im sada demant, i formalan, ja s tim ljudima u istoj ekipi nisam. To nije moja Srbija!¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Prodaja zemlje

U pozivu zainteresovanim kupcima stoji šta se i kako prodaje, ali ne i neka obaveza tipa "nastavak obavljanja iste delatnosti", "zabrana prodaje nekretnina u nekom roku". Stoga bi prodaja PKB-a na način kako se to čini mogla da se protumači kao ustupak nekom "svom", koji bi kupio zemljište po jednoj ceni, a onda ga prodavao po drugoj, višoj

POLJOPRIVREDNA KORPORACIJA BEOGRAD: Državna, gradska... privatna?
Foto: Tanjug

Poslednjeg dana prošle godine Agencija za privatizaciju objavila je poziv svim zainteresovanim licima za učešće u postupku privatizacije Poljoprivredne korporacije Beograd AD (PKB), "modelom prodaje imovine, metodom javnog prikupljanja ponuda sa javnim nadmetanjem" 51 odsto "stalne imovine" – 17.677 hektara zemljišta u opštinama Palilula, Surčin i Zrenjanin bez prefiksa "poljoprivredno" i/ili "građevinsko", proizvodni pogoni, infrastruktura i vlasnički udeli u drugim preduzećima – Poljoprivrednoj avijaciji, Institutu za naučno-istraživački rad i transfer tehnologije i Veterinarskoj stanici, kao i celokupna "promenljiva imovina" – osnovno stado, "ostala biološka sredstva" – zalihe, zasejani/zasađeni usevi na zemljištu koje se prodaje i "osnovna sredstva u pripremi" – šta god to bilo.

Stalna imovina koja se na prodaju nudi procenjena je na (zaokruženo) 150 miliona evra, a promenljiva na (okvirno) 40 miliona. Stalna imovina biće prodata onom ko ponudi najbolju cenu uz obavezu da pride kupi/plati i promenljivu, čija će konačna vrednost biti precizno određena tek po okončanju prodaje stalne imovine.

Pravo na učešće u nadmetanju imaju isključivo domaća pravna lica registrovana za "obavljanje poljoprivredne proizvodnje – uzgoj muznih krava" koja otkupe prodajnu dokumentaciju (300.000 dinara), uplate depozit od (reda) 35 miliona evra i obavežu se na čuvanje poslovne tajne i koja su u poslednjoj poslovnoj godini – pravno lice koje u nadmetanju učestvuje, osnivač ili krajnji vlasnik – od poljoprivredne delatnosti uopšte uzev ostvarili prihod od najmanje 50 miliona evra.

Zainteresovani koji ispunjavaju prethodne uslove mogu da podnesu prijavu "u okviru zatvorenog koverta" (tako piše, blago nama i srpskom jeziku) zajedno sa ponudom do 29. februara u podne, koje će da budu otvorene dva dana kasnije – 2. marta takođe u podne.

Privatizacija ove nekada davno najveće poljoprivredno-prerađivačke kompanije u Evropi, sad "samo" najveće farme krava u toj istoj Evropi, aktuelna je od tzv. demokratskih promena, od kad preovlađuje (zvanično) mišljenje da samo privatni sektor može da ostvaruje dobit.

Tu mantru nakratko je prekinuo prethodni gradonačelnik Beograda Dragan Đilas, koji je uspeo da prezaduženi i na smrt bolesni "privredni subjekt u restrukturiranju" vrati u život – da iz tekuće proizvodnje isplaćuje zaposlenima plate, redovno uplaćuje poreze i doprinose, uz sukcesivno smanjivanje zaduženosti: otkako je 2010. godine vlasništvo nad ovim poljoprivrednim dobrom preneseno sa Republike na Grad, PKB je poslovao sa dobitkom, a naveći je zabeležen u poslovnoj 2013. – 18 miliona evra.

Istorija

Poljoprivredni kombinat Beograd osnovan je odlukom Vlade Republike Srbije 27. decembra 1945. godine kao državno preduzeće, sa zadatkom da snabdeva Beograd osnovnim prehrambenim proizvodima. Od skromnih početaka u močvari Pančevačkog rita, PKB je izrastao u najveći sistem agrobiznisa u bivšoj SFRJ. Osnovu sistema činila je primarna poljoprivredna proizvodnja, ratarstvo i stočarstvo, koja je izgradila preradne kapacitete na osnovnim proizvodnim linijama: prerada mleka, prerada mesa, proizvodnja koncentrovane stočne hrane, prerada voća i povrća, prerada žitarica i drugih proizvoda. Uporedo sa razvojem preradnih kapaciteta, razvijena je sopstvena mreža trgovinskih i turističko-ugostiteljskih objekata, čime je zaokružen sistem proizvodnje, prerade i plasmana proizvoda ishrane iz programa PKB-a.

Finansijska funkcija sistema bila je integrisana kroz PKB Internu banku tako da su profitni centri u znatnoj meri kreditirali sezonske potrebe primarne proizvodnje sa obrtnim sredstvima. Intenzivan razvoj PKB-a stvorio je potrebu da se u sistemu formiraju organizacije nosioci razvoja, i to Institut PKB Agroekonomik i PKB Agroinženjering, koje su, pored realizacije razvojnih programa u PKB-u, bile nosioci konsalting i inženjering usluga koje je PKB pružao u zemlji i u nizu država u razvoju u Africi, Južnoj Americi, na Bliskom Istoku, zemljama bivšeg SSSR. Ovakav PKB bio je interesantan za niz preduzeća u Srbiji koja su došla u krizu poslovanja i koja su našla rešenje opstanka u integraciji sa PKB-om. Zakonskim projektima u predtranzicionom periodu, nametnuto je segmentiranje tehnoloških celina na pojedinim linijama proizvodnje i njihovo organizovanje u posebne pravne subjekte. Ovo je dovelo do dezintegracije PKB-a i jednostranog izlaska iz sistema profitabilnih centara prehrambene industrije, trgovine i finansijske funkcije.

ZA I PROTIV

Profesor Poljoprivrednog fakulteta u Zemunu Miladin Ševarlić, tradicionalno "antiprotivan" svakoj privatizaciji nekadašnjih poljoprivrednih kombinata, kaže da bi se privatizacijom PKB-a onemogućio uticaj države na kreiranje agrarne politike, posebno za proizvodnju goveda i svinja, kao i da u tom slučaju Srbija može da se "oprosti" od celokupne proizvodnje semena. PKB je, zaključuje, najveća kompanija agrobiznisa u Evropi i zbog toga mora da bude pod posebnom pažnjom države i javnosti – da bude "načisto" koji je to je javni interes u prodaji te kompanije, ako ga uopšte ima.

Za Gorana Živkova, poljoprivrednog eksperta i (nakratko) ministra poljoprivrede u vladi Vojislava Koštunice, privatizacija PKB-a nije sporna, već je sporan način: po njemu, PKB nipošto ne bi trebalo da se prodaje đuture, već na parče – farme krava sa zemljištem potrebnim za proizvodnju stočne hrane, farme svinja sa (takođe) potrebnim zemljištem, semenarski i povrtarski kapaciteti, udaljene parcele u tablama ne manjim od 10 hektara... Na taj način, rezonuje, proširio bi se broj potencijalnih kupaca, jer svega nekoliko domaćih "tajkuna" mogu toliko da se "isprse", ako ih uopšte ima zainteresovanih. "U stvari, nekako mi se čini da se kupac već zna i da se ceo tender pravi za neke istočne prijatelje", zaključuje Živkov. "Oni će (posle) prodavati deo po deo, hektar po hektar, i na kraju će napraviti odgovarajuće ekonomske celine."

"Ovaj projekat je za nas veoma važan jer PKB ne stoji dobro, subvencionišemo ga i zato je važno da nađemo kupca koji se bavi tom vrstom delatnosti. To znači da će onda PKB moći efikasnije da se bavi poljoprivrednom proizvodnjom. Važno je i da ljudima koji tamo rade, a kojih ima oko 2000, obezbedimo sigurno radno mesto", izjavio je ovim povodom gradonačelnik Beograda Siniša Mali.

Predstavnici Samostalnog i Nezavisnog sindikata PKB-a, Milisav Đorđević i Nikola Lazić, tvrde suprotno – da nije tačno da PKB posluje s gubitkom, već da je 2014. dobit te kompanije bila 230 miliona dinara, iako iz gradskog budžeta korporacija nije dobila ni dinara, kao i da se protiv PKB-a vodi negativna kampanja i iznose neistine da bi se opravdala najavljena prodaja.

DEO, NIŠTA, SVE

Da će PKB da "ide na doboš", e da bi postao "tržišno konkurentan", najavio je još krajem 2014. predsednik Skupštine Beograda Nikola Nikodijević, ali da novi vlasnik neće moći da raspolaže građevinskim zemljištem kombinata.

Pola godine kasnije, pomoćnik gradonačelnika Beograda Borko Milosavljević na Trgovinsko-investicionom forumu Beograd–Šangaj, održanom u Privrednoj komori Srbije, ovaj naum je potvrdio: "Privatizacija PKB-a će podrazumevati prodaju zemljišta, ali uz obavezu preuzimanja i određenih uslova, a to je da se zadrži kontinuitet proizvodnje poljoprivredne delatnosti u određenom periodu, određeni broj radnika, a tražiće se jaka bankarska garancija kako bi se obezbedili jaki investitori."

Još pola godine kasnije, na forumu "Beogradski investicioni dani" gradonačelnik Beograda Siniša Mali rekao je da PKB nije profitabilno preduzeće, da duguje 60 miliona evra i da se zato ide na privatizaciju, ali da se neće prodavati zemljište te firme, da će prava oko 2000 zaposlenih biti "maksimalno zaštićena", kao i da je za preuzimanje zainteresovano 11 kupaca.

HOĆE-NEĆE

Nameru da kupe PKB iskazali su u aprilu Miodrag Kostić i Predrag Matijević, odnosno konzorcijum njihovih kompanija – MK Grupe i Industrije mesa Matijević – u zajedničkom saopštenju: "Kompanije MK Grupa i IM 'Matijević' imaju nameru da udruže kapital, znanja i iskustva i osnuju konzorcijum ova dva privredna društva, kao zainteresovanog kupca za kupovinu PKB korporacije a.d. Padinska Skela. Ideja vodilja osnivanja konzorcijuma je stvaranje respektabilnog domaćeg kupca u procesu privatizacije, koji će biti ravnopravan ponuđač sa drugim domaćim i stranim investitorima."

"Neću se prijaviti za kupovinu PKB-a, a glavom garantujem da zbog cene niko od naših poljoprivrednika neće preuzeti ovaj kombinat", izjavio je nedavno za novine Matijević. Cena je, veli, previsoka – tri puta veća od one po kojoj je MK Grupa nedavno kupila PIK "Bečej". Mnogo je, tvrdi, 150 miliona evra za PKB, jer ima "lošu i neisplativu zemlju", a poljoprivredna proizvodnja je sve manje isplativa. "Već više od godinu dana cena stoke i mleka pada, a to znači i manje prihode", obrazlaže svoje odustajanje od kupovine Matijević, koji je pre nešto više od mesec dana bio takmac MK Grupi na licitaciji za preuzimanje PIK "Bečej". ¶

ZORAN MAJDIN

Ograničavanjem i zastrašivanjem do poslušništva

Potpuno je svejedno ko je ministar pravde. Bez obzira na to što je pravosuđe neuspešno, premijer je zadovoljan radom ministra pravde. A kad je premijer zadovoljan, moraju i svi ostali da budu. Ova Vlada nastavila je utabanim putem prethodne u urušavanju pravosuđa

Prošloga ponedjeljka zaposleni u pravosuđu održali su jednosatni štrajk upozorenja, zbog najave nadležnih da će i u pravosuđu biti otpuštanja, iako je već sad nemoguće stanje, pogotovo stoga što veliki broj ljudi radi na određeno vrijeme, a upravo će oni biti na udaru propisa o otpuštanju. Predsjednica Sindikata pravosuđa Srbije Slađanka Milošević kaže da očekuje da se njihov status mora konačno riješiti, da se njih mora zaposliti na neodređeno vrijeme, zato što to odgovara realnim potrebama posla i da bi to bio dokaz da se uredba o zabrani zapošljavanja ne primenjuje diskriminatorski – samo na pravosuđe.

"VREME": Upozorili ste, ne jednom, da je odluka o otpuštanju nerazumna, jer ne da ima viška zaposlenih u pravosuđu, nego naprotiv. Što kažu brojke?

SLAĐANKA MILOŠEVIĆ: Protivimo se otpuštanju zaposlenih na određeno vreme zato što su eksploatisani godinama, iako Zakon o državnim službenicima propisuje da radni odnos na određeno vreme zbog povećanog obima posla može da traje najduže šest meseci. Pored toga, u pravosuđu nema viška zaposlenih, ali pošto su sve reforme i krize jedino smanjivale broj zaposlenih, ima viška posla. Stvarnost ukazuje na to da se pravosuđe stalno menja, ali da očekivani rezultati izostaju. Broj zaposlenih ima značajan uticaj na rezultate rada u pravosuđu, a rezultati izostaju zbog malog broja pravosudnih službenika, zbog čega je nemoguće napraviti jasnu podelu rada između nosilaca pravosudnih funkcija i pratećeg osoblja. Nosioci pravosudnih funkcija prinuđeni su da obavljaju sporedne poslove koji ih ograničavaju u vršenju njihove sudijske, odnosno tužilačke funkcije.

Broj pravosudnih službenika je presudan, ako ne i najpresudniji faktor u pružanju usluga. Brojke ukazuju na to da je do 2008. godine u pravosuđu bilo zaposleno 14.375 državnih službenika i nameštenika, s tim da u ovaj broj ulaze i stručni saradnici i pripravnici (diplomirani pravnici sa položenim i nepoloženim pravosudnim ispitom). Tada je sudiju u radu pratilo 4,3 službenika. Krajem 2008. godine prvi put je smanjen broj zaposlenih i 1150 zaposlenih dobrovoljno je, uz socijalni program, otišlo iz pravosuđa. Godine 2010. dogodila nam se "čuvena" reforma pravosuđa i tada je, prema podacima kojima raspolažemo, u pravosuđu ostalo 9463 državna službenika i nameštenika. Drugim rečima, iz pravosuđa je otišlo skoro 5000 službenika. Sa druge strane, uvidom u odgovore na Upitnik Evropske komisije utvrdili smo da je predstavljeno da pravosudnu administraciju čini 12.887 lica. Dakle, do tačnog broja zaposlenih u pravosuđu nemoguće je doći. U svakom slučaju, postoji velika razlika između planiranih radnih mesta u pravilnicima o sistematizaciji i stvarnosti, odobrenih radnih mesta.

Kada su zatvori u pitanju, situacija je veoma slična. Broj sistematizovanih radnih mesta je nešto manji od 6000, ali je odobreno i bilo zaposleno najviše 4223 lica. Početkom godine jedan broj zaposlenih sa ugovorima na određeno vreme u trajanju od nekoliko godina, dobio je otkaz. Prema zakonu o maksimalnom broju zaposlenih u javnom sektoru, broj zaposlenih u zatvorima "zakucan je" na 3796. Jednostavno, kao što je to slučaj sa sudovima i tužilaštvima, oni su sistematizovana a nepopunjena radna mesta precrtali bez utvrđivanja potreba posla i konsultacija sa Sindikatom kao socijalnim partnerom.

Zbog očigledne zloupotrebe rada na određeno vreme, Sindikat pravosuđa podneo je Ustavnom sudu Srbije inicijativu za ispitivanje ustavnosti i zakonitosti odredbe Zakona o državnim službenicima koja propisuje da radni odnos zasnovan na određeno radno vreme ne može da preraste u radni odnos na neodređeno radno vreme. Ta odredba ne može da se krši, ali odredba koja propisuje da radni odnos na određeno radno vreme zbog povećanog obima posla može biti zasnovan najduže na rok od šest meseci, može da se krši.

Sindikat godinama upozorava na problem zaposlenih na određeno

Foto: M. Milenković

vrijeme – upravo su oni na meti otpuštanja – i njihovu eksploataciju i gaženje i ljudskih i radnih prava.

Merila za određivanje broja sudskog i javnotužilačkog osoblja su poznata i ona su propisana Pravilnikom o merilima za određivanje sudskog, odnosno javnotužilačkog osoblja. Broj službenika određuje ministar pravde i trebalo bi da to radi na osnovu broja sudija i tužilaca. Na osnovu tih merila, 2010. godine sačinjeni su i usvojeni pravilnici o sistematizaciji radnih mesta. Dakle, i 2010. godine, kada je smanjen broj sudija i tužilaca, postojala je potreba za službenicima na određeno vreme. Međutim, do dana današnjeg slobodna radna mesta nisu popunjena. Bez obzira na to što su pravilnici usvojeni, rukovodioci pravosudnih organa morali su da traže dodatne saglasnosti za popunjavanje slobodnih radnih mesta koje od Ministarstva pravde nisu dobijali. Neki predsednici sudova su tražili saglasnost čak 17 puta, ali uzaludno. Dobijali su saglasnost za "izrabljivanje", odnosno za zapošljavanje na određeno radno vreme zbog povećanog obima posla. Podsećam i da je krajem 2013. godine uvedena tužilačka istraga koja je zahtevala i zahteva kadrovsko jačanje tužilaštva, odnosno veći broj zamenika i službenika. Za njeno sprovođenje bilo je neophodno zaposliti skoro 700 službenika, a odobreno je samo 56. Zaposleni na određeno vreme rade, eksploatišu se godinama ne zbog privremenog, već trajnog povećanja obima posla. Takav radnik prihvata sve uslove i živi u strahu zbog neizvesnosti od ugovora do ugovora, bez plana za budućnost, braneći se ćutanjem, jer je ucenjen. Ne samo što rade, već i žive na određeno vreme. Prema našem zakonu, kao i prema evropskim direktivama, rad na određeno vreme je izuzetak. Ali, eto baš u pravosuđu postao je pravilo. Ugovor o radu na određeno vreme zaključuje se sa istim licem više puta i više godina, što nije u skladu sa zakonom. Ako nismo u stanju da zaštitimo zakonska prava zaposlenih u pravosuđu, postavlja se pitanje da li smo takvi sposobni da pružimo zaštitu prava građanima.

U jednom svom saopćenju napisali ste da je Vlada Srbije uvijek štedjela na pravosuđu: "Javni sektor, onaj pravi, i njegovi predstavnici koji su najviše doprineli sunovratu srpskog budžeta (javna preduzeća, alavi funkcioneri, odbornici, članovi upravnih, nadzornih odbora i drugih znanih i neznanih radnih tela), bez obzira na zvanične izjave predstavnika Vlade, do danas ostao je netaknut. Tamo gde bi trebalo, ne štedi se. Predstavnici Vlade ponašaju se kao majstori – ne lažu, ali odlažu. Štede na radnim mestima gde je plata 27.000 dinara i tamo gde nema šta da se uštedi."

Da, smatramo da su nas upropastili, zajedno, javna preduzeća, alavi funkcioneri, odbornici, članovi upravnih, nadzornih odbora i drugih radnih tela kao što su agencije, kancelarije, komiteti, fondovi, saveti koje za ove tri i po godine nisu uspeli da popišu. Predlagali smo niz mera koje bi dovele do uštede. Na primer da se, ne po preporuci premijera i dobrovoljnosti funkcionera, već u skladu sa Zakonom o Agenciji za borbu protiv korupcije, ograniči broj funkcija, da članovi upravnih i nadzornih odbora primaju naknadu samo kad rade (sednice se održavaju jednom u dva-tri meseca a oni svakog meseca imaju primanja), da odbornici (lokalni i gradski) primaju jednaku naknadu za obavljanje odborničke dužnosti bez dnevnica za sednice (i sednice spadaju u odborničku dužnost). Inače, odbornika u Srbiji ima oko 13.000. Imamo i mesne zajednice, a ne zna im se tačan broj. Predlagali smo da se neka primanja budžetskih korisnika reše na jedinstven način (jubilarna nagrada zaposlenog u EPS-u za 30 godina rada isplaćuje se u visini godišnje plate pravosudnog službenika, dok pravosudni službenik za 30 godina rada dobija jednu i po prosečnu platu), solidarne pomoći, otpremnine za penzije, otpremnine za prekobrojne, naknade za bolovanje, prekovremeni rad, ukidanje 13. plate zbog krize... Što se tiče funkcionera, oni mogu da se zapošljavaju bez ograničenja, njihova prava i privilegije ne sme niko da dirne jer su sebe zaštitili na sve načine. I dok sve njih finansijski "tapaciramo", mi propadosmo. Rezultati rada funkcionera najbolje se ogledaju na »

njihovom imovnom stanju. Dakle, tamo gde ima šta da se uštedi nisu ni dirnuli. Ne lažu, nego odlažu.

Nisu rijetke tvrdnje da su plaće u sudstvu za 25 posto veće od prosjeka u javnom sektoru. Vaše brojke govore sasvim suprotno?

Te tvrdnje se namerno i u cilju manipulacije "provlače" kroz uši građana, kako bi se predstavilo da je pravosudna administracija preskupa i da je treba smanjivati. Bez obzira na to, visina zarada pravosudne administracije osporava ovakve izjave, jer su plate u pravosuđu daleko ispod republičkog proseka. Plate državnih službenika i nameštenika (administracije) u sudovima, tužilaštvima i zatvorima kreću se u rasponu od 27.000 do 34.000 dinara. Nešto malo veće plate imaju zatvorski stražari, ali zbog rizika posla koji obavljaju. Sudije osnovnog suda ili zamenik javnog tužioca u osnovnom tužilaštvu, koji su najopterećeniji predmetima, iznose 89.000 dinara. Republički prosek je 44.000 dinara, iz čega sledi da su administrativne plate u pravosuđu niže od proseka i do 40 odsto, a od zarada u javnim preduzećima (zbog čijih gubitaka Vlada kao njihov osnivač ne vadi ruku iz naših novčanika) niže su i do 100 odsto. Navedene plate sudija i zamenika javnog tužioca niže su od plate funkcionera na najnižem položaju i ministarstvima u Vladi, dok su duplo niže od plata predsednika opštine, čak i one zaostale u razvoju.

Govorite o neuspjelim reformama pravosuđa, o problemima koje je izazvalo uvođenje tužilačke istrage, o blokiranim sudovima širom Srbije... U svom lanjskom Otvorenom pismu javnosti ukazali ste na podatke iz registra Agencije za borbu protiv korupcije u odnosu na januar 2014. godine, kada je bilo ukupno 36.000 funkcionera. Taj broj do danas je narastao na 45.551, te od ukupnog broja zaposlenih u javnom sektoru funkcioneri čine skoro deset posto od tog broja!

Svedoci smo da je smanjivanje broja zaposlenih u cilju smanjenja troškova za pravosuđe, u stvari, izazvalo negativne posledice koje osećaju i zaposleni i građani: sudovi su zatrpani, pravda je sve udaljenija od građana, zaposleni su "sagoreli" kako bi obmana o delotvornosti reforme uspela, uz rast kriminala i nemogućnost da se savlada priliv predmeta uz manji broj zaposlenih koji rade više, još uvek nemamo izveštaj o "reformskoj šteti", još uvek niko nije odgovarao, istaknuti reformatori su nagrađeni – i dalje im se zahvaljujemo na tome što su nas upropastili masno ih plaćajući, spoznaja da je ova vlast nastavila putem svojih prethodnika – nebriga i zanemarivanje potreba za nesmetano funkcionisanje pravosuđa... Reforma pravosuđa dovela je do još većeg zaostatka u radu pravosuđa. Rekoh da sudije i tužioci sve više svog radnog vremena troše na sporedne poslove. Zbog nedostatka broja službenika sudije i tužioci sve češće troše svoje vreme na fotokopiranje, skeniranje, kovertiranje, štampanje, pa i kucanje. Za taj posao oni su prekvalifikovani i preplaćeni. Vlast tvrdi da su plate sudija i tužilaca visoke, pa ako zaista misle da je tužilački ili sudijski sat skup, zbog čega onda dozvoljavaju da ga troše na sporedne poslove? Jeftinije bi bilo da plate radnika sa platom od 27.000 dinara. Kada su u pitanju funkcioneri, njihov broj svakodnevno se uvećava. Prema izveštaju Agencije za borbu protiv korupcije, krajem jula bilo ih je 45.551 a sada ih ima 47.585. Dakle, iako važi zabrana zapošljavanja, njihov broj se od kraja jula uvećao za 2000. Opterećenje za budžet su funkcioneri ili, bolje rečeno, budžovani, jer oni obavljaju više plaćenih funkcija. Zamislite kolika bi ušteda bila kada bi se njihova primanja ograničila. Jedan sam funkcioner, ne računajući sekretaricu, vozača, vozilo vredi, mislim novčano, od pet do 25 minimalnih zarada. Kada bi se svako od njih odrekao primanja u visini minimalne zarade, ušteda na mesečnom nivou bila bi milijarda dinara.

U novembru ste se vi iz Sindikata sastali s ministrom pravde Nikolom Selakovićem i zaključili da je potpuno svejedno tko je ministar pravde, jer je on "svakako uspešan bez obzira na to što je pravosuđe neuspešno i bez poverenja". Slijedio je sastanak s premijerom Aleksandrom Vučićem početkom decembra, nakon čega ste konstatirali da posebno ohrabruje činjenica da ste uvjerili premijera u dobre namjere vaših prijedloga i sugestija. Što se dogodilo nakon toga?

Da, zaključili smo da je potpuno svejedno ko je ministar pravde. Bez obzira na to što je pravosuđe neuspešno, premijer je zadovoljan radom ministra pravde. A kad je premijer zadovoljan, moraju i svi ostali da budu. Ova Vlada nastavila je utabanim putem prethodne u urušavanju pravosuđa. Naše predloge i upozorenja prethodna Vlada namerno je arogantno ignorisala. Malo je verovatno da je Sindikat tada bio vidovit kada je prognozirao propast reforme, a da to ondašnji reformatori nisu mogli da vide. Ni sadašnja vlast nema sluha za naše predloge. Sigurna sam da nije u pitanju neznanje, već im je cilj da pravosuđe još više ograniče, zatrpaju i zastraše kako bi bilo poslušnije. U Vladi ne sede tupavi ljudi, što znači da sve što rade – rade namerno i ciljano i zato što njima tako odgovara. Uverili smo premijera u naše dobre namere, ali imajući u vidu odluku o otpuštanju donetu mimo nas, očigledno je da naši predlozi i sugestije nisu prihvaćeni. ¶

TATJANA TAGIROV

Zbog nedostatka broja službenika sudije i tužioci sve češće troše svoje vreme na fotokopiranje, skeniranje, kovertiranje, štampanje, pa i kucanje. Za taj posao oni su prekvalifikovani i preplaćeni. Vlast tvrdi da su plate sudija i tužilaca visoke, pa ako zaista misle da je tužilački ili sudijski sat skup, zbog čega onda dozvoljavaju da ga troše na sporedne poslove

Creating Business

DELTA HOLDING

www.deltaholding.rs

DOBITNIK
3 NAGRADE
ZLATNI GLOBUS
©HFPA
ZA NAJBOLJI FILM
ZA NAJBOLJU REŽIJU - ALEJANDRO G. IÑÁRRITU
ZA NAJBOLJEG GLUMCA - LEONARDO DiCAPRIO
REŽIJA ALEJANDRO G. IÑÁRRITU
LEONARDO DiCAPRIO TOM HARDY
POVRATNIK
PO ISTINITOJ PRIČI
BASED IN PART ON THE NOVEL BY MICHAEL PUNKE
SCREENPLAY BY MARK L. SMITH & ALEJANDRO G. IÑÁRRITU
DIRECTED BY ALEJANDRO G. IÑÁRRITU
U BIOSKOPIMA OD 21. JANUARA
REGENCY
DOLBY ATMOS
MCF
20th CENTURY FOX

LJUBOMIR ŽIVKOV

Novi horizont

Već sam vas pitao šta više volite: klijenta GSP-a koji sve vreme stoji na vratima, ili onoga koji se priljubi uz displej automata za kak se veli očitavanje karata (zalepljen i nepomičan kao kad mu snimaju pluća, samo što ovde diše), mada se ta dva prestuplenia i ne isključuju.

Pitanjem sam želeo da u izv. meri trgnem sugrađane iz te njihove neosvešćenosti i samozaborava, ali ja sam tek smešan: ti koji se kano bršljan privijaju uz aparat i ovi koji stoje na vratima pa se kad izlazite prosto otkidate od njih jer su kao čičak-traka, prvopomenuti koji očito nisu ni skinuli sedamdeset devet dinara sa svoje kartice (ako je uopšte imaju!) i ovi drugi, koji imaju jednu jedinu ideju, da na svojoj stanici fino siđu, iako je ta stanica daleko – baš ti ljudi ne čitaju ovo karaknjiževno štivo.

♦

Šta sam juče naučio u dvadesetdevetki?

Naučio sam da onaj ko organizuje doček nove godine može u novo leto ući sa gorkim minusom, jer se gosti nisu svi propisno učipili, ukupan gubitak domaćina koji je društerasi; naučio sam da fešta koja je u žargonu možda označavala poželjni haos i ludilo, može označiti i nered, fleke, razbijenu saksiju...

Kod Beograđanke je umetnik dobio konkurenta koji je razvezao nešto o građevinskom materijalu, ali te preduzimačke monodrame, koje jesu bile preteča i prototip telefonskog zuluma na javnim mestima, izašle su prve i iz mode, većina putnika i dalje prati jadikovku oštećenog bratedomaćina novogodišnje da kažemo fešte; uostalom, potonji je pojačao svoje bratebrate, te je vajni biznismen već pre Slavije podvio repić i rekao svom batici da će se onda čuti sutra u deset, što bih ja preporučio svima koji blebeću u gradskom prevozu, u kafićima i drugim mestima javn. okupljanja – *da se jave sutra u deset*, kad niko drugi ne bude mogao ni morao da ih sluša, da, ja ti, brate, sad silazim, iako mi je od tvog, brate, minusa, rasvetljen tek jedna petina, kako si, brate, pukao još za šest soma, ko te je, brate, još ispalio, nasred tvoga, brate, ognjišta, izogovarao si devojku, brate, ostali, brate, čekaju red, jedni u Cara Nikolaja, drugi kod Pozori-

Povlačim sve što sam napisao protiv preglasne i preopširne upotrebe mobilnog telefona na jav. mestima: svaki put kad uđem u trolejbus, ja kao ona ministarka kad vidi Miloševića – puno od trolejbusa naučim

tvo pozvao u svoj stan dosegao je sedam i po hiljada, dobro, brate, nije to ne znam šta, ali nije, brate, ni za bacanje, i nije lova, brate, u pitanju, nego, brate, znaš, ono, došli njih troje, dali tri soma, a trebalo je četiri i po, brate, šta da radiš, doneli, kao, brate, dve votke, rekao sam da ne donose, to su one četvrtaste, brate, koje niko živi ne pije, odvratne, sa pijace, po četirsto pedeset dinara, brate, ona mi i napravila najveću feštu na terasi, brate, posle sam raspremao tri dana, brate... Brate, brate, brate... Mislio sam kako brat koji sluša mora da ima u glavi program koji ignoriše ovo bratebratisanje, ima semantičko rešeto kroz koje propušta reči neophodne za priču o zloupotrebljenom gostoprimstvu i o ljudskoj prirodi onih koji dolaze na doček...

Naučio sam (podsetio sam se) da ljudi uživaju u svom glasu, onaj s druge strane gotovo da nije ni dobio reč od Terazija do Katanićeve, osvedočio sam se, mada se to i inače znade, da u govornom jeziku ima više poštapalica nego reči neophodnih za telefonski izveštaj, ispovest, komentar, kolumnu, šta li je bilo; naučio sam da milosti prema publici nevoljnoj koja saučestvuje u teškom ogovaranju ne-ma, da anonimni i slušajni slušaoci štaviše podstrekavaju pripovedača na nove detalje i na nove dramske uzlete; naučio sam da mladi čovek Beograd doživljava kao istinski velegrad, naseobinu u kakvoj je nemoguće da ja budem ujak te devojke koja se pojavila na dočeku sa dvema četvrtastim votkama: uštedela šeststo dinara, i napravila feštu na šta, treći tek na Plavom brate mostu, ja, brate, palim, samo da se iskoprcam iz gravitacije ovoga privrženika šipke koji ispod vijetnamke ima dva džempera (gde se još uvek nabavljaju vijetnamke i ko civilima daje za pravo da ih, kao da su usred vijetnamske močvare, ne peru nego ih samo prosuše kad im se ukaže prilika?), evo, još da istrgnem kraj mantila, da majstor ne krene pa da bude: "Poznatog novinara trolejbus vukao pored Pejtona i parka zvanog Ćićevac, tek na semaforu prodavačica novina makazama odsekla kobni deo tekstila i kolegi ukazala prvu pomoć."

♦

Ura! Rusi su nas prihvatili kao svoje najbliže! Potpredsednik vlade nam između Božića i Naše nove godine došao u posetu, izlazi iz aviona u kožnoj jakni sa krznenom kragnom, čeka ga Dačić, u odelu, elegantan kao Ivo Andrić; gost će ubrzo baciti nehajno jaknu na trosed i ostati u štrikovu, baš nas doživljava kao rodbinu na selu, šteta što nismo znali za kakvu se toaletu opredelio visoki gost, pa da i naš ministar obuče džemper i kožnu jaknu, da budu kao ona dvojica kod Gogolja, kad ide jedan u ogromnoj bundi od krzna, samura, medveda, ne sećam se, zaprema pola pereulka, i bude već sam komičan, na ćošku se sudari sa glavnim junakom koji, gle, ima istovetnu bundu, pa se tu silno obraduju, udare da se grle i ljube, što usled telesnog im sastava i usled bundi ne bude baš ni lako, ali oni ne odustaju, te će našeg junaka posle tog susreta još dva dana boleti zubi. ¶

In memoriam: **Dejvid Bouvi (1947–2016)**

IMA LI KOGA KOD KUĆE?

U svom romanu sa mnogo likova, koji je pisao ceo život, na jedan pomalo čaplinovski način ispričao je priču o malom čoveku, izgubljenom u svetu u kome niko ne mari ni za koga i u kom niko nikom nije potreban. Bouvi je bio gorostasno veliki zato što je, sve vreme, kroz svoje razne ličnosti – igrao nas

Now my Brother lays upon the Rocks
He could be dead, He could be not
He could be You
He's Camelian, Comedian,
Corinthian and Caricature
Shooting-up Pie-in-the-Sky
The Bewlay Brothers

"The Bewlay Brothers",
Hunky Dory, '71.

Rođendani su imali veliki značaj za Dejvida Bouvija.

Nije da nismo mogli da naslutimo: posle deset godina tišine, pojavio se niotkuda dobar album, pa potom još jedan. Nisu delovali umorno – nipošto – već više kao svođenje računa, primereno životnom dobu, ali postojao je ipak i osećaj kao da neko želi brzo da podeli sa nama sve što je još moglo da se podeli. Postalo je još sumnjivije kad su se pojavili novi video-spotovi – kao da već nije bilo dovoljno što je neko proslavio 66. rođendan sa beskrajno tužnim singlom *Where Are We Now*?, koji je 2013. najavio povratnički album *The Next Day* – za svoj 69. objavio je, pokazalo se, oproštajni *Blackstar*, na veličanstven način zaokružujući sve što je za života uradio.

Kao da nas je neko koga poznajemo pozvao na grandioznu rođendansku žurku, na kojoj smo imali čast da se oprostimo od njega, dok nam on peva. Bouvi je uvek umeo da poentira.

PROZOR U MODERNI SVET

Dejvid Bouvi je došao iz jednog sveta u kome je *modernost* napravljena, kao način da se živi bolje, bogatije, plemenitije i čoveku primerenije. U tom smislu, vizionarski deo njegove karijere trajao je od faktički drugog albuma *Space Oditty* 1969. do *Scary Monsters...* iz 1980. – tačno se poklapajući sa periodom moderne u popularnoj muzici. Tokom tog perioda, Bouvi je sa uspehom bio ključni akter na sceni koji je otvorio sva kulturno relevantna poglavlja, koja su sledećih decenija oblikovala svetski šou-biznis i njegov svetlucavi odsjaj u društvu.

Rekapitulirajmo za trenutak ono što bi svi morali odavno da znaju: zahvaljujući scenskom iskustvu, vizuelni deo pojave uspešno je učinio jednako važnim delom rokenrol izraza, kao što je i muzički; učinio je odevanje i preodevanje delom poruke, što mu je olakšalo kretanje po televizijskoj eri koja je upravo ulazila u svoje zlatno doba. Savršeno je vladao medijima i svesno ih koristio, proširujući svoj izraz i van granica snimljenog materijala – svaki istup bio je dobra prilika da se nešto doda u priči. Okrenuo se drugoj, nepoznatoj strani sebe, šta god to bilo, pa i onoj strani koja misli da je ženska, uglavnom se ne plašeći ništa da proba.

Sve je to već negde postojalo u umetnosti, ali nikad ranije nije bilo tako orkestrirano ispričano u popularnoj kulturi, dostupnoj milionima – Bouvi je bio jedan od glavnih protagonista velike demokratizacije umetnosti i njene pristupačnosti svima kroz sredstva masovne komunikacije. Ali onda je nekako brzo posle 1980. došao period postmoderne, kao nečega u čemu ništa važno nije više pokrenuto čisto humanim porivima, a kao glavna karakteristika danas nam se ukazuje isključivo permanentno otkrivanje novih načina da se zaradi novac.

Nije Bouvi ni u tome bio loš, štaviše, bio je sasvim dobar u stalnom prepakivanju sebe, ali nekako kao da je rešio da ne ulaže sebe onoliko. I u tome je bio perfektno u duhu vremena – poslednjih tridesetak godina – i imao je ozbiljnu poentu.

NE ZATVARAJTE VRATA

Dejvid Bouvi je došao iz sveta koga se malo ko seća – gladnog, sivog, posleratnog, uniformnog. Cela njegova borba svodila se na to da se bude svoj, na svaki način, jer se odazivao na onaj stari nauk da je biti svoj jedino što na kraju dana čovek stvarno ima. Zato je tako uspešno ohrabrio mnoge da budu ono što jesu, i to će svako navesti kao esencijalno *bouvijevsko* iskustvo.

Likovi koje je kreirao govorili su zato uvek jedno te isto, ako ste ih pažljivo slušali – bez obzira koliko bilo teško, možeš uraditi stvari na svoj način. Prvi je davao takav primer: način na koji je izgledao uvek je bio samo njegov, način na koji se kretao uvek je bio samo njegov, način

***Blackstar*, 2016.**

Zigi, 1972. Foto: Masayoshi Sukita / The David Bowie Archive

na koji je mimikom podržavao reči uvek je bio samo njegov, način na koji je pevao uvek je bio samo njegov, način na koji su njegovi mnogobrojni bendovi svirali – uvek je bio njegov i samo njegov.

U jednom novom, sadašnjem, ponovo uniformnom svetu – ovaj put uniformnom u bezličnoj šarolikosti – sam pogled na njegove najblaže rečeno slikovite spotove na Jutjubu i drugde, dovoljan je da uzburka. Oni jednostavno kipte od života i štrče po tome što i dalje jasno vidite kako se neko ko stoji iza njih iz sve snage trudi da nam nešto kaže.

HEROJI NA JEDAN DAN

Jer svi ti njegovi likovi, za koje se nedoučeni spisatelji uvek hvataju, služili su samo da se ispriča priča. U svom romanu sa mnogo lica, koji je pisao ceo život, u svom jedinstvenom filmu koji je sam režirao i u njemu igrao, u predstavi sa mnogo karaktera koji su svi bili opet on sam – na jedan pomalo čaplinovski način ispričao je priču o malom čoveku, izgubljenom u svetu u kome niko ne mari ni za koga i niko nikom nije potreban. Ukratko, Bouvi je bio gorostasno veliki zato što je, sve vreme, kroz svoje razne ličnosti – igrao nas.

Njegova osnovna magija bila je drska moć da nam se obrati kao da priča samo nama. Svako ko se upustio u osećanje njegovih pesama, zna da je Bouvi bio najbolji kad je glumio sudbine raznih likova i pričao njihove priče koje su mogle biti i naše – u tome smo se uvek svi nalazili, jer je bio tako uverljiv, i zavodljiv u svojoj ljubavi za život takav kakav je, dok je muzika trajala, a mi, zatečeni, postajali "heroji".

Zigi nam je sad preneo poslednju poruku od vanzemaljaca; kao što je odavno proreknuto, Major Tom je odleteo u svemir da se nikad više ne vrati, dok se čovek koji je prodao svet vratio da nam kaže: "We must have died alone, a long long time ago".

Da li je iko ostao kod kuće?

Leave my shoes, and door unlocked
I might just slip away
Just for the Day, Hey!
Please come Away, Hey!

¶

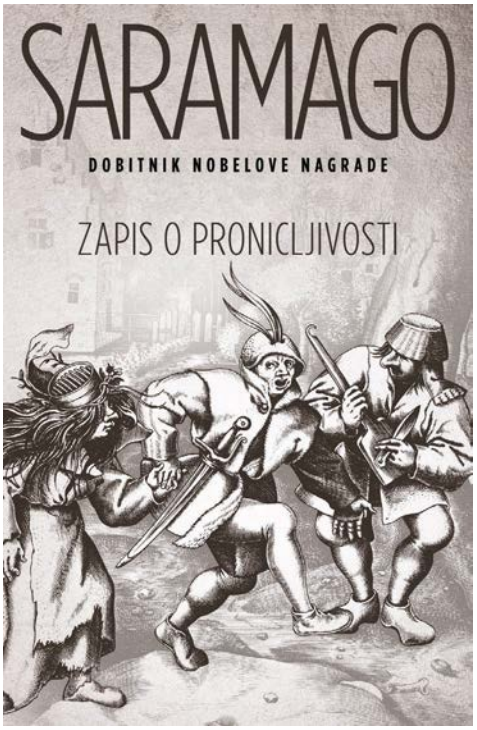
DRAGAN AMBROZIĆ

Čudo i posledice

Čuveni roman Žozea Saramaga, koji je inspirisao neke od inicijatora "belih listića", najzad je dostupan na srpskom

Pa dobro, ko je na kraju zaslužan ili kriv što ovom zemljom vladaju ljudi kakvi su Aleksandar Vučić i Tomislav Nikolić? O tome svako ima svoju teoriju, raznih bi se imena tu dalo čuti, no, kako god, šta će uopšte ovakvo pitanje na početku jedne književne kritike? Eh, šta? Zato što je najtačniji odgovor onaj za koji malo ko zna: Žoze Saramago! Kako?! Lako. Jeste da je nobelovac Saramago portugalski pisac koji sa "ovim prostorima" nikakve posebne veze nema, jeste i da je umro još 2010, ali... Odgonetka se krije u jednom njegovom romanu, upravo objavljenom na srpskom, u *Zapisu o pronicljivosti* (prevela Tatjana Manojlović; Laguna 2015). U toj se knjizi, naime, pojavljuje ideja o "belim glasovima" kao načinu građanskog subvertiranja otuđenih političkih elita u parlamentarnoj demokratiji, i na taj se primer kao na svoju inspiraciju eksplicitno, u ona smutna vremena pred izbore 2012, pozivala glavna inicijatorka ovdašnjeg "belolisticarskog" pokreta, uvažena profesorka Rakić Vodinelić... Pa vi vidite šta je snaga (za dobro i manje dobro) žive književne reči!

A sada k stvari samoj. Saramago je svet ovog romana smestio u neodređenu zemlju koja može biti njegov Portugal – postoji tek jedan blagi, kao šaljivi namig u tom pravcu – a može biti i bilo koja druga evropska (više teorijski, mogla bi biti možda i latinoamerička) zemlja, jer jasno je tek toliko da je to zemlja koja pripada "hrišćanskom" civilizacijskom krugu, inače nema nikakvih prostorno-toponimskih odrednica, niti se pojavljuju imena književnih likova (osim jednog psa!), koji su svi predstavljeni svojim društvenim funkcijama – od predsednika države i premijera, pa naniže. Kako god, u toj zemlji, zapravo u njenom glavnom gradu, održavaju se lokalni izbori, što bi bila rutinska stvar da se ne dogodi čudo: znatna većina glasača naprosto se ne pojavi na biralištima. Izbori se ponavljaju, no onda čudo dobija još čudnije dimenzije: glasači se pojave, ali čak 83 % njih svoj listić ostavi nepopunjenim. Politički establišment, oličen u Stranci desnice koja vlada, Stranci centra koja ima takve pretenzije, i Stranci levice koja je negde blizu margine, ostaje bez ozbiljnog legitimiteta i zapada u

svojevrsnu entropiju. Koliko god pokušavali, nosioci moći ne uspevaju da proniknu u to ko je građane organizovao da *belo glasaju*, ni s kojim ciljem, niti se građani o tome bilo kako a posteriori izjašnjavaju. Iako niko time nije prekršio nikakav zakon niti se u gradu i državi dešava bilo šta naočigled "vanredno", cela akcija je doživljena kao težak subverzivan kontrasistemski udar na temelje demokratije, establišment se oseća uhvaćenim u stupicu, preispituje razne teorije zavere i na kraju reaguje tako što se sve institucije vlasti, zajedno sa policijsko-vojnim represivnim aparatom, povlače iz "zaražene" prestonice u unutrašnjost, a nju ostavljaju na milost ili nemilost pretećoj anarhiji (po sistemu "molićete nas da se vratimo") i okruženu barijerama od bodljikave žice.

To napredovanje entropije ne ide baš po zamisli vlasti, niti se u međuvremenu događa bilo šta što bi objasnilo epidemiju "subverzije" ili pomoglo vlasti da s punim legitimitetom povrati glavni grad i, uopšte, onakvo stanje kakvo je "jedino normalno i prirodno". Ministar unutrašnjih poslova šalje inkognito u glavni grad trojicu prekaljenih policajaca da razjasne jedan zanimljiv trag koji navodno vodi ka glavi zavere, i tu se, gle, susrećemo sa doktorom (oftalmologom) i njegovom ženom, čitaocima poznatim iz *Slepila*, na koje se ovaj roman prirodno naslanja, mada se može čitati sasvim nezavisno od njega. Zapravo, presuda "zaverenicima" unapred je izrečena, pa čak i ako bude belodano dokazano da oni s tim nemaju nikakve veze: politička potreba je važnija od tamo neke istine i sličnih trica, a na pojedincu koji deluje unutar aparata ostaje da vidi hoće li pristati da učestvuje u tome, i koja je cena pobune... Ne bi bilo u redu navoditi "šta je bilo na kraju", ali ovoliko se može reći: stvarna glava "zavere" ostaje neotkrivena, kanda zato što "glave" nema, jer nema ni zavere. A čega onda ima? Grassroots pokreta građanskog samooslobađanja, biće da je to ono što priželjkuje da nam saopšti dirljivo romantični Saramago, učinivši tako da poverujemo kako zapravo i ne čitamo delo iz antiutopijskog, nego naprotiv, utopijskog žanra...

Banalno je podsećati da je Saramago veliki pisac; nema sumnje ni na trenutak da on svoj dobro promišljeni koncept sprovodi bez greške, furiozno i maestralno, manirom autentičnog genija praveći od jedne "veštačke" antiutopijske »

romaneskne situacije moćnu literarnu stvarnost, i od likova koji su po prirodi stvari i unutar žanrovskih ograničenja više modeli nego "živi" ljudi čineći autentične (anti)heroje i ljude s čijim se porivima i sumnjama čitalac može u potpunosti saživeti. *Zapis o pronicljivosti* je klasičan page-turner koji vešto koketira sa nizom žanrova ali se u potpunosti izmiče svakom, osim samog "Saramago-žanra", sve s tim jedinstvenim rečeničnim sklopom i ritmom, u praskajućim tekstualnim naplavinama koje bi se u rukama nekoga ko je makar malo manje od genija na koncu naprosto samourušile, a ovde pulsiraju podjednako moćno od prve do poslednje rečenice inače vrlo gustog tkanja, sastavljenog od manjih i većih blokova nepreglednog "bernhardovskog" nizanja, bez pasusa kao nekakvog odmorišta na ovim vrtoglavim stepenicama kojima se roman "penje" k vrhuncu i (uslovnom) razrešenju.

E sad, što se pretakanja belih listića iz (portugalskog) romana u (srpsku) stvarnost tiče, navodno ni sam Saramago nije baš verovao mogućnost i suvislost tako nečega, sudeći bar po rečima njegove udovice Pilar del Rio, koja je dala intervju "Vremenu" (v. broj 1192). S druge strane, ne zaboravite ni da je Saramago bio uvereni komunista, otuda je njegov prilično radikalan otklon od parlamentarne demokratije (koja ne može da sakrije svoju "buržoasku klasnu suštinu", kako nas je još kao klince podučavao čuveni marksistički teoretičar ugledne dolenjske škole Stane Dolanc) i njenih pravila, rituala i inherentnih ograničenja negde i sasvim prirodan, dočim su se kod nas ne komunisti ili antiparlamentarni desničari, nego građanski liberali, levi liberali i socijaldemokrate najedared bili uhvatili belolisticarenja, što je već potpuni haos u glavi, i iz čega nikako nije moglo da izađe ništa bolje od... ovoga. Tako da ispada da je na ovitku Saramagovog romana trebalo da piše ono znamenito upozorenje iz onih već davnih blentavih američkih TV emisija (preteča Jutjub kućnih videa) o bizarnim i sumanutim podvizima: "Don't try this at home!". Šalu na stranu, nemojte sebe lišiti ovog čitalačkog užitka, koje god boje bio vaš glas. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Intervju: Darko Bajić, reditelj

Komedija klaustrofobije

"Ako su osamdesete godine bile klaustrofobična komedija, ove naše godine su komedija klaustrofobije. Da cela stvar bude još gora, pod ovim našim nebom različita mišljenja ne izazivaju boljitak, već ratove"

Darko Bajić je reditelj *Klaustrofobične komedije* Dušana Kovačevića, predstave koja se igra u Zvezdara teatru, predstave koju su kritičari ocenili kao jednu od najboljih prošle godine, i filma *Bićemo prvaci sveta* koji je na letošnjem Filmskom festivalu u Puli osvojio nagradu publike Zlatna vrata. *Klaustrofobična komedija* je peta pozorišna režija Darka Bajića. Spisak njegovih filmskih i televizijskih režija je znatno duži, pomenimo filmove *Direktan prenos*, *Crni bombarder*, *Balkanska pravila*, *Rat uživo*, *Na lepom plavom Dunavu*, *O Gringo* i seriju *Sivi dom* kojom se proslavio. Darko Bajić je profesor filmske režije na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu duže od tri decenije.

"VREME": Očekivano ali i opravdano pitanje povodom predstave *Klaustrofobična komedija* odnosi se na razlog zašto ste sada inscenirali ovaj tekst Dušana Kovačevića?

DARKO BAJIĆ: Zato što sam čitajući ponovo Duškov tekst shvatio da se odnosi umetnosti i politike, slobode mišljenja, od osamdesetih do danas nisu promenili. To mi je i dalo ideju da na sceni uporedim današnje vreme sa krajem osamdesetih, kad je tekst napisan i prvi put izveden. Pisca Teju Kraja locirao sam u današnje vreme, a dramski komad koji on piše inspirisan savremenicima – u osamdesete. Sve ostalo našao sam u Duškovom tekstu. Recimo, dijalog između pisca Teje i njegovog brata političara Jagoša Kraja, u kome pisac braneći svoju autonomiju napada političara: političar se brani demagoškim argumentima, ali i postavlja pitanje zašto su današnji umetnici preokupirani ličnom egzistencijom i uspehom pa im do svesti ne dopire činjenica da su i oni deo istorije i da moraju svojim angažmanom da pomognu pozitivne promene u svojoj profesiji i društvu. Tu sad zalazimo u područje autocenzure. Sputavanje umetnosti i stvaranje sveta u kome umetnici pribegavaju autocenzuri je velika opasnost za društvo. Ratni sukobi devedesetih, beda, tranzicija i neokolonijalizam Zapada pretvorili su stanovnike ove zemlje u ljude koji se prvenstveno bave preživljavanjem. Naravno da ih nimalo ne krivim, okolnosti su učinile da je lični i porodični opstanak na prvom mestu, ali istovremeno ne mogu a da ne primetim da im je kritička misao otupela, pa i sasvim nestala. Preživljavanje, međutim, nije jedini razlog. Tranzicija, u haosu pretvaranja idealističkog sna o komunističkom društvu u materijalističku tržišnu ekonomiju kapitalizma, donela nam je novi sistem vrednosti. Ljudi se povlače ili plaše. Ako ćutim, možda ću dobiti posao. Autocenzura je postala način života. Zato, ako su osamdesete bile klaustrofobična komedija, ove naše godine su komedija klaustrofobije. Da cela stvar bude još gora, pod ovim našim nebom različita mišljenja ne izazivaju boljitak, već ratove. Ne znači da ako se neko ne slaže sa svim potezima vlasti da je strani plaćenik i protivnik države. U *Klaustrofobičnoj komediji* Odžačar Sava kaže da je još njegov deda govorio: "Ljudi, ajmo da prestanemo da obaramo ruke, ajmo da počnemo da obaramo misli."

Kad u jednoj sceni Milicioner priča Odžačaru da je gledao pozorišnu predstavu i u njoj video sebe i njega i komšiju političara, Odžačar mu kaže da pozorište pokazuje život. U kakvom su odnosu pozorište i život?

Kovačević ima dovoljno hrabrosti da kaže ono što misli, a i da prikaže život do te mere ekspresivno, bez i trunke

Foto: Marko Rupena

banalnosti, da nam ono što gledamo na sceni udahne zadovoljstvo života. On stalno ima te velike talase, podseća me na Milijusov film *Dan velikih valova*, na kojima vi treba da surfujete. Ti talasi su opasni i u svakom trenutku mogu da vas progutaju tako da ćete izgubiti nit priče. Ali, kad naučite da surfujete po njima, osetićete da vetar nije vaš protivnik već da pojačava vašu snagu

Pričate o posledicama politike na ljudski život, krivite je za gubitak kritičke misli. Međutim, vaša *Klaustrofobična komedija* se prvenstveno doživljava kao priča o dobroti, njena poruka je da ljudskost pobeđuje političare.

Ja mislim da ovo jeste politička predstava zato što kritikuje vreme u kome živimo. Kovačevićeva kritika vlasti u ovoj predstavi se pretvara u poruku da smo zaslužili vlast kakvu imamo zato što se nismo izborili za ono što hoćemo. Suština je u nama: da li mi znamo da sa onima koji su na vlasti uspostavimo dijalog ili ne. Da li na pravi način donosimo pobede svojoj profesiji ili prihvatamo kompromise? Ako smo sprečeni da govorimo šta hoćemo, moramo da odgovorimo na pitanje ko nas to sprečava. Da li su to političari na vlasti, mediji, strane sile, ili mi sami sebe autocenzurišemo? Potrebno je napraviti i usvojiti nacionalni plan za razvoj kinematografije. Ne možemo očekivati da vlast to završi umesto nas. Setite se da su se advokati šest meseci borili i da su se izborili za poštovanje svoje profesije...

A što se tiče poruke o dobroti koju pominjete, to je možda i najveća kritika vremena u kome živimo. Naime, u nametanju globalnih vrednosti svet kao da je zaboravio čoveka koji je dobar samo zato što želi da bude dobar. Kod nas se smatra da je dobar čovek budala, zato što mu ta dobrota ne donosi zaradu. Izgubili smo potrebu za stvaranje humanijeg društva.

U kojoj fazi je regionalna Deklaracija o promociji i distribuciji filmova, koju ste inicirali u septembru na Festivalu filmske režije u Leskovcu, čiji ste inače umetnički direktor?

Deklaracija je pred usvajanjem. Osnova njene ideje je da kultura nema granica. Region je veliko tržište, a ono neće biti iskorišćeno ukoliko ne postoje razmena i promocija filmova. Naša sličnost i različitost nam omogućavaju da napredujemo, da se takmičimo, razmenjujemo informacije, i da, ponoviću, pre svega – da vidimo slobodnu autorsku reč i misao. Bioskop ima svoju misiju da pobeđuje jednoumlje.

Da li u regionu ima interesovanja za regionalni film?

Film *Bićemo prvaci sveta* je samo za jedno veče u Puli videlo 10.000 ljudi. Zaključite sami. Nije ih niko terao. Sami su kupili kartu. Veliko tržište poput ex-Yu omogućava autonomiju autora i njihovih kinematografija, a uspeh kod gledalaca omogućava producentu i sredstva za novi film. Leskovačka deklaracija, koju su podržali reditelji regiona, podstiče i traži osnivanje zajedničkog fonda koji će podsticati distribuciju i promociju filmova u bivšim republikama SFRJ. Tako se stvara kulturni region, naravno uz pomoć ministarstava kulture svih država, kao što je to slučaj u mnogim evropskim zemljama.

Šta mislite, zašto je pulska publika bila oduševljena vašim filmom – dakle pričom o timu koji je 1970. godine košarkaškoj reprezentaciji Jugoslavije, pa i Jugoslaviji, doneo zlatnu medalju na svetskom prvenstvu u utakmici sa reprezentacijom SAD?

Nije to jugonostalgija, ako ste na to mislili, niti sentiment. Ili nije samo to. Ja mislim da je film podstakao ljude da upoređuju prošlo i sadašnje vreme. Razočarani ovim što imaju danas, pobegli su u prošlost. Sistem prepoznavanja vrednosti i davanja šanse onima koji mogu da pobede i da podstaknu da to urade i drugi. Kad kažeš: mi ćemo biti prvaci sveta, danas te smatraju ludim, a nekada ti je sistem koji je umeo da prepozna tvoju vrednost davao šansu. I bili su u pravu. Jer, ko to treba da prepozna, vlast ili profesionalaci koji imaju strategiju? Tad si mogao da budeš onoliko veliki koliko vrediš. Bilo je to vreme u kome nam je sistem bio nametan, ali je bio naš. Danas ti sistem nameće neko iz neke zemlje hiljadama kilometara udaljene od tvoje, i pritom ne razmišlja o tebi već o svom interesu. Neokolonijalizam. Ukratko, mislim da je tih 10.000 ljudi u Puli pronašlo u filmu ono što im nedostaje u stvarnosti.

Susret između političara i sportiste o kome pričate u filmu je pokazan rečenicom: "Bićemo prvaci sveta, druže Dedijer." Da li je ta rečenica zaista izgovorena? Vaš film je rekonstrukcija događaja, u njemu se pojavljuju tadašnji visoki državni funkcioneri, pa i sam Tito. Koliko je vaš film verodostojan?

Snimali smo na autentičnim mestima, inspirisani istorijskim činjenicama. Na Adi Ciganliji pred oko 3000 ljudi održana je projekcija na otvorenom na kojoj je bio prisutan legendarni trener košarkaške reprezentacije Jugoslavije iz 1970, Ranko Žeravica. Tražio je da s njim pogledam film. Ja sam, naravno, sve vreme osluškivao i posmatrao njegove reakcije, mislim da mi je to bilo najteže gledanje svog filma u životu. Kad se sve završilo, Žeravica je ustao, podigao mi ruku i rekao: "Majstore, ti si svetski šampion! Nisam sumnjao da ćeš dočarati utakmicu, ali da ćeš me vratiti u ono vreme, to nisam verovao!" To mi je bila najdraža nagrada. Dugo smo pričali posle filma. Tada sam video njegov osmeh, osmeh čoveka koji je ostvario svoj san. Bio je najbolji na svetu.

Jedna od tema filma je kolektivna sreća. Cela zemlja se raduje pobedi...

I cela zemlja je pobednik. Ja pamtim taj osećaj, tada sam imao petnaest godina. Svi smo navijali za "plave". Kada postanete najbolji na svetu, u tom trenutku smo najsrećniji narod na planeti, nema srećnijeg! To je divan osećaj, nažalost kratko traje. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Lemi je video Tita

Poslednjih dana prošle godine, novi niz odlazaka naših heroja i kultova započeo je Jan Frejzer Kilmister, svetski poznat i nezaboravan kao Lemi. Uz Kita Ričardsa, jedan od poslednjih naizgled neuništivih, koji su sopstvenu snagu merili samouništavanjem

Foto: Mark Marek

Ako iščezava rokenrol na kakvom smo odrastali i uz koji smo se odredili kao ljudi, onda je to svakako i zato što biološki nestaju naraštaji čiji su najbolji predstavnici bili otelotvorenja (mada već dugo zvuči sasvim oveštalo) 'roka kao načina života'. Poslednjih dana prošle godine, novi niz odlazaka naših heroja i kultova započeo je Jan Frejzer (Ian Fraser) Kilmister, svetski poznat i nezaboravan kao Lemi.

Rođen u engleskoj provinciji na Božić i odrastao kao došljak u severnom Velsu, počeo je kao nesrećniji deo bejbi-buma posle Drugog svetskog rata: otac, povratnik iz vojske, brzo je napustio ženu s bebom, a ona se deceniju kasnije udala za bivšeg nižerazrednog fudbalera. Mali Jan se nije slagao s očuhovom decom iz prethodnog braka, a nadimak Lemi je navodno dobio u osnovnoj školi jer je često koristio frazu 'Zajmi mi kintu do petka' (eng. *Lend me* mutirano u *Lemmy*). Kasnije je tvrdio da ne zna poreklo svog nadimka, ali je pare trpao u slot-mašine za kockanje.

Počele su da ga zanimaju i devojke, konji i RnR. Primetio je da su curice okružile nekog učenika kad je doneo gitaru, setio se da i njegova majka negde ima taj instrument pa ju je i Jan poneo iako nije znao da svira; svejedno, privukao je devojčice. Po napuštanju formalnog obrazovanja radio je proste poslove (npr. u fabrici električnih kućnih aparata) i vrzmao se po školi jahanja. Imao je 16 godina kada je prisustvovao nastupu Beatlesa u liverpulskom klubu "Kavern" i kasnije naučio da svira gitaru uz njihov debi-album *Please Please Me*. Divio se sarkazmu ovog benda i posebno Džonu Lenonu. Uprkos svom odraslom poročnom životu, Lemi je ostao doživotni obožavalac Buba, a ne Kotrljajućeg kamenja.

Sa 17 mu godina, iz doslovno prolazne avanture, dobio je sina kog su devojka i on dali na usvajanje, da ga nikad više ne nađe. Sviruckanje po lokalnim grupama i Motown-repertoar za klubove po severu prestali su '65. jer se Lemi (pod očuhovim prezimenom Vilis) pridružio bit-bendu Rockin' Vickers koji su do '67. s velikim etiketama objavljivali male ploče, bili poznati po žešćim nastupima uživo (s kostimiranjem) i išli na turneje po Evropi. Tako su leta '65. postali i zvanično prvi britanski pop-sastav – čitaj: čupavci – koji je gostovao u SFR Jugoslaviji! U okviru tada uobičajenih univerzitetskih razmena, s naše strane su poslati KUD, amatersko pozorište i sl., a Blekpul (odakle su Vickers) delegirao je npr. alternativni teatar i VIS (starosrpski: vokalno-instrumentalni sastav); gostovanje je bilo dovoljno značajno da je mlade Britance primio i drug Džej Bi (J.B.) Tito. Na fotkama iz tog doba Lemi ima dužu ravnu kosu s preciznim razdeljkom na sredini, nosi cvetnu košulju i prugaste *frulice*; jedna je smeštena na unutrašnji omot rane LP-ploče Motörhead.

ROĐENJE MOTÖRHEDA

Potom su Rockin' Vickers živeli zajedno u stanu u Mančesteru, i tamo se Lemi smuvao s devojkom koja mu je takođe rodila sina, s kojim je počeo da komunicira tek kad je dečaku bilo šest godina. Po razlazu Vickersa, Lemi se preselio u London i delio stan s menadžerom i basistom Džimija Hendriksa; potonji, Noel Reding, prethodno je bio gitarista. Cimeri su mu dali posao roudija super-trija Jimi Hendrix Experience, i The Nice (s klavijaturistom K. Emersonom) – a sledeće godine postao je gitarista i povremeno pevač andergraund/psihodeličnе grupe Sam Gopal, na čijem albumu pola pesama potpisuje kao Jan Vilis. Dotle je već deo scene gde mu se putevi ukrštaju s budućim članovima i saradnicima benda Hawkwind, a neka od tih 'ukrštanja' su eksperimentisanje s amfetaminima/spidom. Iz tog pobratimstva leta '71. pozvan je da hitno uskoči – kao basista – pred neki od tada čestih njihovih dobrotvornih nastupa. Bez ikakvog basističkog iskustva, Lemi se našao u jednom od najranijih *space rock* sastava, koji je slobodno mešao stilove; tada se tome prišivala odrednica progresiv, a posle se smatralo i da je proto-pank. Teme pesama su često bile naučnofantastične, s grupom su sarađivali brojni scenski umetnici i pisci (npr. Majkl Murkok), svirači se brzo menjali, a neočekivani komercijalni proboj desio se pošto je početkom '72. u čuvenom londonskom pabu Roundhouse održana dobrotvorna žurka organizacije Greasy Truckers (prihod za izgradnju hostela). Program su nosili Man, Brinsley Schwarz i Hawkwind, da bi potonji izveli i svoju pesmu *Silver Machine* zasnovanu na derivativnom bugi-rifu. Live-snimak izabran je za singl, ali je glavni vokal bio slab pa se moralo nasnimavati. Tadašnji pevač Robert Kalver zbog bolesti nije bio u studiju, svi članovi su bez naročitog efekta probali, pa na kraju i

Ludo i brzo

Bio je hevi metal pre, ali on je uglavnom, kako je rekao Koja, bio "samo glasan"; bio je pank naravno, ali ni približno tako žestok, čak ni brz, čime se inače hvalio. Ramones i Clash su ubrzanje pogurali do maksimuma – Lemi i njegov bend kao da su rekli: "Zajebi to, presporo je"

Trideset i pet godina unazad, jednoga dječaka kao da su zaista određivale samo dvije stvari, jedna "po sebi" i druga svjesnije: Jugoslavija i Beatlesi. Bili su doduše i Deep Purple, "najjugoslavenskiji strani bend", ali to je druga priča. Tek kad mu je u život ušao Ian Kilmister – "Lemmy" (od engleske kolokvijalne skraćenice "*lemme*" – "posudi mi"), stvari su se zakomplicirale. Lemmy je vodio britanski hardrok trio *Motörhead* (sa sve njemačkim umlautom u imenu), a sve žestoko što je kasnije došlo je šala u odnosu na *beton* tog prvog (pa drugog, pa petog, pa stotog...) suočenja, "slušanja" albuma *Ace of Spades*. Nikada nisam čuo tako radikalnu muziku. Bio je heavy metal prije, no on je uglavnom, kako je rekao Koja, "samo glasan"; bio je pank naravno, ali ni približno tako žestok – čak niti brz, čime se inače hvastao. Ramones i Clash su ubrzanje 4/4-mjere pogurali do maksimuma – Lemmy i njegov bend kao da su rekli: "Zajebi to, presporo je" i duplirali tempo u dvije četvrtine. Nije bilo dosta: suludi, patuljasti bubnjar Phil *Animal* (po liku iz Mapet Šoua) Taylor, u tom tempu nogama je mitraljirao na *dva* bas-bubnja u šesnaestinkama, na šta su se nadovezivali unisono gitarist "Fast Eddie" Clarke – klintistvudovska pojava iz Leoneovih filmova – i sam Lemmy, svirajući bas-gitaru ne kao prateći, *single-tone* instrument, nego otkidajući trzalicom pune akorde. Glas mu je (ako je to bio) zvučao kao mutna rika, ili kako je neki kritičar napisao – "kao da ima rak grla".

No, čak ni takav ton benda – kombinacija *Luftwaffe* aviona u letu i nemilosrdnih udaraca strojeva u tvornici automobila – možda nije bilo najvažnije. *Izgled*, naime, imidž, kako je bend izgledao, bila je ona ključna stvar što je opčinila u pubertet ulazećeg dječaka: velika metalna maska s logom benda ("glava motora"), gotička slova a iznad svih – vođa. Dugokos, s trimovanom bradom i pruskim zulufima, glave izvijene naviše ka mikrofonu koji se spuštao odozgora poput pecaljke, što je lideru davalo još impresivniju staturu, očiju iza rej ban pilotskih naočala, u motorističkoj crnoj kožnoj jakni, prstiju »

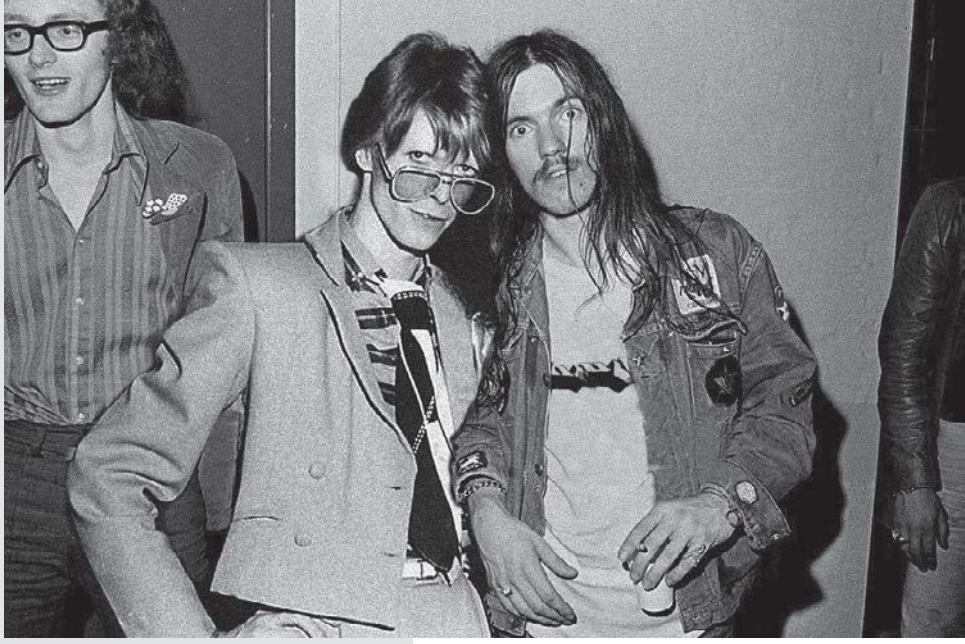
Lemi – i njegov glas je ostao na ovom velikom, klasičnom rokerskom hitu. Stihovi su donekle podsmešljivo nadahnuti esejom Alfreda Žarija *Kako konstruisati vremeplov*, singl je više puta objavljivan a pesma ima brojne (neretko žive) obrade (Sex Pistols, Psychic TV, Thin White Rope...), da bi pesma završila u auto-reklami i Hawkwind su je sahranjivali. Ali i dalje trza.

Osim što je ovim hitom patentiran Lemijev odrani glas, kojim će se do kraja života izdirati kao flamenko pevači u rastajanju s dušom, on je u Hawkwindu na osnovu svog iskustva ritam-gitariste brzo razvio neobuzdan stil sviranja bas-gitare, najčešće okidajući po dve žice odjednom, pa i svirajući akorde – za razliku od uobičajene 'linijske' bas-tehnike. To je obeležilo zvuk grupe i njihove najpoznatije albume, posebno dupli živi *The Space Ritual*... No, Lemiju je porastao apetit za amfetaminima pa i LSD-om, a leta '75. na severnoameričkoj turneji je uhapšen zbog posedovanja droge; izvukao se sa svega par dana zatvora, ali su mu Hawkwind dali otkaz.

U zoru panka, šta bi Lemi drugo do osnovao sopstveni, junački trio i ubrzo ga nazvao Motörhead (u žargonu, korisnik spida koji nikako da se smiri), po poslednjoj pesmi koju je napisao za Hawkwind. Sledi većinom dobro poznata istorija najboljeg HM koji u stvari nije hevi metal, koji ima pankersku energiju i stav. Klasične LP-ploče ovog manijakalnog sastava licencno su objavljivane u Jugoslaviji, Motörhead je u najvećim gradovima te zemlje gostovao 1982, 1984. i 1990.

NARODNI HEROJ

Pri vrhuncu popularnosti (svoje, a i Novog talasa), ranih '80-ih tada jedini jugoslovenski rok magazin "Džuboks" je intervenisao (danas: autocenzurisao) na kolor-fotografiji Lemija jer je u gomili ordenja na njegovoj jakni bilo i odlikovanje JNA (Jugoslovenske narodne armije, za neupućene). Naime, Lemi u mladosti nije gajio ambiciju da triput »

Dejvid Bouvi i Lemi

pokrivenih metalnim prstenjem u obliku mrtvačke glave, s *Eisernes Kreuzom* – njemačkim Željeznim križom obješenim pod grlo i redenikom metaka (!) oko pojasa, odjeven permanentno u crno – nitko nikada nije tako izgledao. Rezao sam fotografije iz muzičke štampe i lijepio ih na zid, blejeći satima u njih – Lemmy je sljedećih godina bio moj "bog otac". Poput stripskih superheroja, ili revolveraša iz vesterna, recimo baš Klinta u *Dobar, loš, zao*, lik između zbilje i mašte, davao je snagu i kuražu u konfuziji puberteta, u beskrajnoj, beskrajnoj energiji, u frustraciji i dosadi, u smjenjivanju neizdržive ljepote s udarcima. Kao da je već gledanjem u fotku idola nešto od nepokolebljivosti i odlučnosti da se ide u avanturu, u slobodu, ili bar da se živi van uzusa jugoslavenske socijalističke stvarnosti, prelazilo, "osmozom", u željne oči i dušu adolescenta.

Tipičnom fanovskom, ali i jugovićkom čežnjom, pitao sam se zna li on uopće išta o "nama". Motörhead su došli u Jugoslaviju i u Zagreb ubrzo poslije, 1982. Lemmy je kontra očekivanja pričao da su mu omiljeni bend – Beatles. Uzbudljivo je to bilo, ali ne tako uzbudljivo kao kad je sljedećom prilikom, 1984 godine, nakon koncerta u Beogradu prvi put ispričao (sada bezbroj puta ponavljanu anegdotu) da je kao član Rockin' Vickersa, još šezdesetih za gostovanja – primljen kod Tita. "Bio je pravi roker" – nije rekao Tito za Lemmyja, nego obrnuto. I kad je fascinacija nužno počela jenjavati s godinama, primijetio sam da je engleski roker pak nastavio spominjati Jugoslaviju u intervjuima, ne samo za sve češćih koncerata kod nas, nego i vani. A Juga mu se odužila na svojstven način: u Ljubljani 1989. netko ga je iz publike gađao vlastitim patentom, kombinacijom izbrušenog dinara i žileta, raskrvarivši mu podlakticu do mesa. Nije prekinuo koncert.

Dana 28. decembra, 26 godina kasnije, kad zemlja već odavno nije postojala, Lemmy je umro, četiri dana nakon sedamdesetog rođendana i tri dana nakon Božića. I tek tada je *krv namirena*, a kao nikada ni za jednog stranog muzičara. U "Politici" i u "Dnevnom avazu" izašle su čitulje za Lemmyja Kilmistera, baš kao što svakog četvrtog ili dvadeset petog maja čine neki drugi obični ljudi sa sjećanjem na neplativo. ¶

ĐORĐE MATIĆ

vidi Tita maršala, ali kako je postao ozbiljan skupljač te vrste ukrasa, potrudio se da na crnom tržištu po Z. Evropi nabavi ono čega je samo Džej Bi Tito imao 3 komada: zlatni Orden narodnog heroja SFRJ. Kako je tada bilo skaradno makar i pomisliti da su neki od stotina time odlikovanih partizana/komunista svoje primerke kasnije prodali i da se time na trulom Zapadu još i trguje, verujem da je mojim starijim kolegama u redakciji baš bila frka: objaviti tako atraktivnu fotku, ali ne rizikovati neprilike, dakle zacrniti nama lako prepoznatljiv orden. Jer, na istim širokim prsima bilo je i nemačkih krstača iz Prvog svetskog. A Lemi je poznat i kao kolekcionar naci-drangulija, koji je uvek odlučno odbacivao sve ostalo nacističko.

U to doba posrećilo mi se i da sretnem Lemija. Prvo sam po londonskim klubovima izbegavao da se s takvom ljudeskarom guram oko šanka, a njegovo nepretenciozno prisustvo na određenim svirkama govorilo mi je da mu više prija novi talas ritam-i-bluza nego novi britanski HM. Nije dugo prošlo a on je, obično za biseve, uskakao na binu, a toplo ga dočekivali pa i pozivali istinski heroji kao Pirates i Vilko Džonson, ali i mlađi i nedovoljno poznati kao Lew Lewis Reformer (kao što je pomagao i Damded kad im je falio basista). I šta bi sprašili nego standarde, s tim da je Lemi – sa sve redenik-opasačem i nitnama – deljao gitaru, povremeno onim nezgrapnim prstima zavrćući žice kao stari bluz majstori. Normalno, jugovićko-ženska veza nas je zgodnom prilikom i upoznala, nisam odoleo da pitam jel' stvarno ima 3 narodno-herojska, pa smo se uskoro zatekli u njegovom stanu; ima! No sve me je uverilo da je – i upravo dok je vrela zvezda – ostao običan tip iz kraja, frajer, baja...

Godine 1990. preselio se u El Ej, ali nije kočio svoj rad i način života. Decenijama je delovao nepromenljiv, sraslih zulufa i brade (eng. sleng: *mutton chops*), s jednim od gorih zubala u biznisu, kao upecan na mikrofon čiji je stalak namerno postavljao previsoko. Ali njegov zaštitni znak ostaje bas-gitara Rickenbacker, kakvu je na velika vrata u rok uveo Makartni, a kod nas je (evo još jedne sličnosti) uporno svira Koja; proizvođač je '95. patentirao model 4004LK "Lemmy Kilmister". Takav je gostovao i u Beogradu leta 2002. ("Vreme" br. 604), a i prošlog leta na EXIT-u.

Od ostalih prepoznatljivosti, nije pedagoški raspredati o njegovim alko-navikama i ženskarenju, kao što i pravi RnR nije politički korektan. Gas do daske verovatno se naplatio šećernom bolešću 2000, kad je nakratko morao da odleži u bolnici, a 2013. zbog zdravlja je batalio i svoj omiljeni viski iz Tenesija. Ipak, živeo je kako je hteo, pa tako i otišao. Uz Kita Ričardsa, jedan od poslednjih naizgled neuništivih, koji su sopstvenu snagu merili samouništavanjem.

Zbogom, Lemi, veći od života. I duplo grozniji. ¶

DRAGAN KREMER

Pisati o umetnosti

Tokom prethodnih nekoliko meseci "Vreme" je u okviru projekta "Nema teorije", realizovanog u saradnji sa organizacijom "Anonymous said", objavilo tekstove deset pisaca i esejista o deset savremenih likovnih umetnika. Esejom Boža Koprivice o slikarstvu Biljane Đurđević prvi deo ciklusa ovog projekta se završava. Novi počinje u aprilu

"Teško vama zakonici
što uzeste ključ od znanja:
sami ne uđoste, a koji šćadijahu
da uđu, zabraniste im."
Jevanđelje po Luki 11, 52.

Sa tekstom Boža Koprivice o slikarstvu Biljane Đurđević okončan je prvi ciklus projekta "Nema teorije" koji je, podsetimo, tokom prethodnih nekoliko meseci obuhvatio tekstove deset pisaca i esejista o deset savremenih likovnih umetnika. Neko bi rekao da smo postavili ambiciozno pitanje – kako pristupiti i spoznati umetničko delo.

Na samom početku, tekstom Danila Kiša o stvaralaštvu Radomira Reljića postavljen je kriterijum – istine. Jer, za razliku od dominantne kontekstualne prakse, čija se ispravnost više ni ne dovodi u pitanje, verujemo da se umetničko stvaralaštvo ne može pojmiti i komentarisati samo na osnovu svog doba, niti se može, po potrebi, izvinjavati na osnovu njega.

Verovatno će biti puno onih koji će naći da su ovakva razmatranja "reakcionarna". No, istupanje deset uglednih književnica i književnika i njihovo otvoreno zastupanje određenog umetničkog opusa, odnosno dela likovnog umetnika, uz stav izražen sa pozicije slobodne volje i izbora, a ne na osnovu sociološkog ili ideološkog pristupa umetnosti, verujemo da nas ponovo vraća na put pristupa umetnosti kao sasvim zasebnoj ravni razumevanja čovečanstva.

Publika se ne sme potcenjivati, jer, i pored nesistematskog uvida u savremeno stvaralaštvo, prosečan posetilac izložbi makar intuitivno može da prepozna ispraznost, konstrukciju i suštinski nedostatak razloga, ili sa druge strane savesnost, opravdanost i čestitost u bilo kom delu, umetničkom mediju ili poduhvatu. I bez šireg uvida u savremeno likovno stvaralaštvo, gledalac može trenutno da prepozna istinu, odnosno laž. "Doista, kao što svetlost otkriva i samu sebe, i pomrčinu, tako je i istina norma i same sebe i lažnoga" (Spinoza, *Etika*, II, Postavka 43).

Tako su naši pisci hrabro istupili sa svojim stavovima. Milena Marković tekstom o radu Simonide Rajčević, postavljajući Simonidi pitanja koja je, kako kaže, volela da je neko njoj postavio. Jer temama detinjstva, doma, životinja, prirode i ljudi, i »

NEMA TEORIJE

O Simonidi Rajković

TAMNA ZVEZDA

Piše: Milena Marković

NEMA TEORIJE

Pisci o umetnicima: O Mrđanu Bajiću

SLIKA SVETA MRĐANA BAJIĆA

Piše: Ljubomir Simović

NEMA TEORIJE

Pisci o slikarima: O Draganu Matiću

AZURNI AVGUST

Piše: Oto Horvat

NEMA TEORIJE

Pisci o umetnicima: O Vladimiru Nikoliću

ČOVEK KOJI JE OPLAKAO MARSELA DIŠANA

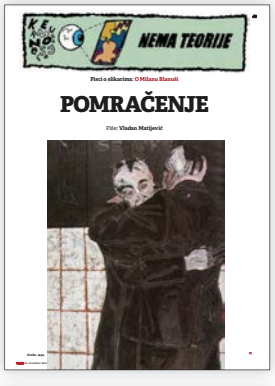
Piše: Vladimir Kecmanović

NEMA TEORIJE

Pisci o umetnicima: O Aleksandru Zografu

PRIRODNA TEŽNJA LJUDSKOG BIĆA DA SE SAKRIJE U HLADU PALMINOG DRVETA

Piše: Zoran Paunović

NEMA TEORIJE

Pisci o slikarima: O Milanu Blanuši

POMRAČENJE

Piše: Vladan Matijević

NEMA TEORIJE

Pisci o umetnicima: O Zoranu Žugiću

MAGIČNA RADNJA

Piše: Jelena Lengold

NEMA TEORIJE

Pisci o slikarima: O Nemanji Mati Đorđeviću

POTREBNO JE UPOZNATI NOĆ

Piše: Muharem Bazdulj

NEMA TEORIJE

Pisci o umetnicima: O Mariji Dragojlović

RUŽA SLIKARSTVA

Piše: Branko Kukić

na osnovu sopstvenog iskustva, pitanja vraća u sferu intimnih zbivanja umetnika, koji su život uvek najozbiljnije uzimali, zato što su osećali da ih je on najozbiljnije uzeo. Oto Horvat, koji je ranije u poetskoj formi pristupao likovnim delima, ovog puta je istupio iz svoje dotadašnje prakse, te napisao prozni tekst o Draganu Matiću, takođe velikim delom upućen na značaj detinjstva za "posedovanje duboke i elegantne osećajnosti", ali i uz šire uvide o pojedinim delima kao ranama i ožiljcima. Jer šta bi i umetnost bila, no rana sveta. Najzad, Oto pri kraju teksta postavlja večno pitanje – o kontaminiranosti tumačenjem i pogledom na svet posmatrača. Time se opet vraćamo na pitanje načina spoznaje umetnosti. Jer, kao što su i sami pisci, kao stvaraoci svesni, umetnosti se mora pristupiti bez neke nadređene (i uvek privremene) sudske instance pred kojom bi se dela morala legitimisati.

O toj važnoj temi "aktuelnih sudskih instanci u umetnosti", njihovoj prolaznosti i ograničenom interesnom polju, Vladimir Kecmanović je, između ostalog, pisao u svom tekstu, ali prevashodno da bi dokazao kako doslednost, ozbiljnost, hrabrost, moralnost, te samim tim i istinitost dela i umetnika (tekst je bio posvećen radu Vladimira Nikolića), i u takvim uslovima mogu preživeti i biti prepoznati.

Taj otklon od "umetničkih praksi" kao ukalupljenih proizvoda vremena koncipiranih na osnovu pogodnih dnevnopolitičkih strujanja i Branko Kukić jasno je razmatrao, vraćajući nas na ključne probleme umetnosti kao eha kosmosa i afirmacije sveta na osnovu jednog diptiha Marije Dragojlović.

Autoritet dela Ljubomira Simovića i njegovo učešće projektu daju posebnu težinu; književnika čiji je rad, takođe, poznat i po "čitanju slika". Gospodstvo i plemenitost pristupa umetnosti Ljubomira Simovića doneli su ovog puta konkretnu, temeljnu i misaono duboku sliku sveta Mrđana Bajića, tekst podstaknut nedavno priređenom izložbom dela ovog umetnika.

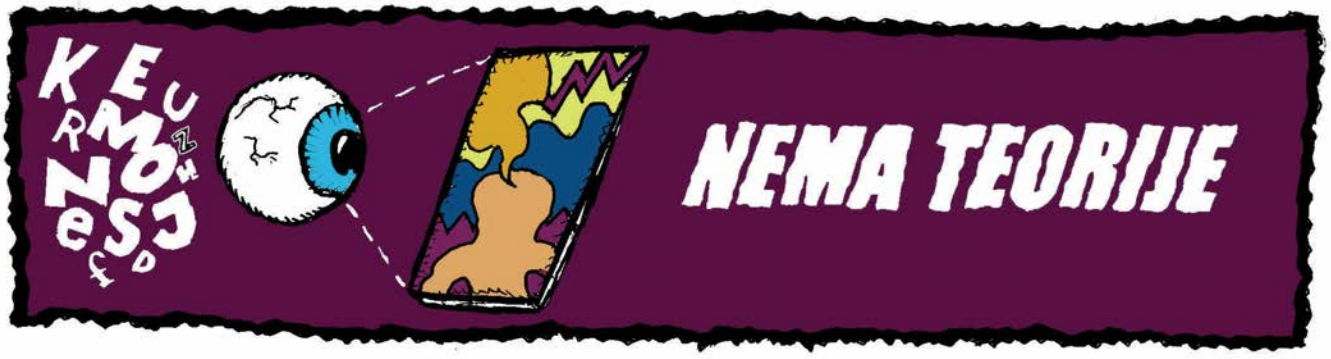
Danas, kada su društveni (politički) preduslovi umetničke prakse sve jasniji i očigledniji, tapšači osvetljeniji, dok mašinerija dekodiranja i interpretacije kao nusprodukt drugih zahteva posustaje, ne prepuštamo se više tako lako "verifikovanim" delima i gledamo i van kruga oficijelnog radara. Jelena Lengold je tako odvažno posvetila svoj tekst stvaralaštvu Zorana Žugića, sa neočekivanim protokolom razumevanja i poštovanja.

Rad Zorana Paunovića, svakako, prvenstveno vezujemo za prevodilaštvo, esejistiku i lepu rečenicu. Zbog tih jasnih tekstova, kojima često "prevodi" ne samo književna, već i dela iz drugih oblasti savremenog stvaralaštva, kao organizatori projekta, često bismo pomislili da bi nam, upravo, za polje vizuelnih umetnosti bio potreban neko ko razumljivo piše poput Zorana Paunovića. A onda smo ga, jednostavno, i pozvali da nam kroz svoj iskaz ponudi novo čitanje, po njegovom izboru, dela Aleksandra Zografa.

Kako su tekstovi objavljivani u dužem vremenskom periodu, sa unapred definisanom dinamikom objavljivanja svakog teksta, zanimljivo je da su pojedinim autorima gotovo simultano sa datumom izlaska tekstova dodeljivane ugledne nagrade, poput nagrade koja nosi ime Mirka Kovača uručene Otu Horvatu za roman *Sabo je stao* u oktobru, ili Vladanu Matijeviću Nagrada Stevan Sremac u novembru za zbirku priča *Pristaništa*, neposredno pred izlazak njegovog teksta o Milanu Blanuši. No, podjednako je zanimljivo da je Nemanji Mati Đorđeviću dodeljena nagrada Francuske akademije lepih umetnosti za crtež *Prix Pierre David-Weill*, baš u nedelji kada je izašao i tekst Muharema Bazdulja o njegovom stvaralaštvu. Zapravo, taj tekst će biti i tekst kataloga izložbe ovog umetnika koja će biti organizovana u galeriji SANU.

Na kraju ovog prvog ciklusa sa zadovoljstvom gledamo na objavljene tekstove pisaca o likovnim delima i autorima. Pristup drevni, a novi, jer reafirmiše pristojnost, uljudnost, brigu i poštovanje, delanje po savesti i istinitoj motivaciji, sa verom u umetnost kao načinom obnavljanja sveta. Zbog te vere, novi ciklus tekstova pisaca o umetnosti počinje već u aprilu. ¶

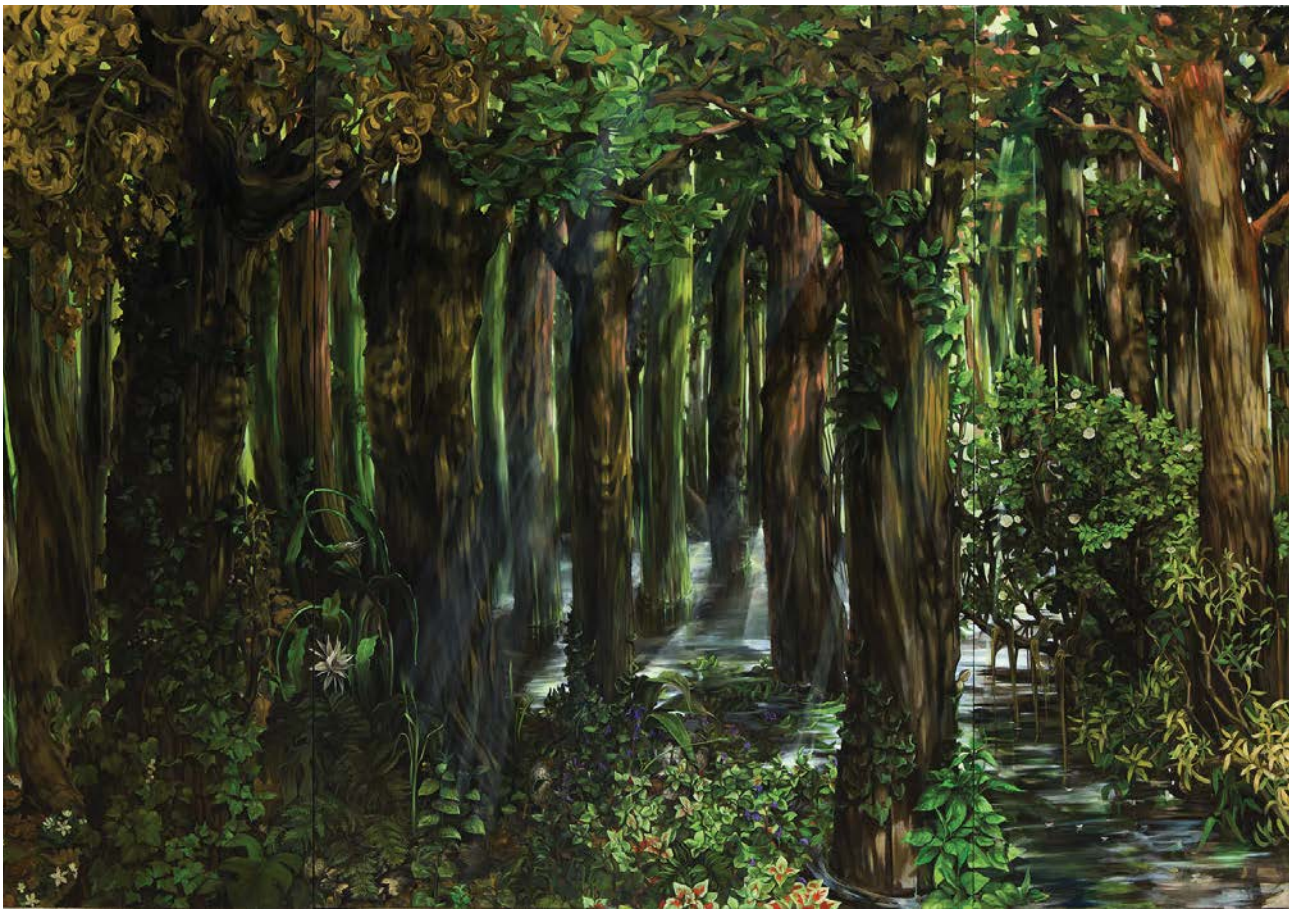
ANICA TUCAKOV

Pisci o slikarima: O Biljani Đurđević

LJUBAV BEŠE TIGAR U ZASEDI

Piše: **Božo Koprivica**

Tamna šuma, 2010-11.

Biljana Đurđević i ja išli smo u školu Akademija kod istog učitelja linije. Dragan Lubarda: "Ujutro u nedelju obući belu košulju i predriblati podne – to je linija driblinga."

"Lubarda je prema meni bio veoma strog, što meni uvek prija. Prema drugima u klasi imao je lakrdijašku notu, ali sa mnom je bio oštar. Stalno mi je govorio: 'Ostani sad ću da radim korekturu.' Onda ja ostanem, i on radi korekturu drugim studentima. A ja sam slušala. Predavao je večernji akt, sada ja predajem večernji akt.

Jedne noći zapala mi je kost u grlu. Radila sam u onoj rupi na Akademiji, u klubu. Lubarda je tu dolazio, uzme pivo pa stavi palac odozgo (i) kao (on) pije. – Šta radiš ti ovde? – Pa, radim tu. –Nećeš ti od mene dobiti 10.

Pokisla dođem kući, ali morala sam da radim, izdržavala sam porodicu, roditelje, tih devedesetih nije imao odakle da (na)kane neki novac.

Najbolje što sam čula o crtežu od Lubarde sam naučila. On je imao taj osećaj, taj nerv za liniju. Linija je slepoočnica žita.

Ja najviše volim crtež i moja slika je crtež... Imam mentalitet pitbul terijera: kad zapnem za nešto ili ću potpuno to da smrvim, ili ga neću ni uzimati. Ali ga, obično, smrvim. I onda imam repeticiju, da ponovim hiljadu puta jedan te isti potez."

To je sigurnost samuraja ili Biljana Đurđević i(li) Dražen Petrović i hiljadu ubačenih koševa u jedno zimsko, šibensko jutro...

"Bio je jedan mladi asistent, sad je dosta poznat, on me je rezao kao kseroks mašina. Moja je kontrola linije, a ne da ponavljam jedan te isti crtež. On to nije umeo da vidi, a Lubarda je razumeo."

Pre četiri decenije, i više, mislio sam da znam sve o liniji. Moja lopta nije išla po zakonima fizike, nego po otkucaju srca. Linija kao slepoočnica ulice. I meni je Dragan Lubarda radio korekturu. Šutnjom. Moje srce se diže, krila mu niču, ili hteo sam uvek u osvajanje prostora. Dragan je znao da linija neće iz mrlje. Iz Lubardine šutnje, petom bih umirio loptu i ostavio je velikom crtaču na centru igrališta, na centru Kalemegdana (tamo između Partizanovog i Zvezdinog igrališta) i utrčao u Tamnu šumu. I pronašao bi me Lubardin pâs, linija u Tamnoj šumi B.Đ. A mogao sam tamo biti pčela, leptir, lešnik, daždevnjak, ljutić (mrtvog čoveka zvona), rosa, valerijana, bršljen, oleander, iris, golubica, vilin konjic, Tostão...

Linija Biljane Đurđević: lauta je jedro te linije. Lauta i(li) skalpel (Nebojša Grujičić, citat). Skalpel i(li) Holbajn mlađi i njegov *Hrist* iz Bazela. I Hrist B.Đ. na slici *Polaganje u grob*. Retko ko kao Biljana Đurđević uspostavlja (tu) postojanu vertikalu s likovnom tradicijom. Veruje, neguje gospodstvo likovnosti u ovo vreme opšteg, agresivnog blefa, fukarluka i korova.

Uvek u njenom slikarstvu ima nekog otpora, cinizma prema ovoj najezdi prostakluka i mediokritetstva u esnafu slikara i naročito njihovih tumača.

Kad nemam gde – odoh u fusnotu. Sliku *Mrtvi Hristos* Hansa Holbajna mlađeg video je knez Miškin (kopiju kod Rogožina).

I negde na početku *Idiota* Miškin: "Ovu sliku! Ovu sliku! Pa zbog ove slike neko može da izgubi veru." A Hipolit, koji ponekad odmeni Miškina i pripovedača:

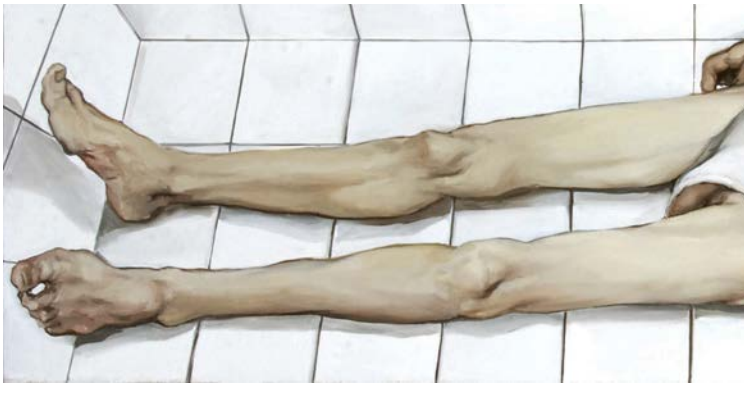
"Na slici je prikazan Hristos tek skinut s krsta. Čini mi se da su slikari uobičajili da Hrista i na krstu i skinutog sa krsta uvek predstavljaju s licem neobične lepote, nastojali su da mu tu lepotu sačuvaju i u najstrašnijim mukama. A na Rogožinovoj slici nema ni pomena o lepoti, to je u pravom smislu telo čoveka koji je pretrpeo beskrajne muke još pre raspeća – rane, mučenje, udarce stražara, udarce od svetine dok je nosio krst i padao pod njegovom težinom, i najzad, neizrecive muke na krstu u toku šest časova (bar toliko je po mom računu). Istina, to je lice čoveka koji tek što je skinut sa krsta, ono ima u sebi vrlo mnogo živog, toplog, još nije moglo da se ukoči, tako da se na licu pokojnika čak primećuje bol, kao da još i sad oseća... To lice nije nimalo pošteđeno, tu je sama priroda i stvarno takav mora biti leš čoveka posle tolikih patnji, pa ma ko taj čovek bio (...)

Na slici je to lice strašno izubijano, podnadulo, sa strašno otečenim i krvavim modricama, oči otvorene, zenice razroke, velike raširene beonjače blistaju nekakvim – samrtničkim staklastim odsjajem. Ali čudna stvar, kad gledaš taj leš izmučenog čoveka, iskrsava ti posebno i zanimljivo pitanje: ako su baš takav isti leš (a on je, svakako, morao biti takav) videli svi njegovi učenici, njegovi glavni budući apostoli, videle žene koje su išle za njim i stajale kraj krsta, svi koji su u njega verovali i koji su ga obožavali – kako su oni, gledajući takav leš, mogli poverovati da će taj mučenik vaskrsnuti..."

HANS HOLBAJN MLAĐI: *Telo mrtvog Hrista u grobu*, 1521.

Hrist Biljane Đurđević leži na keramičkim pločicama, belim do caklenja (to može biti obdukciona sala ili pod nekog kupatila...). Ostareli Hrist s belom – sivom – progrušenom bradom, i kosom, poluspuštenih kapaka bez zenica i beonjača. Spokojno je to lice. Nije u profilu nego u anfasu. Ispošćeno telo, u bledo venskoj sivkastoj nijansi. U čistim linijama. Na tom telu zarasle su sve rane – samo su šake u tamnoj nijansi – tamna rđa. Iz nemarno otkrivenih slip gaćica viri deo uda. Starac fakir, klošar, crtač tela Uroša Toškovića ima neku plemenitu vitkost.

Kabare, 1999.

On ima sedamdeset, osamdeset godina. A može biti Hrist star dve hiljade godina, i neku godinu pride. Preboleo je sve rane ovog sveta. (To je) smrt (koja) živi...

Da premostimo još neko stoleće, to bi mogao biti i Edip na Kolonu. Jedini junak iz grčkih tragedija koji odlazi u smrt spokojan. Edip na Kolonu, Dubrovnik, 1976 – leto. Kad se pojavi zlatni srp sunčevog diska i pusti prve zrake, Edip odlazi u šumu na Lokrumu (ili... Šipan...). Sedi, ispod jednog kiparisa, između Antigone i Ismene u crnoj odori. Pre nego što smo zaplovili čamcem prema otoku, tačno u 5 i 5' počinjala je predstava, (po)delili su nam smokve. Sveže raspukle s bojom srca. Odlazili smo na predstavu u ranu, jutarnju smrt. I gledali Ljubu Tadića, Milenu Zupančič...

Svetlost koja pada, obasjava ovog Hrista, obdukciona je svetlost, svetlost nad operacionim stolom, neumiruća svetlost. Ili je to svetlost s lica slikarke Biljane Đurđević. Ima tu, gledajući onkraj, još patricijskih omaža velikim majstorima. Evo "na" Paula Učela, *Bitka kod San Romana*, 1455, tempera i srebrna folija na

Polaganje u grob, 2004.

PAULO UČELO: *Bitka kod San Romana*, 1455.

drvenoj ploči, Nacionalna galerija London. Učelo i slika Biljane Đurđević *Kabare*, samo su ona vreva bitke i konjanici s kopljima sad u nekoj velikoj klaonici, i opet one keramičke bele pločice što cakle, i besni psi sa razjapljenim čeljustima. Anima. Zlo. Samo iz tih grla ne čuje se lavež. Kao u filmu *Koža* Lilijane Kavani. Pa citat "na", uz veliki rizik šematskog citiranja, na sliku *Mrtvi Hrist* Andrea Mantenje, 1490, Milano... I slika Biljane Đurđević *Odlazak prijatelja*... To čisto mlado lice, i čista linija tela (linija tela je sveta linija...), ili elegija bola, i moj, na moju dušu, pleonazam. I dalje, omaž bronzanoj figuri *Dečaka koji vadi trn iz stopala*, Kapitolski muzej na Kampidolju, i bosi konjanik Marko Aurelije. Davno je to bilo, pre više od četiri desetleća, čini mi se da je u istoj, ili susednoj sali i *Gal na umoru*. Ili je sve to vatre var na umoru. Prema legendi taj dečak – glasnik doneo je, trčeći bos, neku važnu vest u rimski Senat. Pa tek onda seo da izvadi trn iz stopala. I Dečak koji vadi trn, bez bola na licu (ja sam taj dečak), Biljane Đurđević. Možda i Matisov dečak, praunuk.

Na svetskoj književnosti, pre, pre... imali, slušali smo četiri semestra Istoriju umetnosti kod profesora Sretena Petkovića, a ja sam bio samo na jednom, prvom satu, i zato bežim, odbegoh u hajduke, u fusnotu fusnote, u sinkopu fusnote. U nenapisanu priču Biljane Đurđević *Monah i bol*:

Priča(o) mi je jedan budistički monah da mu se žalio neki čovek koji je tek došao u manastir. Bole ga noge jer hoda bos po stazi, po stazi s oštrim kamenčićima. Stopala su mu u ranama: Kad podigneš stopalo nema bola...

U toj sinkopi crta, slika Biljana Đurđević. Da preteram crtu, sanjajući liniju Đota... Direra... Kurbea, Matisa, Memlinga... (to šapće, prišapćuje B.Đ.)

I opet ću sad u fusnotu, o Velaskezu; ne, ne, sad stojim na železničkoj postaji u Kanjiži. Prolazi voz na čijim ogromnim prozorima "stoje" slike Biljane Đurđević. I još su mi zamućena sočiva, leće. I šta ja tu mogu da vidim, a tek da napišem... U Kanjiži cveta, cvijeta Tisa. A kad je cvetanje Tise neki dečaci igraju lopte na tim vodenim cvijetovima. Zajedno u timu smo Oto Tolnai (e on bi napisao pravi esej o slikarstvu B.Đ.) i ja, a na drugoj strani Jožef Nađ i najbolji igrač, dečak iz doma za ratnu siročad Milan Galić. Ma i da se zaustavio taj pomahnitali voz, ili da sam na miru video radove Biljane Đurđević izložene u nekoj od sala u Cvingeru, Drezden, Istočna Nemačka, ne bih umeo napisati esej o slikama Biljane Đurđević.

Ni u Drezdenu? A šta je tebi doneo Drezden te 1976, ne, ne uzalud. Nikada neću pogoditi, onako kako želim, meru. U lošoj formi sam od studenog, meseca studenog, pa prosinac 11, 18, Sveti Nikola, 20. decembar ne vredi.

Gledaju me dve naspramne pesme, i zvona zvone, klikću u slepoočnicama Fridriha Helderlina. Malo smeta, smeta mi rima, ali tako je. Strane 230 i 231 (*Hleb i vino*), i Branimir Živojinović – "Povodom smrti jednog deteta", "Auf den Tod eines Kindes":

Lepota dečja je vrlina, možda na samog Boga liče, –
Svojina im je: mir, tišina
Čime i anđeli se diče.

Možda je ovo najpreciznji komentar linije Biljane Đurđević. Buncam...

I druga, moja, pesma "Za mnom su već lepote", "Das angenehme dieser Welt":

Za mnom su već lepote ovog sveta
Veselje mlado minu još pre toliko leta!
April i maj i jul se davno skriše;
Šta sam sad? – ništa; ne živi mi se više!

I šta je u mom preletačkom pamćenju ostalo dok stojim: onaj starac u kolicima iz supermarketa, samoposluge. U položaju kad majka drži u naručju Hrista, a starac u naručju kolicâ iz samoposluge, u potkošulji na tufne, cvetiće, i nogama koje od kolena vise preko ograde kolica. Pamtim i te kratke čarape i papuče koje nisu skliznule, ni u tom položaju, sa stopala.

To je slika *Lenjost* iz ciklusa "Sedam smrtnih grehova":

Slika *Požuda*, žena, pohotljivost, blud – starica s tamnim krugovima ispod očiju, u trbuh se useca oštra linija grilonki.

Poslednji dani Deda Mraza – i Deda Mraz na obdukcionom stolu, i kako Biljana Đurđević rimuje karneval i smrt

Doktor Dulitl sa prijateljima...

***Pieta – Lenjost*, 2003.**

***Požuda*, 2004.**

***Poslednji dani Deda Mraza*, 2001.**

Doktor Dulitl sa prijateljima, 1998.

Kako da su baš ovako kostimirani? (To malo, ovo je sad naknadna pamet, liči na kostime iz američke B produkcije, na Tarantinove filmove *Ulični psi*, *Četiri sobe*, *Petparačke priče* – zgodno je zbog naslova, pa makar bilo netačno – na film Ivice Matića *Žena s krajolikom*.)

"Nemam tu svest kako. To su ljudi s ulice koje vidite svaki dan. Važno je to, određuje pravac."

Dobro, ja opet o Holbajnu. Kod njega je Hrist u profilu, a Vaš je Hrist otvoren – to je Hrist kome su zaceljene rane, svejedno mu je hoće li vaskrsnuti – smrt živi. A pod je more – to je Edip na Kolonu. Kako ste došli do tog položaja da to bude baš...?

"Ne sećam se. Ja vidim sliku, nemam ton, nemam deskripciju zašto. Onda ganjam taj prizor, nije mi toliko racionalizovano..."

Naslov slike dođe...

"Nikad pre. Tokom rada nešto se desi, ili pred sam kraj rada. Obično pred kraj rada nešto se desi i ja postanem zla prema tom liku, osobi koju radim. Pošto ne koristim žive modele, to (mi) onda daje slobodu... Ne zla, nego znam gde mogu da "vređam" tu osobu.
Prvo moram da je stvorim da bude osoba, jer dok je stvaram, ona pomeranja, pomeranja... Onda kada je stvorim znam kako mogu da je izvređam. Ne želim da imam empatiju prema toj osobi, onda gubim od oštrine. Što se više uklanja empatija, što sam manje patetična, oštrina je bolja, jača, viša.
Ako dozvolim sebi patetičnost onda je to nestabilno tle, onda ja gubim poziciju. Postajem povodljiva na te neke emocije, a to mi nije cilj. Kada to postavim kao da sam ja na neki način lutkar a opet doživim te ljude kao žive, onda mogu da se igram Boga s njima, mogu da budem dijabolična."

Uplaši li Vas neki put ta pozicija Boga?

"Uvek me uplaši, zato što je ovo moja sloboda, i kada vidim da mogu da je iskoristim na ovaj način..."

A sad se vraćam izgubljenoj fusnoti o Velaskezu. O Velaskezu i Helderlinu. Ne znam, ne sećam se kad sam prvi put video tu sliku, sliku o duhu slikarstva *Las Meninas*, znam samo da sam se zaljubio u tu infantkinju. Ma šta trućali istoričari umetnosti, ja sam mislio da će ta infantkinja ozdraviti, porasti – a nije, znala je ona da će djevojčicom otići.

"Velaskez je upravo za tu sliku rekao da mu je cilj da naslika vazduh... Tačno se vidi kada bi slikao prijatelje i tu infantkinju Margaritu, koju je strašno voleo, i znao, od kad je rođena, da će (u)brzo umreti. Mislim da je emocija toliko jaka i da je cela ta ideja (i) vazduha i života bila u toj slici uvezana, kao želja da se..."

»

DIJEGO VELASKEZ: *Mlade plemkinje*, 1657.

...Isceli infantkinja, to dete, da joj produži život – i živi kao što kaže na groblju Marlon Brando Ani Manjani u filmu *Zmijska koža:* A vrabac na grobu, dživ-dživ – živi – živi – živi.

"Kod Velaskeza postoje dve struje, kada je radio za sebe i kada je radio oficijelne portrete koji su imali određenu kanonizaciju, i ništa se tu nije prepredalo. Na portretima prijatelja, i kod te infantkinje, ta ljubav... tu se tačno videlo šta ga interesuje."

Upotrebili ste jednu lepu staru reč 'prepredalo'. Iskrenost iz stomaka vadi i te reči. Čovek je najsrećniji kada je iskren. A kada je reč o smrti mogu li da se nasmejem sad... (Prođe, promiče taj voz i tamo smišljam šta bih još pitao B.Đ., ode voz u Tamnu šumu, možda još jednom prođe i napravi krug.)
Kako biste rešili scenografiju *Romea i Julije*? (Varja Đukić htela je da scenograf te predstave bude B.Đ.)

"Odmah mi pada na pamet svađa, i ja bih, možda, počela sa haosom – bukom, vrevom, galamom. I onda samo neka tanka kap vode koja prodire kroz haos. A to su njih dvoje: Romeo i Julija. Kap u toj vatri. Kap u ognju."

A trg, da li bi bio prazan?

"Uopšte ne vidim kada je trg da tu treba da postoji scenografija. Prazan, da prazan. Ta zla krv je ispraznila trg, nema tu lepote. A kad se oni pojave, onda postoji, onda se to boji. Sve bi držala ahromatski, ali samo kada se Romeo i Julija pojave onda se javlja kolorit."

Apoteka?

"Onda bi to bio kabinet čuda, onda bi napravila autocitat – postoje ona otvorena tela, otvoren grudni koš, kao na dve skulpture u Vatikanskom muzeju, ili moj autoportret, citat sa glinom na licu – bio bi to neki znak, neki nagoveštaj onoga što će se sa njih dvoje desiti.

Kad bi se Romeo i(li) Julija pojavili u tom metežu, i u sceni mačevanja, onda bi se gubio svaki glas. Tihost. A masovne scene – porodice, pratnja – sve bi to bilo ahromatski bezlično. Ta životinjska razina. Farma životinjska. A onda kada se pojave njih dvoje onda se ta ahromatika gubi i nastaje kolorit. Miruje sve, miruje mir. A kada stupa smrt na scenu – počinje najlepša pesma. Ne turobna, mračna – najlepša.
I kad se ubija Romeo, a Julija budi, ide ta 'božanska' pesma; na tu muziku smrt dolazi kao očekivano finale – kao jedino rešenje."

Meni je i *Hamlet* velika ljubavna tragedija, ali učeni tumači to ne umeju da čitaju. To je ljubav do smrti i posle smrti. Hamlet je veseo do kraja petog čina, sve je to priprema za kraj. On se igra sa svima... Boli to, ali i treba da boli. Sprda se sa svima – ugovara posao za 'grobare'.

"Meni je Hamlet kao samoubica koji je razrešio kako želi da umre. Živi lako te poslednje trenutke, jer je već razrešio kako će to da uradi i zna kakav ga kraj čeka. Gledala sam nedavno film *Put slave* – o čoveku koji je razapeo žicu i hodao po žici između dva nebodera, dve kule Bliznakinje. Ta scena traje 17 minuta i genijalno je urađena."

Taj hod preko žice, ta oholost nad ambisom – drskost. To je odlučnost Hamleta – taj ambis u oku, u crtežu Biljane Đurđević, premostiti nekoliko vekova i produžiti liniju velikih učitelja od Đota do Matisa i Sezana. Hodaju nad ambisom Romeo i Julija.

"Samo, to se čita kao tinejdžerska ljubav, to se nekako i prima kao dečja ljubav, a to je duboka tragedija."

Romeo i Julija i *Hamlet* kao velike ljubavne tragedije citati su na – ljubav u snu, snom raste reči moć – veliku ljubav Polifilija i Polije iz omiljene knjige Biljane Đurđević *Hipnerotomahija Polifili*. Ljubav beše tigar u zasedi. Smrt se promiče polako pod svodom, zvezdano drveće, zvezdane šume, crno-bele šume, Tamne šume Biljane Đurđević.

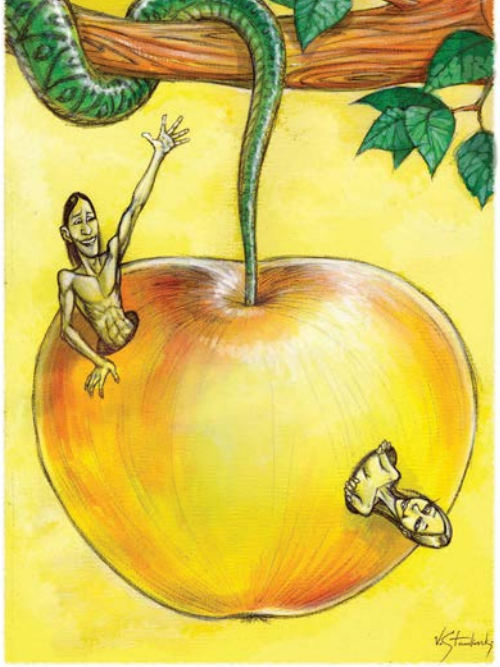
Biće jednom neko leto, ta predstava *Romeo i Julija* i biće B.Đ. scenograf ili koreditelj – ali ja tu neću biti, *я не вернулся из боя*.

Projekat "Nema teorije" realizuju organizacija "Anonymous said:" i nedeljnik "Vreme", uz podršku Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije.

DRAGAN ILIĆ

Sve za ljubav

karikatura V. Stankovski

Vrhunsko dostignuće današnje televizije je izazivanje snažnih emocija. Znate one glupave najave programa koje obećavaju da će nas nešto "nasmejati do suza". Taj emocionalni rolerkoster možete prepoznati u različitim oblicima, u različitim programima.

Počnimo od naslova. Na Televiziji Pink godinama se emituje šou "Sve za ljubav" gde se spajaju i mire razdvojeni parovi, siročići i roditelji, a postoji i "prikolica ljubavi" gde se smuvavaju penzioneri. Priznajem da sam napravio pauzu od par godina u gledanju, pa sam se iznenadio kada sam primetio kako se danas ljubaviše. Muž koji želi da mu se žena vrati nakon što ju je najurio od kuće, kupio baja i buket i angažovao Frajle da joj pevaju. Voditeljka se upinjala da dobije srećan kraj – što u slučaju Pinka znači da žena oprosti i vrati se mužu. Srećom, dotična gospođa je ostala pri svom, zahvalila se na trudu i otišla svojim putem.

Ljubav se osetila i u međusobnim odnosima Srbije i Hrvatske. Na HRT-u su konstatovali da se hrvatskoj himni zviždalo manje nego Tomi tokom vaterpolo meča u Beogradu. Ne znam ko je merio nivo buke, ali ako su zvižduci Tomi cena dobrosusedskih odnosa, onda neka čovek izdrži za opšte dobro

Neverovatna mi je formulacija bivšeg muža koji kaže da je supruga otišla "takoreći na njegovu inicijativu u po noći" ili, kada je preveo, "oterao je od kuće".

Po ovoj logici eufemizma batine bismo mogli da definišemo kao "mušku fizičku inicijativu".

Uvek sam se pitao šta sprečava rastavljene roditelje da se jave svojoj deci. Da li je zaista neophodna televizija da vidite svoju decu posle dvadeset godina?

Što se tiče penzionera, postavka je jednostavna. Gospođa sedi u prikolici, a potencijalne đuvegije ulaze i defiluju po minut. Ona se doterala u stilu Ane Bekute, a momci uzbuđeni ko regruti. Verovali ili ne, publika je mogla da pogodi koga će baka izabrati – onog koji ima automobil i pare da se rekreira na bazenu. Penzosi prepoznaju kintu bolje i od tinejdžera, koji su navodno materijalisti i gledaju ko nosi skupe patike. Sponzoruša nije ekskluzivno devojka u dvadesetim ili tridesetim godinama. Samo da više ne slušam glupe priče o romantičnim ljubavima iz prošlosti, kada se nije gledalo ko šta ima, već su momci devojkama samo donosili cveće i recitovali poeziju. Sve za ljubav, a ljubav za pare!

Ljubav se osetila i u međusobnim odnosima Srbije i Hrvatske. Na HRT-u su konstatovali da se hrvatskoj himni zviždalo manje nego Tomi tokom vaterpolo meča u Beogradu. Ne znam ko je merio nivo buke, ali ako su zvižduci Tomi cena dobrosusedskih odnosa, onda neka čovek izdrži za opšte dobro. Nagoveštaj ljubavi, one komšijske, mogao se osetiti kada su Vučić i Karamarko komentarisali naoružavanje u regionu. Ako komšije odustanu od raketnih lansera, što im nudi NATO, onda mi nećemo samo da se igramo maketom S-300, nego ćemo od Rusa da kupimo onaj u prirodnoj veličini. Vodimo ljubav, da ne kažemo ekonomski razvoj, a ne rat – bila bi zajednička poruka, rekao bih nagoveštaj buđenja razuma.

Ljubav od nas traži i javni servis iliti RTS. Od Nove godine svi su se tamo raspevali u strasnoj želji da nam ova godina počne što srećnije i da poneseni tom emocijom sa radošću platimo tih 150 dinara takse za RTS uz mesečni račun za struju. Setio sam se spota švedskog javnog servisa kojim se promoviše redovno plaćanje pretplate. Umesto švedskog detektora, dakle umesto jurnjave za neplatišama, okrenuli su se onima koji redovno plaćaju. U restoranu tržnog centra jednom gostu prilazi voditelj, pita ga da li plaća pretplatu i onda ceo tržni centar zapeva zahvalnicu, hor, orkestar, sva TV lica! Kod nas su pevali džabe, za Novu godinu, a repriza je najavljena sa Srpsku, ko što je red. Zaista, kako u Srbiji nagraditi redovne platiše? Predlažem nedeljnu emisiju, svojevrsnu tombolu gde će gledaoci koji se jave, ali i oni na ulici, biti nagrađeni ako plaćaju pretplatu. Kao svojevremeno Bingo, a robne nagrade obezbediće sponzori – pa onda nije skup tiket, samo 150 dinara, plaćao bi narod, garantujem. Nikoga ne bi zanimao kvalitet programa, ako možete da zabodete televizor ili zamrzivač. A pevanje na RTS-u da se nastavi obavezno, u svim segmentima.

Na kraju priče o ljubavi, treba pomenuti i zapažen nastup ministra Nebojše Stefanovića, od sada Vidovitog Neše, koji je u Dnevniku imao viđenje dostojno astro-parapsihologa Ljubiše Trgovčevića. Javilo mu se (ministru) da mu je javljeno da će Neki čovek iz Nekog udruženja novinara reći da je Neka novinarka praćena. To naravno neće biti istina! Nisam vidovit, ali sam bio siguran da će Neki tabloid, tačnije Neki urednik tabloida bliskog Vladi objaviti ko su Neki čovek, Neko udruženje i Neka novinarka. Priznajem, nisam mogao da vidim (još treniram) da će Neki urednik biti na Nekoj konferenciji Nekog udruženja i imaće Neka pitanja i konstatacije. Nisam bio siguran ni da će Neka novinarka sa Pinka koja mnogo voli priče o Državnim udarima takođe biti tamo. Dakle, ako želite da saznate svoju budućnost, da ne kažem da se sretnete sa svojom sudbinom – imate na raspolaganju Ministra i "Informer". Oni znaju ko vas voli, a ko ne. ¶

Nemačka: Kobna novogodišnja noć u Kelnu

NOVA DIMENZIJA MRŽNJE

Slike nepregledne mase muškaraca "arapskog izgleda" koji pred kelnskom katedralom napastvuje nemoćne žene, krade im novčanike, tuče se i povraća po železničkoj stanici, drastično u Evropi i Nemačkoj slabe pozicije politike koja se zalaže za masovno prihvatanje izbeglica sa Bliskog istoka i iz Severne Afrike

za "Vreme" iz Bona

U doba digitalnih medija i društvenih mreža preko kojih se prenose i najbanalnije glasine iz najudaljenije zabiti, sa čudom se graniči to što ni dve sedmice nakon masovnih napada na žene u Kelnu nismo načisto šta se zapravo i kako dešavalo. Sve se događalo na platou veličine dva fudbalska igrališta koji se prostire između železničke stanice kojom dnevno prođe 1200 vozova i impozantne gotske katedrale, zaštitnog simbola grada. I nije se dešavalo bilo kada, nego neposredno pre i nakon što će zvona katedrale označiti početak 2016. godine.

Krenimo od činjenica: kelnska policija u trenutku zaključenja ovog broja "Vremena" pred sobom ima 516 krivičnih prijava, od kojih 237 podrazumevaju seksualne delikte, među njima i silovanje u "pravnom smislu reči". Ostale se odnose na krađe i telesne povrede. Žrtve su većinom žene, mada su se medijima javili i muškarci koji su opljačkani. Grupa policijskih istražitelja *Neujahr* (Nova godina) u međuvremenu broji više od 100 inspektora, ali je do sada uspela da identifikuje svega 19 osumnjičenih, od toga deset osoba koje su zatražile azil u Nemačkoj (o zahtevima još nije odlučeno) i devet osoba koje su u zemlji ilegalno. Pre toga je nedeljnik "Špigel" preneo da su neki ukradeni mobilni telefoni putem GPS-a locirani u izbegličkim domovima. Ranije je bilo reči o 31 osumnjičenom, među kojima je najviše Alžiraca i Marokanaca, ali se pominjala i jedna osoba iz Srbije.

U Hamburgu su podnete 133 prijave zbog incidenata tokom novogodišnje noći po istom scenariju kao u Kelnu. Desetine napada prijavljeno je u Diseldorfu, Štutgartu i drugim gradovima Nemačke, ali i u Helsinkiju i švedskom Kalmaru.

SLOM CIVILIZACIJE

Delovalo je da je nova godina baš sjajno počela. Prvog januara u 8.57 kelnska policija izdaje rutinsko saopštenje da je sve prošlo u "opuštenoj atmosferi". Bilo je doduše 80 telesnih povreda i 73 prijave zbog buke, ali to u Kelnu zvuči kao malo razuzdaniji vikend. U saopštenju o događajima na platou ispred železničke stanice stajalo je jedino da su organi reda potisnuli oko 1000 okupljenih "slavljenika" kako bi predupredili masovnu paniku izazvanu "aktiviranjem pirotehničke municije". Ni to nije ništa strašno, naposletku poznat je nemački fetiš ka petardama i svakojakim svetlećim raketama koje se nemilice troše za doček Nove godine.

Tako bezazlen opis dešavanja je, mora biti, prenerazio nekog od policijskih komandira, pa je na adrese više medija dostavljen niz internih izveštaja iz novogodišnje noći. Reč je tu o usplahirenim građanima koji s uplakanom decom odlaze u policiju i traže zaštitu, izveštavaju o tučama, krađama, napastvovanju žena; o "nekoliko hiljada uglavnom muških osoba migrantskog porekla" koje su bile na platou – što potvrđuju i brojne fotografije i snimci; o alkoholisanim masama koje ženama doslovno priređuju tople zečeve, seksualno ih napastvuju, bacaju topovske udare i ispaljuju rakete u masu. Snage reda nisu imale kontrolu nad događajima kojih je naprosto bilo previše istovremeno, policija na licu mesta nije stizala ni da popiše sve krivične prijave.

Taksativno je u izveštaju nabrojano i nekoliko pikanterija koje su policajci čuli i videli tokom noći. Tako je navodno jedan migrant pred policajcima kreveljeći se pocepao svoju dozvolu boravka i rekao: "Ne možete mi ništa, sutra ću uzeti novu." Jedan drugi je navodno rekao: "Ja sam Sirijac, morate da se ophodite prijateljski prema meni. Gospođa Merkel me je pozvala." Po čitavoj železničkoj stanici mogli su se videti povraćka i muškarci koji uriniraju gde stignu, dok mnogi pijani migranti spavaju po ćoškovima stanice. U internom izveštaju stoji i da je masa sprečavala policiju da priđe žrtvama, svedocima i počiniocima, da je na poprištu dešavanja bilo premalo policijskih službenika i da su prizori bili "sramotni".

Nije prošlo mnogo, a svi mediji, od tabloida do onih ozbiljnih, bili puni "ispovesti"

NISTE DOBRODOŠLI: Demonstracije protiv izbeglica
Foto: Fonet/AP

napastavovanih žena. Jedna, koja je s drugaricom pokušala da stigne na voz, priča: "Osetila sam nečiju ruku između nogu, ali smo uspele da se izvučemo pre nego što se išta dogodilo." U gužvi joj je ukraden telefon. U policijskoj stanici je videla "mnogo devojaka koje nekontrolisano plaču", a dežurni policajac se ponašao "neljubazno" i nije hteo da primi njenu prijavu. Kroz talas ogorčenja koji se valjao medijima tek sporadično su se probili umereniji stavovi stručnjaka. Tako je dan nakon što se saznalo za napade – u trenutku kada se verovalo da se radi o nekoliko desetina prepada – šef strukovnog udruženja kriminologa Andre Šulc rekao da ne može biti govora o novoj dimenziji organizovanog kriminala, već da se radi o dugo poznatoj šemi: banda džeparoša okruži ženu, dobacuje, pripija se uz nju, dok joj istovremeno krade novčanik, telefon i druge vrednosti. Šulc tvrdi da bande poreklom iz severne Afrika ili sa Balkana već dugo na takav način operišu po Nemačkoj, a bave se i provalama i krađom automobila.

Opštoj kakofoniji doprineo je i ministar pravosuđa Hajko Mas, koji kao da nije mogao da se odluči da li se radi o rulji ili bandi: "Kada se skupi takva horda kako bi počinila krivična dela, sve deluje kao da je planirano. Niko mi ne može dokazati da to nije dogovoreno ili pripremljeno", rekao je Mas za nedeljno izdanje tabloida "Bild". Imao je ovaj ministar i nespretan retorički izlet kad je događaje nazvao "slomom civilizacije" – što se u nemačkoj istoriografiji obično koristi da se opiše period domaćeg nacionalsocijalizma.

Iza svega je ostalo taman toliko nejasnoća da svako može da tambura svoju melodiju: "Bild" piše o "seks-rulji", dok se levičarski "Tagescajtung" drži verzije prema kojoj je od 1000 ljudi na platou tek nekoliko grupica činilo krivična dela.

STEREOTIP U SUKOBU KULTURA

Štampa se poslednjih dana raspisala o "sukobu kultura" koji je stigao do Nemačke, o mentalitetu islamskog sveta u kojem se žena stavlja pod čador i nespremnosti da se taj mentalitet promeni po dolasku u Evropu. Čuveni kriminolog Kristijan Pfajfer govori o mačo-kulturi, koja je postojala i kod doseljenika iz Turske, Jugoslavije i Rusije, ali je uspešnom integracijom iščezla. "Oni ne žive mačo-kulturu kao ranije, ni u porodici ni van nje. Taj zadatak nam »

Otpor "liberalnom teroru"

Nisu tek događaji iz Kelna probudili negativno raspoloženje prema izbeglicama u jugoistočnim i centralnoevropskim delovima Evropske unije. Naprotiv, odavno je poznato šta o politici otvorenih vrata misli premijer Mađarske Viktor Orban, koji je podigao žicu ka Srbiji da bi zaustavio "najezdu ilegalnih migranata". Kao što je poznato i da je Orban mogao da računa na podršku Češke, Poljske, Slovačke, delimično i Rumunije.

Ali događaji u Kelnu dali su liderima brojnih zemalja osećaj da su potvrđeni u svojim stavovima. Slovački premijer Robert Fico naglasio je da neće primiti nijednog muslimana u zemlju, traži hitan briselski samit nakon napada u Kelnu na kojem bi se raspravljalo o izbacivanju kriminalnih izbeglica i zatvaranju granica. Fica čekaju izbori u martu, a ako ih dobije, preuzeće predsedavanje EU od jula. Može da računa na podršku nove konzervativne vlasti u Poljskoj gde je premijerka Beate Šidlo rekla da EU neozbiljno sprovodi liberalnu izbegličku politiku.

Širom Evrope političari i mediji kritikuju "politički previše korektne" Nemce, govore o "liberalnom teroru" i migrantima koji su "zaštićena vrsta". U centru svake kritike su Angela Merkel i njeno obraćanje iz septembra kada je defakto stavila van snage Dablinska pravila i rekla da će Nemačka primiti sve izbeglice koje do nje stignu. Nije srdačnije raspoloženje ni u drugim delovima Evrope: Britanija se davno izvukla opravdanjem da nije deo Šengena; Švedska je zatvorila granicu ka Danskoj, a Danska ka Nemačkoj; i u Finskoj i Holandiji jača pritisak desnice.

Komentator "Dojče velea" Bernd Rigert piše da Merkelova može mirne duše da zaboravi na zahtev da se izbeglice registruju u jedinstvenim centrima, a onda raspodeljuju po celoj Evropi. "Merkelova više ne može da se nada evropskoj solidarnosti. (...) Verovatno je ona ta koja će morati da popusti ili – da ode", piše u analizi.

OD KOLEKTIVNOG SMEŠTAJA DO KOLEKTIVNOG NASILJA: Izbeglice u Nemačkoj i novogodišnji incident ispred stanice u Kelnu
Foto: FoNet/AP

sada predstoji sa velikim brojem ljudi koji su došli iz arapskih i afričkih zemalja."

U više novinskih osvrta se podseća na situaciju na Trgu Tahrir u Kairu kojim žene još od Arapskog proleća praktično ne smeju ni da prođu jer su bivale masovno silovane i pretučene. Dugogodišnja dopisnica iz Egipta Sonja Zekri pita se u članku za "Zidojče cajtung" da li događaji iz te zemlje imaju veze s Kelnom? "I te kako. Jer, kao i tamo, i kod ovdašnjih napada nije se radilo o malo pijanog pipkanja, već o izrazu duboko usađene agresivnosti prema ženama u kojoj se očitavaju seksualna frustracija i muške predstave o dominaciji." Sa još manje pardona istupa političarka socijaldemokrata Lale Akgun, koja kaže da mnogi muslimani sve slobodne žene smatraju "kurvama".

Ima i sve više glasova koji se suprotstavljaju takvoj debati. Poznata muslimanska feministkinja Kola Marjam Hibš u razgovoru za "Vreme" kaže da se sve predstavlja uprošćeno kao napad "muslimanskog varvara na belu ženu". "Sve se svodi na navodnu kulturnu pozadinu. Pritom je ona samo jedna od stvari o kojima treba raspravljati. Zanemaruje se uticaj alkohola ili grupna dinamika." Ona smatra da je licemerno što se ogorčenje javnosti izliva samo ovom prilikom, dok je slabo ko obratio pažnju na izveštaj prema kojem svaka treća žena u Nemačkoj trpi nasilje. "Takođe, niko ne skače u odbranu žena koje svake godine bivaju napastvovane na Oktoberfestu."

Temeljnu debatu o nasilju nad ženama zahteva i niz istaknutih feministkinja u otvorenom pismu koje potpisuje 400 žena iz javnog života, između ostalih i ministarka za porodicu Manuela Švezig (SPD), kao i vodeće političarke Zelenih i Levice.

LEPOTICE I ZVERI

Kako bilo, tek očajna reakcija snaga reda i činjenica da je javnost o masovnom napastvovanju žena saznala tek nakon što je medijima dostavljen izveštaj, koštala je posla načelnika kelnske policije Volfganga Albersa, koji je poslat u prevremenu penziju.

Sve glasnije se govori i o tome da je policija htela da zataška razmere incidenta i "severnoafričko ili arapsko poreklo" većine počinilaca. Prema toj teoriji, u državnom aparatu postoji strah od povećanja pritiska da se odstupi od "zvanične linije" prema kojoj je Nemačka zemlja otvorena za izbeglice i gde ljudi neće biti paušalno okrivljeni zbog svog porekla. "Naravno da se trudimo da informišemo javnost o svim relevantnim aspektima", rekao je za hesenski radio Rajner Vent, šef Nemačkog sindikata policije, "ali se uvek izlažemo riziku da nam neko spočita ili imputira da opslužujemo nekakve desničarske stereotipe."

Ministar unutrašnjih poslova Tomas de Mezijer osuđuje takav pristup jer je "tabuiziranje porekla kriminala" jednako loš put kao stavljanje migranata pod generalnu sumnju. De Mezijer je podsetio da jedan izveštaj od prošle jeseni jasno pokazuje da potražioci azila nisu ni manje ni više skloni kriminalu od domaćeg življa. Prema tom izveštaju, Sirijci su čak brojčano ispod proseka kao akteri krivičnih dela, dok je u tom smislu došljaka sa Zapadnog Balkana i iz Severne Afrike natprosečno više. No, u spektru "zabrinutih građana" i drugih simpatizera novokomponovane desnice ionako niko ne veruje ni ministru ni papirima koje ovaj citira. Jedan od borbenih pokliča ekstremno desničarskog pokreta PEGIDA, koji već više od godinu dana protestuje u Drezdenu protiv "islamizacije Zapada", glasi *Lügenpresse* – lažljivi mediji. Mediji "lažu" o svemu i svačemu, pa tako prećutkuju i stravične razmere kriminala među "auslenderima".

Jedna od ikona te desnice je i mlada bohumska policajka Tanja Kamburi, poreklom Grkinja. Ona je prva progovorila o tome da je policija stalno suočena s nasilnim migrantima, ali da se o tome ne priča, čak je optužila Savezni ured za kriminalistiku da sistematski falšira brojke kako bi prikrio krivična dela migrantskog miljea. Kamburi je postala neka vrsta medijske zvezde, gostuje u brojnim emisijama, njena knjiga je postala bestseler i donela joj malo bogatstvo – a i dalje se bavi policijskim poslom u Bohumu. No to ne smeta desničarima da tvrde kako centri moći guše svaku kritiku. Nedeljnik "Junge Frajhajt", koji važi za glasilo nove desnice, piše da je u Kelnu "kao kula od karata srušen kartel ćutnje" i da su sada svima poznate "ružne nuspojave forsiranog naseljavanja" migranata.

PRIZIVANJE HITLERA

Prema istraživanju za potrebe RTL-a, 37 odsto građana kaže da nakon događaja iz Kelna gleda kritičnije na strance u Nemačkoj. Berlinski "Tagescajtung" primećuje da je trećina Nemaca spremna da poveruje u nedotupavne konstrukcije koje se plasiraju na internetu: recimo, o navodno masovnoj pojavi da izbeglice otimaju nemačkim staricama kolica sa hranom iz supermarketa uz reči: "Merkelova plaća." Ili priče o tome da će uskoro u Nemačkoj biti ukinuti božićni vašari. Podgrejana je i priča o takozvanim *no-go-areas*, gradskim četvrtima, posebno u Rurskoj oblasti, gde navodno pristojan svet ne sme ni da kroči od migrantskih bandi.

Anonimna masa s ulice skrivena iza lažnih profila na internetu još jednom se okuražila pa pojedinci iz nje sve češće istupaju imenom i prezimenom. Poziva se na masovnu kastraciju muslimana i priziva da Hitler ustane iz groba, jer da bi on već znao kako da zavede red. Klaus Štrunc, moderator jutarnjeg programa komercijalne televizije Sat 1, obratio se putem Fejsbuka porukom: "Oko za oko, zub za zub. Za mene je svaki musliman pod generalnom sumnjom da je zločinac." Teško je osloboditi se utiska da se radi o već prisutnom rasizmu, koji se ovom prilikom jasno i glasno izražava, piše minhenski "Zidojče cajtung".

Stvar je dodatno zakuvala nesrećna gradonačelnica Kelna Henrijete Reker kada je u jednom od prvih obraćanja nakon napada na žene izdala neku vrstu preporuke čija je jedna od stavki bila i da žene treba da izbegavaju grupe nepoznatih muškaraca, te da se od njih uvek nalaze na odstojanju u dužini jedne ruke. "To nije prevencija, to je bezobrazluk", piše "Frankfurter algemajne cajtung". "Ova preporuka iz dobrih namera u najgoroj paternalističkoj tradiciji ima neprijatan prizvuk kojim se žrtvama implicitno prišiva deo odgovornosti." Na društvenim mrežama je Rekerova požnjela mešavinu ogorčenosti i sprdnje. Nova gradonačelnica je inače u oktobru jedva preživela napad jednog neonaciste koji ju je izbo nožem zbog njene blagonaklonosti prema izbeglicama. Sada su joj neki korisnici društvenih mreža poručili da bi sve bilo u redu samo da se od počinioca izmakla malo više od dužine jedne ruke.

Prethodne subote su u Kelnu održana dva skupa, svaki sa oko 1300 učesnika. Jedan je okupio desničare i fudbalske huligane iz regiona, čiju je šetnju policija rasturila već posle nekoliko desetina metara jer su okupljeni gađali policiju pivskim flašama i topovskim udarima. "Vaše asocijalno ponašanje se više ne može tolerisati", poručila je žandarmerija s megafona, pre nego što je vodenim topovima i suzavcem rasturila masu. Na drugom skupu su demonstrirali antifašisti, feministkinje i mirniji građani i to protiv "seksizma i rasizma".

Nadležni prenose da se u teksaškom maniru pojačano organizuju grupe građana za "samoodbranu". Jedna Fejsbuk grupa okuplja nekoliko hiljada ljudi koji nameravaju da šetaju Diseldorfom i "učine grad sigurnijim za naše dame". Kako piše lokalni tabloid "Ekspres", i Kelnom patrolira više grupa sačinjenih od "rokera, huligana i izbacivača" koji se paušalno svete svima koji izgledaju kao muslimani. Policija je potvrdila da su dvojica Pakistanaca premlaćena kod glavne železničke stanice, a jedan Eritrejac udaren staklenom flašom. Nakon kontrole je utvrđeno da u grupe "zabrinutih građana" spadaju i poznati neonacisti. U ponedeljak su huligani u Lajpcigu razbijali izloge i automobile, uhapšeno je više od 100 osoba.

Ajman Majzek, predsedavajući Centralnog saveta muslimana u Nemačkoj, govori o "novoj dimenziji mržnje" prema muslimanima. Ponovo je zabeleženo nekoliko napada na izbegličke domove. Tokom prošle godine je izbrojano 850 takvih napada, koji uključuju podmetanje požara, bacanje kamenica ili žvrljanje kukastih krstova po fasadama.

Smirivanju tenzija ne doprinose ni druge vesti: dok nastaje ovaj tekst, iz Istanbula stižu potvrde o terorističkom napadu pred Plavom džamijom u kojem je stradalo najmanje deset osoba, većinom nemačkih državljana. Ranije je utvrđeno da je napadač koji je prošlog četvrtka uz povike "Alahu akbar" i opasan lažnim bombaškim pojasom uleteo u jednu policijsku stanicu u Parizu (i bio ustreljen), živeo u izbegličkom domu u nemačkom Reklinghauzenu, imao najmanje sedam identiteta i već bio u nemačkim zatvorima. Zna se da su neki od napadača iz krvavih napada u Parizu prošli kroz Nemačku izdajući se za izbeglice.

REAKCIJA POLITIKE

Nije bilo teško pogoditi kako će reagovati političari, pogotovo konzervativnog spektra. Desničarska Alternativa za Nemačku (AfD), vanparlamentarna stranka koja prema poslednjim anketama uživa deset odsto podrške, zadovoljno trlja ruke. Jedna karikatura u nedeljniku "Špigel" pokazuje raspojasane Arape kao glavni adut AfD-a u izbornoj trci. Poruka: desničari mogu samo da se zavale i puste da izbeglička kriza odradi posao za njih. Eventualno će s vremena na vreme dobaciti: "Jesmo li vam lepo rekli?"

Baš zato demohrišćani Angele Merkel ne žele da sede skrštenih ruku. Nemačka kancelarka je na partijskom skupu u Majncu rekla: "Moramo se zapitati kada neko krši prava koja pripadaju gostu." Izbeglice i tražioci azila su tako postali "gosti" koji treba da budu najureni ukoliko krše zakon. Predlog demohrišćana je da iz zemlje bude proteran svaki azilant koji je osuđen na kaznu zatvora – pa makar i uslovnu. Merkelovoj postaje tesno, kako kod kuće tako i na evropskom planu (vidi okvir). Naruku joj ne ide ni nezvanična prognoza da će i ove godine u Nemačku stići milion izbeglica. To se ne uklapa u njenu taktiku da zemlja ostaje u principu otvorena za sve izbeglice koje do nje stignu, ali da se radi na smanjenju njihovog broja.

Kod predloga o deportacijama ima nekoliko finesa o kojima demohrišćani radije ne bi govorili. Na primer, da je i sada zaprećena deportacija onima koji su osuđeni na najmanje tri godine robije, ali da se u praksi ona pokazuje kao nemoguća. Jer, najpre je neophodno da se proceni da će kažnjenik verovatno ponoviti svoje nedelo, što je škakljiva stvar; drugo, Evropska konvencija o ljudskim pravima zabranjuje deportaciju u zemlje u kojima deportovanima preti neljudski tretman, u prevodu: kako isporučiti nekoga nazad u Iran, državu koja, prema dostupnim podacima, vrši najviše pogubljenja na svetu?

Dok debata o uzrocima i posledicama traje, već se spekuliše o sledećem velikom iskušenju koje predstoji Kelnu. Početkom februara održava se čuveni karneval, kada na Ružičasti ponedeljak gradom prolazi kilometarska povorka, a milion maskiranih i uglavnom pripitih ljudi skuplja slatkiše koji im se dobacuju. To će biti prvi karneval od dolaska novog talasa izbeglica u Nemačku i svakako dobra prilika za džeparoše. U jednoj anketi 37 odsto žena kaže da će izbegavati velike javne događaje i gužve. Većina je rešila da neće menjati svoju svakodnevicu zbog napasnika i lopova. U specijalizovanim trgovinama kažu da biber-sprej poslednjih dana ide ko alva. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

Od vere do para

Pogubljenje šiitskog sveštenika Nimr Bakir al Nimra u Saudijskoj Arabiji izazvalo je talas protesta šiita u brojnim državama, dovelo odnose Saudijske Arabije i Irana do usijanja i dodatno rasplamsalo sukobe u regionu

Saudijska Arabija pogubila je 2. januara 47 osoba. Vlasti su tvrdile da se radi o teroristima Al Kaide i šiitima koji su takođe osuđeni zbog terorizma. Jedan od pogubljenih bio je Nimr Bakir al Nimr, vođa protesta šiita u ovoj zemlji koji su izbili 2011. kao deo Arapskog proleća. Saudijski šiiti su tada tražili ravnopravnost sa većinskim sunitima, a demonstracije su surovo ugušene.

Na vest o pogubljenju Al Nimra eksplodirali su protesti šiita širom regiona, u Iranu, Iraku, Jemenu, Bahreinu. Na saudijsku ambasadu u Teheranu demonstranti su bacili molotovljeve koktele i zapalili je, kao i konzulat Saudijske Arabije u Mašhadu. Pogubljenje je osudio i libanski Hezbolah, kao i jemenski Huti (takođe šiiti). Saudijska Arabija prekinula je diplomatske i ekonomske odnose sa Iranom, sa njom su se solidarisali Bahrein, Kuvajt i Sudan.

Da u pitanju nije samo lokalni sukob dve regionalne sile pokazale su zabrinute reakcije širom sveta. Strah je opravdan, jer bi ratni sukob ove dve države bio poguban po ionako loše odnose unutar muslimanskog sveta. Sve i da taj sukob ne bude oružani, ono što se desilo znači da se bar u tri vrele tačke – Siriji, Iraku, Jemenu – ratovi neće skoro završiti, a ti ratovi i te kako utiču na čitavu planetu. Izbeglička kriza koja potresa Evropu je samo jedan od pokazatelja tog uticaja.

IRANSKA OPASNOST

"Kakve to veze ima sa Iranom? Ako ima veze, to znači da Iran želi da proširi svoj uticaj na zemlje u regionu", prokomentarisao je jedan od saudijskih zvaničnika gnevnu reakciju Irana na pogubljenje Al Nimra. Izjava je, naravno, cinična, jer i Saudijci i Iranci pokušavaju da šire svoj uticaj preko verske srodnosti. Osim toga, pogled na mapu Persijskog zaliva (Arapskog zaliva, kako ga Arapi zovu) mnogo govori. Sa zapadne strane tog zaliva su džinovska Saudijska Arabija sa svetim mestima svih muslimana, Mekom i Medinom; uz obalu, skoro na puškomet od Irana, načičkane su patuljaste države poput Bahreina, Kuvajta, Katara, Ujedinjenih Arapskih Emirata. Sa druge strane zaliva je ogromni Iran, u blizini su Irak sa svetim mestima šiita Nedžafom i Karbalom, Sirija, Liban... Na mapi se ne vidi, ali svi znaju, ispod zemlje na kojoj leže ove države prostiru se basnoslovne rezerve nafte i gasa.

Za većinu zalivskih zemalja šiitski Iran je veći neprijatelj od Izraela, simbola mržnje u arapskom svetu, a monarsi tih država tretiraju "svoje" šiite kao petu kolonu jer u Iranu, kao jedinoj šiitskoj državi na svetu, vide svoju maticu.

Viševekovno nadmetanje Saudijske Arabije sa Iranom oko liderstva u islamskom svetu zaoštrilo se posle islamske revolucije u Iranu 1979, kada je ajatolah Homeini optužio Saudijce da su američke sluge, a saudijska kraljevska porodica Iran da namerava da svoju revoluciju izvozi po čitavom islamskom svetu. Doduše, reklo bi se da su obe strane bile u pravu. Saudijska Arabija je već decenijama najverniji saveznik SAD-a na Bliskom istoku. Uprošćeno rečeno, Amerika kupuje od Saudijaca naftu, prodaje im oružje, koristi njenu zemlju i more za svoju vojsku. Za tesnu poslovno-vojno-političku saradnju Saudijci su nagrađeni time što Amerika na oba oka žmuri na srednjovekovnu despotiju koja u saudijskoj kraljevini vlada, i na to što Saudijci parama i propagandom pomažu bezbroj ekstremističkih grupa i pokreta inspirisanih saudijskim vehabizmom, od talibana u Avganistanu do Islamske države. SAD su obezbedile čak i da predstavnik Saudijske Arabije bude na čelu Komisije UN za ljudska prava, što zvuči tragikomično.

Sa druge strane, Iran jeste u vreme Homeinija pokazivao želju da svoju verziju islama širi svuda (u manjoj meri i danas), ali mu okolnosti nisu baš išle naruku jer

PROTESTANTKINJE U CRNOM: Žene Irana protiv S. Arabije
Foto: Fonet/AP

je Islamska republika momentalno proglašena američkim neprijateljem broj jedan, što su Saudi jedva dočekali. Dok se Saudijcima sve dozvoljava, iranske ambicije su obuzdavane na sve moguće načine, poput sankcija i pretnji bombardovanjem zbog iranskog nuklearnog programa poslednjih godina.

LOMLJENJE ŠIITSKOG POLUMESECA

Izolovan položaj i neprijateljsko okruženje naterali su Iran da prijatelje traži i tamo gde to ne izgleda mnogo logično. Niti je Asadov socijalistički islam blizak teokratskom Iranu, koliko god Asadovi pripadali nominalno šiitskoj sekti Alavita, niti su arapski šiiti posebno bliski Persijancima, ali zajednički neprijatelji naterali su ih na savezništvo. Zato je rat u Siriji od početka od strane Teherana viđen kao pokušaj da mu se, rušenjem jedinog regionalnog saveznika, drastično oslabi pozicija, a Hezbolah odseče potpuno od "matice".

Rat u Libiji i rušenje Gadafija su očito pokazali da imperijalne ambicije Saudijaca i njihovih suseda u Zalivu postaju sve veće, uz podršku zapadnih sila. Saudijci

su u "libijskom slučaju" prepustili vodeću ulogu Kataru, ali je njihov uticaj iz pozadine, poput uloge SAD, bio očigledan. Kada su se svi akteri iz libijske intervencije angažovali u Siriji, uz dodatak Turske, bilo je jasno da Sirija postaje poprište novog sukoba u kome su glavni akteri naizgled Iran i Saudijska Arabija. Aktivno uključenje Rusije samo je potvrdilo da se u Siriji odvija borba svetskih sila u kojoj su šiitsko-sunitski problemi samo jedan od delova slagalice. Istina, važan deo koji je opet pokazao kako se vera koristi u političke svrhe.

Preko Turske su od početka sirijskog rata u martu 2011. godine počeli da pristižu iskusni "sveti ratnici", kao i novi dobrovoljci željni rata protiv šiitskih nevernika, uz finansijsku i logističku podršku Saudijaca, njihovih suseda i zapadnih saveznika. Tek je uspon Islamske države pre godinu i po dana bar donekle prekinuo (ako je prekinuo) ovu vezu.

U međuvremenu, libanski Hezbolah se angažovao u ratu na strani Asada, a šiitsko-sunitski obračuni počeli su i u susednom Libanu, koji je ugostio nebrojene izbeglice iz Sirije. U novembru 2013. bombaški napad na iransku ambasadu u Bejrutu ostavio je iza sebe najmanje 23 žrtve. Odgovornost za napad preuzela je libanska grupa povezana sa Al Kaidom, Brigada Abdulaha Azama. Sirijska vlada saopštila je da napad "miriše na petrodolare", aludirajući na naftom bogate sunitske države iz Persijskog zaliva.

Sudar sunita i šiita u regionu (ne treba pominjati ko su čiji patroni) traje godinama i u Iraku. Pre američke invazije na Irak 2003. godine, šiiti su tvrdili da su bili diskriminisani i proganjani od strane vlasti Sadama Huseina, sunita; posle Sadamovog pada šiiti su preuzeli poluge vlasti u zemlji, žale se suniti, navodeći to kao razlog rastućeg verskog nasilja, a Saudijska Arabija tvrdi da su šiiti u Iraku pod kontrolom Teherana.

U trenutno poslednjoj započetoj epizodi u kojoj Rijad i Teheran ratuju preko posrednika, u Jemenu se šiitski Huti sukobljavaju sa snagama lojalnim svrgnutom predsedniku Abdurabuhu Mansuru Hadiju i njegovom prethodniku Aliju Abdulahu Salihu. Istina, o iranskoj umešanosti na strani Hutija se samo nagađa, dok su Saudijci postali aktivna zaraćena strana kada su na čelu koalicije arapskih država u martu prošle godine počeli da iz vazduha bombarduju Hutije, uz brojne optužbe raznih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava koje se uglavnom tiču ratnih zločina počinjenih za vreme saudijske kampanje u Jemenu.

Rijad i Teheran do sada nisu vodili direktan rat. Istina, odnosi im nikada nisu bili dobri – kada su 1987. godine iranski hodočasnici u Meki počeli da protestuju protiv Amerike, saudijska vojska i policija su otvorile vatru na njih. Ubijeno je 400 ljudi, Irancima je posle toga godinama bilo zabranjeno da dolaze na hadžiluk, a diplomatski odnosi dve zemlje bili su prekinuti do 1991. godine. Malo je verovatno da će i ovoga puta prekid tih odnosa dovesti do direktnog sukoba, ali eskalacija tenzija u trenutku kada se ceo region trese od nestabilnosti izaziva jezu širom sveta.

NAFTA

Pritom, razlog za tu jezu nisu samo ljudske žrtve. Šanse za skori mir u Siriji, Jemenu, Iraku koje su jedva bile na vidiku i pre ovog sukoba dve države, sada su »

blizu nuli. A mir je prvi, ne i jedini uslov da talas izbeglica bar sa Bliskog istoka bude manji, ako već ne može potpuno prestati. Pored toga, nada da će Islamska država kao zajednički neprijatelj približiti Rijad i Teheran takođe je mršava – to što ID povremeno izvodi terorističke napade na teritoriji saudijske kraljevine ne znači mnogo, jer su žrtve tih napada gotovo redovni saudijski šiiti.

Još jedan aspekt iransko-saudijskog sukoba tiče se daleko profanijeg razloga nego što je teološka rasprava da li je pravi naslednik proroka Muhameda njegov zet Ali ili tast Abu Bekr, a to su nafta i njena cena. Rijad je zgrožen otopljavljanjem odnosa Vašingtona i Teherana posle sporazuma o iranskom nuklearnom programu, posle koga sledi postepeno ukidanje sankcija Iranu. To ukidanje znači da Iran jača svoju ulogu u regionu, ali i da se vraća na naftno svetsko tržište, gde je u OPEK-u bio drugi proizvođač, odmah posle Saudijske Arabije. Vraća se u trenutku katastrofalno niske cene nafte energenata, kada su budžeti država koji se pune samo prodajom crnog zlata u debelom minusu, do te mera da je počelo postepeno smanjivanje ili ukidanje subvencija koje Rijad decenijama daje svojim državljanima za benzin, stanovanje, životne troškove. To u zemlji u kojoj je nezaposlenost među mladima veća od 20 odsto (a mladih je 64 odsto ukupne populacije) može da predstavlja veliki problem, naročito ako cena nafte ostane niska, što je verovatno ako na tržište uđe još jedan veliki proizvođač poput Irana.

Teheran optužuje Rijad da čuva samo svoje interese i namerno povećava tenzije i sukobe, dok deklarativno učestvuje u mirovnim pregovorima oko Sirije i Jemena. Čini se da su Iranci ovog puta u pravu. Rijad je morao znati kakve će reakcije izazvati u Iranu pogubljenje Al Nimra, pa je to ipak učinio. Baš kao što je, prethodnih godina i decenija, znao koga podržava u Avganistanu, Iraku, Libiji, Jemenu, Siriji, ali nije u tome video ništa pogrešno. Može biti da je ovoga puta cilj bio da se skrene pažnja sa domaćih nevolja, poput kresanja budžeta ili dinastičkih borbi, ali generalno Saudijci svoju politiku vode dosledno, samo što je ta doslednost uglavnom zastrašujuća. ¶

MOMIR TURUDIĆ

Zima Arapskog proleća

Kako SAD sa saveznicima uvek nanovo, potpuno ignorišući vlastite mogućnosti, kreću u ratove čije posledice ne mogu da se predvide

"Ne napadamo mi njih, nego oni nas. Hoću da vam kažem istinu. Ova situacija nije tako komplikovana, sve je jednostavno – u Severnoj Africi su se pojavili ogranci organizacije Al Kaida. Ogranci u Libiji su slični onima koji su postojali u Americi uoči 11. septembra..." Tim rečima je 25. februara 2011. bivšeg britanskog premijera Tonija Blera upozorio kasnije brutalno ubijeni Moamer el Gadafi na događanja u Libiji. Tri nedelje kasnije koalicija zapadnih zemalja, u kojoj je bila i Velika Britanija, počela je da bombarduje Libiju.

Iz transkripata telefonskih razgovora Gadafija i Blera koje je 7. januara 2016. objavio Komitet za inostrane poslove britanskog parlamenta vidi se da je Gadafi upozoravao da je cilj terorista uspostavljanje kontrole nad Sredozemljem i potom napad na Evropu.

Pozvao je Blera i sve svetske reportere da dođu u Libiju i lično se uvere kakva je situacija, da su to naoružane bande i da sa njima nema dogovora.

Ta opomena se pominje i u 15. decembra 2015. objavljenim transkriptima saslušanja bivšeg premijera Tonija Blera u britanskom parlamentu o intervenciji u Libiji i kolapsu budućih opcija britanske politike, tokom koga su Arapsko proleće, zbog teških posledica koje će izazvati, neki nazivali "Arapskom zimom".

Gadafi je tokom tih razgovora pitao Blera da li će Zapad intervenisati ako ne bude mirnog rešenja, a ovaj je odgovorio da se to "apsolutno" neće desiti i da cilj zapadnih aktera nije rekolonizacija, već mirno rešenje konflikta. Savetovao je Gadafija da napusti Libiju i da drži telefonsku liniju otvorenom.

LIBIJA 2011 – KOSOVO 1999

Tokom parlamentarne istrage, Blera su pitali da li su u slučaju Libije 2011, kao u slučaju Kosova 1999, bila iscrpljena sva diplomatska sredstva. Odgovorio je da misli da je intervencija u Libiji bila neophodna, ali da je on, kao bivši premijer, a tada privatni građanin, obavestivši o tome američkog državnog sekretara i tadašnjeg britanskog premijera, samo pokušao da vidi da li ipak postoji mogućnost mirne tranzicije, pošto je smatrao da je tokom Arapskog proleća bolje imati mirnu evoluciju nego revoluciju koja proizvodi haos.

Na vojnu intervenciju 1999. podsećaju i nedavno objavljeni transkripti telefonskih razgovora Blera, tada britanskog premijera, i Bila Klintona, tadašnjeg američkog predsednika, uključujući i onaj u kome se oni slažu da je bombardovanje električnih centrala i ostavljanje Beograda u mraku proizvelo poželjne efekte, o kolebanju Evropljana itd.

Bleru je u britanskom parlamentu postavljeno i pitanje o njegovoj "Čikaškoj doktrini", nazvanoj po njegovom govoru na ekonomskom forumu u Čikagu 1999, kojim je opisivao vojnu intervenciju protiv SRJ ne kao bitku za teritorije, već kao bitku za vrednosti. Tada je Bler govorio da bi u vreme hladnog rata zapadni saveznici Kosovu okrenuli leđa, ali da te 1999. u međuzavisnom svetu posle kraja hladnog rata NATO na svoju pedesetogodišnjicu mora pobediti, a da posle za Balkan treba da bude obezbeđen novi Maršalov plan.

Kad je borba prestala, pričao je Bler na saslušanju u britanskom parlamentu, zapadni saveznici su pokušavali da pomognu Kosovo, ali i ostale balkanske zemlje,

UPOZORENJE NIJE IMAO KO DA ČUJE:
Toni Bler i Moamer el Gadafi 2004. godine
Foto: Reuters

pa tako sada imaju dobre odnose i sa Srbijom, koja kao i druge balkanske zemlje pregovara sa EU.

Blera su pitali kakvo je u slučaju Libije 2011. bilo ono "dugoročno planiranje" pominjano u njegovom čikaškom govoru 1999. Odgovorio je, podsećajući na vlastito iskustvo u Avganistanu i Iraku, da je reč je o drugačijem i težem poslu, da postoji razlika između situacija pre 9/11 i posle 9/11 – za razliku od Kosova 1999. u novim okolnostima posle uklanjanja talibana ili Sadama, na sceni je radikalni islamski faktor koji ometa planiranje. (Prema broju regrutovanih radikalnih islamista koji se bore u Siriji u odnosu na broj stanovnika Kosovo je inače trenutno pri vrhu evropske liste, ali to nije pominjano.)

TANKA LINIJA

Britanski parlamentarci Blera nisu pitali o vremenu ulaska u rat protiv Iraka, kada su njegovo ime *Blair* demonstranti izvrtali B-*liar* (lažov).

Ovog puta su predočili izveštaje o tome da su tvrdnje o masakru u Bengaziju preterane, uz pitanje da li je intervencijom u Libiji prekršena rezolucija SB UN 1973 da bi se izveo državni udar u Libiji, kako smatraju Rusija, Kina i Afrička unija. Bler je izbegao odgovor, ali je priznao da je tamo u februaru 2011. među ustanicima protiv Gadafijevog režima bilo islamista, ali i grupa koje bi se mogle nazvati mnogo liberalnijim, koje žele društvo nalik na zapadno, a da on, kao bivši premijer, ne može naknadno da sudi vladi koja je krenula u intervenciju u Libiji – pošto je teško povući liniju između promene režima i zaustavljanja represije.

Na pitanje da li je Gadafi u trenutku kada je Bler razgovarao s njim bio racionalan akter, Bler kaže da je Gadafi u svakom slučaju bio neobičan, da ne zna koliko je on bio racionalan, da veruje da jeste, da je, na primer, imao jasan pogled na to da islamizam predstavlja realnu opasnost i da Zapadnjaci ne razumeju koliko je duboka ta pretnja. S druge strane, bio je ekscentrik kada je komentarisao Blerov predlog o rešenju sukoba između Izraela i Palestine.

UZROK RATA NE POMINJATI

Da su zapadni lideri znali za islamističku pretnju u ranoj fazi "arapskih proleća" govori i nedavno objavljena elektronska prepiska tadašnje američke državne sekretarke Hilari Klinton koja sadrži informacije (koje joj je prosleđivao poverenik novinar i politički savetnik Klintonovih Sidni Blumental) o tome da se radikalni pripadnici Al Kaide, Islamističkog Magreba i Libijskih borbenih trupa infiltriraju u komandne strukture antigadafijevskih ustanika, pa i o tome da snage koje imaju podršku zapadnih zemalja vrše ratne zločine – streljaju zarobljene "strane plaćenike" u redovima Gadafiju verne libijske armije. Te egzekucije su često predstavljale "rasno čišćenje" od "crnih Libijaca" – radnika po ugovoru koje je zapošljavao Gadafi.

Portal koji kritički osvetljava američku spoljnu politiku *Foreign policy journal* piše da obelodanjena prepiska Hilari Klinton sadrži i informacije o tome da se za zapadnu vojnu intervenciju u Libiji najviše zalagao tadašnji francuski predsednik Sarkozi – radi jačanja francuskog uticaja, slabljenja Gadafijevog uticaja u frankofonskom delu Afrike, radi podrivanja navodne Gadafijeve namere da pomoću svojih zlatnih rezervi ustanovi panafričku monetu kao alternativu francuskom franku.

Daniele Pletka, potpredsednica za spoljne poslove i odbrambenu politiku *think-tank* organizacije *American Enterprise Institute*, piše u listu "Šarlot obzerver" pod naslovom "Libijska hipokrizija Hilari Klinton" da je ona, koja kao demokratska predsednička kandidatkinja sada govori da je borba protiv Islamske države prioritet u odnosu na promenu režima, dok je bila državna sekretarka uživala reputaciju uverenog jastreba – da je preporučivala da se naoružaju pobunjenici u Siriji, da je zagovarala intervenciju u Libiji, ali da nije pomogla da se zemlja stabilizuje.

List citira izjavu Hilari Klinton iz 2011: "SAD i međunarodni partneri se ponose svojim doprinosom. Kada je Gadafi pretio Bengaziju, sakupili smo koaliciju bez presedana koja je uključila NATO i arapske zemlje. Delovali smo brzo i sprečili masakr. Tražili smo i dobili lokalnu, regionalnu i internacionalnu podršku uključujući podršku UN i Arapske lige. Posle angažovanja naših jedinstvenih vojnih kapaciteta, SAD su odigrale ključnu ulogu u zajedničkom naporu kome su se pridružili naši saveznici. Kako je vreme prolazilo, naša koalicija je postajala jača." List konstatuje da tako jeste bilo u početku, ali pita šta se posle desilo.

Klintonova je lako uputila poziv protiv zlog diktatora, ali kada su teroristi počeli da preovlađuju, kada je izgubljena kontrola nad granicama i kada je krenuo masivni talas izbeglica iz Severne Afrike, nisu mogli nigde da je nađu, piše "Šarlot obzerver".

Teško je ipak zaključiti da ovo obelodanjivanje činjenica, za koje su inače svi i od početka znali, najavljuje preispitivanje one politike za koju Henri Kisindžer u intervjuu za "Nešenel interest" kaže da je vidljiva u svim američkim ratovima još od Drugog svetskog rata: da "iznova i iznova potpuno ignorišući vlastite sposobnosti, SAD kreću u ratove čiji kraj se ne može predvideti". ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

FIFA i UEFA – Epilog fudbalskog skandala

Pad nedodirljivih

Sep Blater i Mišel Platini, donedavno vodeći dvojac svetskog i evropskog fudbala, odlukom Etičkog komiteta FIFA više neće moći da se bave "najvažnijom sporednom stvari na svetu". Zbog suspenzije u trajanju od osam godina, Blater i Platini faktički su izbačeni iz svetskog fudbala. To je logičan epilog brojnih koruptivnih skandala koji su u prethodnom periodu naneli nemerljivu štetu najpopularnijem sportu u svetu

Ko bi reko čuda da se dese? Čak i ovaj naslov omiljene pesme ministra spoljnog Ivice Dačića mogao bi zgodno da opiše situaciju u kojoj se našao evropski i svetski fudbal nakon iznenađujuće odluke FIFA da ukloni tandem donedavno najmoćnijih ljudi u tom sportu. Suspenzija Sepa Blatera, predsednika FIFA, i Mišela Platinija, šefa UEFA, formalno je obrazložena sukobom interesa, zbog "nelojalne isplate" u iznosu od dva miliona švajcarskih franaka, koliko je Blater 2011. platio bivšem francuskom reprezentativcu, za navodne konsultantske poslove. Mišel Platini, tada još sa pozicije specijalnog savetnika predsednika FIFA, ove konsalting aktivnosti obavljao je između 1999. i 2002. godine. Mada formalno nisu optuženi za mito i korupciju, odluka o isključenju iz fudbala stupila je odmah na snagu.

SUSPENZIJA ILI KRAJ KARIJERE

Ova kazna podrazumeva da Blater i Platini u narednih osam godina neće moći da se bave nikakvim aktivnostima u vezi sa fudbalom – ni sportskim, ni administrativnim – a njih dvojica biće i dodatno udareni po džepu: Blater će morati da plati kaznu od 50.000, a Platini od 80.000 franaka.

"Sep Blater se našao u sukobu interesa. Njegova tvrdnja da je reč o usmenom dogovoru nije dokazana i odbijena je", navodi se, između ostalog, u saopštenju Etičke komisije Međunarodne fudbalske federacije. Ova odluka zapečatila je Blaterovu karijeru, koji je dužnost predsednika FIFA obavljao punih 17 godina. A što se bivšeg prvog čoveka UEFA tiče, Platini je, sudeći po navodima Komisije, "pokazao nepoznavanje značaja svojih dužnosti", kao i da njegovi postupci "nisu bili etički". "Ovde je reč o nepoštovanju svih važećih zakona", kaže se, između ostalog, u saopštenju.

Mišel Platini je poručio da je odluka o suspenziji "maskarada", kao i "patetičan pokušaj prikrivanja želje da me eliminišu iz fudbala. Na terenu, a kasnije i kao funkcioner moje ponašanje uvek je bilo besprekorno i moja savest je čista", saopštio je. U sličnom tonu oglasio se i Blater, koji je istakao da je, posle više od 40 godina rada u FIFA, postao "vreća za udaranje". On je, takođe, najavio da će podneti žalbu i poručio je da će se boriti, "zbog sebe i zbog Fife". "Žaliću se u Lozani i koristiti sva pravna sredstva koja postoje u švajcarskim zakonima. Čuo sam da je prvobitno trebalo da budem kažnjen doživotno, pa su promenili na osam godina", izjavio je Švajcarac.

Ispada da su se snovi bivšeg kapitena francuske reprezentacije i trostrukog osvajača Zlatne lopte o ustoličenju na vodeću funkciju svetske kuće fudbala raspršili kao mehur od sapunice. Francuz je važio za vodećeg kandidata za Blaterovog naslednika na izborima za prvog čoveka FIFA koji će biti organizovani u februaru. "Povlačim svoju kandidaturu. Ne mogu više, nemam više ni vremena ni sredstava da se sastajem sa biračima, da se sastajem sa ljudima, da se borim sa drugima", rekao je Platini.

MITO, KORUPCIJA

Tužan završetak karijera dvojice fudbalskih funkcionera logična je posledica skandala u kome se FIFA našla još krajem maja, nakon što su američki istražni organi podigli optužnicu protiv većeg broja rukovodilaca tog tela, zbog sumnji da su u prethodnih 25 godina bili umešani u korupciju i pranje novca, i da su primili 150 miliona dolara mita. Dva dana uoči izbora na kojima je Sep Blater osvojio svoj peti mandat, švajcarska policija u Cirihu uhapsila je čelne ljude FIFA, od kojih je najzvučnije ime bio potpredsednik Džefri Veb. U ovu aferu bio je upleten čitav niz fudbalskih zvaničnika i Blaterovih saradnika, njih ukupno 14, koje su američki FBI i Poreska služba osumnjičili za korupciju, mito i proneveru novca. Podlegavši pritisku javnosti, organizacije na čijem čelu se nalazio i, što je najvažnije, bogatih sponzora, Blater je – četiri dana pošto je izabran za predsednika – podneo ostavku na tu funkciju. U nejasnom statusu "kobajagi predsednika" zadržao se sve do kraja 2015.

SEP BLATER I MIŠEL PLATINI: Zajedno na vrhu, zajedno na dnu
Foto: Fonet/AP

Glavni sponzori FIFA, među kojima su Koka-Kola, Visa, ili Kia, podržali su njegovu ostavku, smatrajući da je to prvi korak ka popravljanju ugleda ovog tela. Sponzori, inače, obezbeđuju gotovo trećinu prihoda, a podaci pokazuju da je FIFA raspolagala sa gotovo šest milijardi dolara, koliko je zaradila u prethodne četiri godine, uključujući tu i Mundijal održan 2014. u Brazilu. Biznis partneri FIFA ovoj sumi doprineli su sa čak 1,6 milijardi dolara. Vredi istaći da se možda i najznačajniji komercijalni partner, nemački Adidas, nije pridružio horskim zahtevima za Blaterovu ostavku.

UPITNI RUSIJA I KATAR

Na širenje loše slike o aktivnostima FIFA uticao je još jedan značajan razlog. Veo sumnje nadvio se i na regularnost dodele svetskih fudbalskih prvenstava Rusiji i Kataru, koji su izabrani za domaćine predstojećih Mundijala. Sep Blater je čak sugerisao da bi čitava akcija hapšenja čelnih ljudi FIFA mogla imati i političku pozadinu, rekavši da se sve ovo najverovatnije ne bi desilo da su organizaciju svetskih prvenstava 2018. i 2022. godine dobili Engleska i SAD. "Amerikanci su se kandidovali za organizaciju Svetskog kupa 2022, a Englezi su želeli da budu domaćini 2018, ali su i jedni i drugi izgubili, pa sada imamo pritisak engleskih medija i američkih pravosudnih organa", kazao je Blater. Jedan od retkih svetskih lidera koji je indirektno podržao Blatera bio je predsednik Rusije Vladimir Putin, koji je ocenio da se radi o "pritisku na FIFA i Blatera sa ciljem da se Rusiji oduzme Svetsko prvenstvo 2018. godine", a da u svemu tome prednjače SAD. FIFA se oglasila saopštenjem, u kome se navodi da su "Rusija i Katar dobili organizaciju svetskih prvenstava 2018. i 2022. godine, demokratskim glasanjem Izvršnog odbora", te da "FIFA nema pravni način da im oduzme ta domaćinstva".

Nakon uspešno organizovanih ZOI u Sočiju, kao i Svetskog prvenstva u

Predsednik FSS-a Karadžić

Kriv je "prljav veš"

Zanimljiv komentar na aktuelna dešavanja stigao je i iz Fudbalskog saveza Srbije. Prvi čovek FSS-a Tomislav Karadžić istakao je da su Blater i Platini napravili grešku jer su počeli u javnost da iznose "prljav veš" jedan o drugom. "Po meni, to je glavni razlog. Njih dvojica su u velikom raskoraku poslednjih godinu dana i počeli su nezrelo, iako su zreli ljudi, da iznose neke činjenice, papire iz stola i tako dalje. Pa šta mislite, kada bih ja počeo da izvlačim papire od prethodnog rukovodstva, a znate o kome se radi", rekao je Karadžić. Pre njega, na čelu Saveza bio je Zvezdan Terzić, generalni direktor Crvene zvezde, koji je još u avgustu prošle godine podneo neopozivu ostavku na tu funkciju, ali i dalje vodi glavnu reč u najtrofejnijem srpskom klubu.

Ostavke, pa naprasne promene mišljenja, nisu strane ni šefu FSS-a. Karadžić je priznao da je dva puta do sada, nakon skandala na utakmici sa Italijom u Đenovi, kao i nakon meča protiv Albanije u Beogradu, podnosio ostavku, koju je potom povlačio. U prethodnih nekoliko godina, ova dvojica "fudbalskih radnika" često su se optuživali i nisu se libili da iznose, što bi predsednik FSS-a rekao, "prljav veš" jedan o drugom.

Ako je potrebno povratiti ugled i reputaciju organizacija kao što su FIFA i UEFA, bilo bi zanimljivo istražiti mišljenje domaće javnosti o "reputaciji" ili "ugledu" našeg fudbalskog saveza, lige, klubova ili pak njihovih čelnih ljudi. Podatak da je A reprezentacija Srbije završila godinu kao 56. selekcija na rang-listi FIFA, što je njen najslabiji plasman od 2006, ne može se zabašuriti planetarnim uspehom "orlića", tj. igrača omladinske selekcije. Fudbalski savez Srbije planira da krajem januara ugosti najviše predstavnike 12 saveza iz zemalja regiona kako bi zauzeli zajednički stav povodom nemilih dešavanja u FIFA i UEFA.

»

vaterpolu i plivanju u Kazanju, Rusija je, prema podacima britanskog "Gardijana", spremna da utroši više od 20 milijardi dolara za izvođenje radova u infrastrukturi i na stadionima u 11 gradova u kojima će se održati predstojeći Mundijal. Katar je još ambiciozniji. Ova zemlja investiraće gotovo 200 milijardi dolara, kako bi za sedam godina spremno dočekala Svetsko prvenstvo u fudbalu.

UMEĆE LOBIRANJA

Sep Blater važio je, inače, za lukavog čoveka, sklonog makijavelističkim metodama vladanja, što je imao prilike da nauči od svog mentora i prethodnika na funkciji, Brazilca Žoaoa Avelanža, koji je 24 godine bio predsednik ove organizacije. I on se, kao i njegov naslednik, osramoćen povukao sa funkcije počasnog predsednika FIFA, nakon optužbi da je primio višemilionski mito. Blater je bio poznat i po umešnom lobiranju, i nije pravio trajne saveze, niti je imao stalne neprijatelje. Bio je od pomoći nacionalnim fudbalskim federacijama, posebno onim "manje važnim" zemljama iz Afrike i Azije, kojima je obećavao podršku i pomoć u svim sportskim i inim segmentima. Zauzvrat je mogao da računa na njihov glas kada se odlučivalo ko će voditi ovu organizaciju, koja se sastoji od 209 nacionalnih saveza u svetu. Uključujući tu i 54 evroazijske članice UEFA. Zahvaljujući tome što je svaki glas jednako važan – nemački, baš kao i afričkog Zaira – Blater je pet puta uzastopno bio biran za predsednika.

Mišel Platini, sa druge strane, došao je u FIFA upravo na Blaterov poziv, iako nije imao nikakvog iskustva u obavljanju administrativnih poslova. Njegov meteorski uspon započeo je onda kada je podržao Blaterovu kandidaturu na mesto predsednika FIFA 1998, protiv tada respektabilnog šefa UEFA Šveđanina Lenarta Johansona. I ovaj izbor pratile su brojne kontroverze, baš kao i višegodišnji odnos Platinija i Blatera, koji su od najbližih saradnika s vremenom postali ljuti rivali. Švajcarac je predsednika UEFA svojevremeno optužio za mutne radnje kada je reč o dodeli Mundijala Rusiji i Kataru, kao i da mu je Platini pretio da će otići u zatvor ukoliko ne odustane od kandidature za mesto šefa FIFA. Ni Francuz mu nije ostao dužan, rekavši da se Blater ponaša kao da je FIFA njegova lična svojina, te da je prestao da radi za dobrobit fudbala. Ovim međusobnim ličnim napadima doprineo je i prirodni rivalitet između FIFA i UEFA, ključnih fudbalskih organizacija koje su godinama vodili. Sam Blater je više puta najavljivao da će podneti ostavku i otići sa mesta prvog čoveka svetskog fudbala, da bi kasnije uvek menjao mišljenje.

Dvojica funkcionera su još od novembra bili pod suspenzijom u trajanju od 90 dana, tako da ni pre odluke o osmogodišnjoj zabrani operativno nisu rukovodili svojim organizacijama. Evropsku kuću fudbala vodi njen potpredsednik, Španac Anhel Viljar, a do izbora novog prvog čoveka FIFA ovu organizaciju u svojstvu privremenog predsednika vodi Kamerunac Isa Hajatu. ¶

UROŠ MITROVIĆ

Ispravka

Netačno navedeni iskazi

"Između Boga i društva", "Vreme" br. 1303

U broju 1303 nedeljnika "Vreme" od 24. decembra 2015. godine objavljen je tekst pod naslovom "Između Boga i društva" u obliku tekstualizovane verzije tribine "Crkve i verske zajednice u Srbiji" održane u Pres centru Udruženja novinara Srbije. Novinarki Katarini Stevanović, koja je napisala tekst, potkralo se nekoliko materijalnih grešaka koje ne izražavaju tok, karakter i sadržaj dijaloga ili u značajnoj meri menjaju njegov smisao.

Na samom početku rekao sam da se Crkva ne može distancirati od društva, a ne da se može distancirati, kao što je navela novinarka Stevanović. Na drugom mestu novinarka navodi kako (ja) ne vidim konflikt društva sa verskim zajednicama, što je tačno, i u nastavku mi pripisuje iskaz da su država i Crkva na istom zadatku, iako tako nešto nisam rekao, niti bilo šta slično tome. Kada sam pred kraj tribine ukazao i na mogućnost postojanja izvesnih disonantnih stavova unutar verskih zajednica, rekao sam da verski poglavar može reći jedno, a da se na drugoj strani iskaže nešto drugo, a nikako nisam rekao da poglavar govori jedno, a verska zajednica drugo, kao što je preneto u tekstu, a sasvim je jasno da neizrečeni i nepostojeći navod koji ona prenosi ima potpuno drugačije značenje od onog sadržanog u stavu koji sam izrekao. Koristeći, iz potpuno nepoznatih razloga, postupak izdvajanja određenih rečenica iz njihove misaone celovitosti i logičkog konteksta, uzima jednu moju misao, da je ranije postojalo Ministarstvo (za odnose sa verskim zajednicama, prim. aut.) a da sada postoji Kancelarija, koja je deo mog šireg razmatranja institucionalnog odnosa verskih zajednica i državnih organa Republike Srbije, i tako istrgnutu sjedinjuje sa kasnije izrečenim osvrtom na dijalog između države i verskih zajednica, čineći na taj način oba iskaza sasvim besmislenim, nedorečenim i gotovo banalnim. Smatram da je važno navesti da tekst ne prati hronološki tok tribine, tako da čitalac ne uočava dinamiku dijaloga i uzajamni podsticaj na razgovor samih učesnika, što je izuzetno važno u procesu razumevanja iznetih stavova.

Iako sam svestan da je ono što je izgovoreno na tribini bilo neophodno skratiti i sažeti u okvire koji su zadati novinskim prostorom, ipak se pitam da li je bilo neophodno u tolikoj meri intervenisati na tekstu i praviti rečenički mozaik u gotovo nasumičnom postupku čime se mnogo izgubilo od autentičnosti i tačnosti izrečenih stavova, sa jedne strane, dok sa druge, tako izdvojene misli nisu nikako mogle biti stavljene pod navodnike jer citiranje podrazumeva doslednu i potpunu tačnost, a ne proizvoljnost u interpretaciji.

U prilogu dostavljam internet adresu na kojoj se nalazi snimak cele tribine: *www.youtube.com/watch?v=JORVFOHNe6Y*

ZORAN DEVRNJA

ZORAN STANOJEVIĆ

Smrt video-kluba

Izvesni Red Hejstings je pre 18 godina zaboravio da vrati DVD sa filmom *Apolo 13* u lokalni video-klub. Kada se konačno pojavio, ispostavili su mu račun od 40 dolara, što je on smatrao besramnim i odlučio je da napravi bolji servis. Iznajmljivaće ljudima diskove i naplaćivati samo gledanje, ne i ležarinu, i to tako što će im ih donositi na vrata i dolaziti po njih. Danas se taj njegov biznis zove Netfliks i vredi više od trideset milijardi dolara. A od 6. januara dostupan je u celom svetu sem u Kini, Severnoj Koreji, Siriji i na Krimu, te na još par spornih teritorija. Dakle i u Srbiji. I umesto poštom, stotinama hiljada epizoda serija, filmova i TV emisija pristupa se preko interneta za pretplatu od 8 do 12 dolara ili evra u zavisnosti od toga na koliko ekrana želite da gledate istovremeno.

Cilj Netfliksa je da postane najveća video-platforma na svetu i to je zamalo postigao. Ima 70 miliona korisnika, a sa ovim globalnim širenjem na 130 zemalja u samo jednom danu nije nemoguće da ovu godinu završi sa više od sto miliona, neki procenjuju i 200. Sem što nudi video u najam, Netfliks prerasta u najvećeg proizvođača sadržaja na svetu, godišnje u taj posao ulaže više od pet milijardi dolara. Najpoznatiji proizvod mu je serija *Kuća od karata*, satirični triler o američkoj politici sa Kevinom Spejsijem u glavnoj ulozi.

Toliko za reklamu, a sada malo o tmurnijim stranama ove ponude. U cilju da se što pre proširi i prestekne konkurenciju (Amazon je najozbiljniji), Netfliks je, čini se, previše požurio. Za najbolje sadržaje prava su po svetu već rasprodata, uključujući i pomenutu *Kuću od karata* koju u Srbiji prikazuje RTV. To znači da ćete za uredno plaćenu pretplatu dobiti dodatno oktroisani pristup. Inače vam Netfliks uglavnom ne nudi premijere već reprize, da biste nešto gledali potrebno je da prođe najmanje trideset dana od televizijskog prikazivanja. U slučaju filmova i više.

Platili ste pretplatu i ne možete da vidite ono što i Amerikanac koji je platio koliko i vi, pa čak i nešto manje? Ne zvuči baš primamljivo, ne menja mnogo ni to što se možete prijaviti preko VPN-a, odnosno "prevariti internet" da ste u Americi i pristup vam je otvoren. Čemu legalnost pristupa i plaćanje pune cene karte ako gledate sa pomoćnog sedišta iza stuba? Takođe, Netfliks još nije prilagodio prevode za sve zemlje u kojima je prisutan, pa tako nema ni srpskog (hrvatskog/bošnjačkog) prevoda. U najboljem slučaju gledaćete filmove sa engleskim titlom da biste ih bolje razumeli.

I korisnici u Srbiji su podeljeni. Neki veruju da je ovo tek početak i da će (glasine tako kažu) do kraja godine Netfliks preuzeti kontrolu nad svojim i gomilom tuđeg sadržaja, lokalizovati prevode i krenuti u pregovore i sa lokalnim proizvođačima filmova i serija, kako bi i njih metnuo u katalog. I zaštitio od piraterije. Drugi, opet, misle da će Netfliks da pohvata par procenata mladih kojima je svejedno da li gledaju na engleskom ili srpskom, pomodni su, a imaju za pretplatu. Te se neće ni koncentrisati na dublji ulazak u region barem još nekoliko godina.

Najozbiljnije bi trebalo da se zamisle kablovski operateri. Netfliks bi mogao da im bude ozbiljna konkurencija jer uz dobar internet nema potrebe da plaćate kabl. To znači da moraju pod hitno da poboljšaju svoju ponudu i učine je nedostižnom globalnom igraču. Inače im sledi sudbina misije Apola 13. Video-klubovi su se odavno predali. ¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije, uplatnicom	iz sveta, karticom
1 broj sa PDF-om	—	1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	~~2600~~ 1950 RSD	~~23~~ 19,5 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	~~3600~~ 2700 RSD	~~30~~ 25 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	~~4300~~ 3200 RSD	~~37~~ 31 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	~~5800~~ 4350 RSD	~~50~~ 42 EUR

novogodišnji popust važi do 20. januara 2016.

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com,** faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** sa naznakom za šta je uplata izvršena. **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun broj 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (podatke možete naći na istoj veb adresi). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

Usluge internet pretplate na VREME vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Potraga

Jedan od ključnih toposa jugoslovenskog sentimentalnog vaspitanja jesu "farmerke iz Trsta". Ideja putovanja u inostranstvo, negdje na Zapad, a nama najbliži Zapad su Italija i Austrija, da bi se kupilo nešto što je kod nas nedostupno ili teško dostupno, preživila je i raspad Jugoslavije i najezdu korporativno-kapitalističkih brendova na naše geografske širine i dužine. Imali su momci iz *Njuz.neta* onu duhovitu foru o *H&M-u* kao proizvođaču plastičnih kesa jer su se silni Južni Slaveni sa ekskurzija po evropskim metropolama po pravilu vraćali i sa kakvom jaknom, košuljom, pantalonama ili majicom kupljenim u prodajnom lancu koji do nas još nije bio došao, pa bi poslije po zavičaju šetali i odjevni predmet i kesu u koju je bio spakovan.

U posljednjih nekoliko godina, nema baš pretjerane potrebe da se s puta u inostranstvo vraćaš s takvim suvenirima jer ih imaš i kod kuće. Mnoge stvari je moguće kupiti i preko interneta. Kad ideš u neki grad, tražiš nešto sasvim lokalno, nešto čega nigdje drugo nema. Tako sam ja, pošavši nedavno u Rim, dobio naručdžbu od člana neformalnog beogradskog kluba neliječnih fanova Huga Prata da posjetim rimsku radnju indikativnog imena *Spazio Corto Maltese* i tamo kupim stanovitu memorabiliju.

Foto: Marko Rupena

Dobio sam tačnu adresu i na mapi grada utvrdio da je to relativno blizu Vatikana. Pošto će me put ionako nanijeti na tu stranu (važno mi je da nekom pošaljem razglednicu sa vatikanskom markom i žigom pošte najmanje zemlje na svijetu), računam tog ću dana da produžim i do hrama Huga Prata. Neki hodočaste u Vatikan zbog Argentinca Horhea Marija Bergolja, a neki vole stripadžiju koji je živio u Buenos Ajresu u vrijeme kad je papa dječak bio.

I špartam tako lijepo, noga za nogom, proljeće je u zraku, čak i u decembru, sve je idilično, jedino je grad prepun policije; karabinjeri trebaju valjda uvjeriti i domaće ljude i turiste da se terorizam iz Pariza u Rimu neće ponoviti. Bližim se raskrsnici na koju treba da skrenem u *svoju* ulicu i unaprijed se radujem. Znam kućni broj radnje koju tražim i polako joj se približavam, a onda vidim da su kapci napola spušteni. Dobro, popodne je, računam, neka sijesta, vratiću se poslije ili sutra, ali hajde barem da pogledam u izlog i kroz izlog, da vidim čemu ću se vratiti.

Tamo, međutim, nema ničega što imalo podsjeća na Huga Prata ili njegovog najslavnijeg junaka. Sve je puno onih besmislenih plastičnih drangulija i džidža-bidža kakve su obično viđaju u kineskim radnjama. Jedino što iole podsjeća na strip jesu nekakve smiješne velike žute papuče koje sprijeda imaju oblik glave Homera Simpsona sa sve onom impresivnom ćelavicom.

Pomislim da je neka greška sa kućnim brojem, pa provjerim, ali nije. Za svaki slučaj obiđem cijelu ulicu – ništa. Srećom, iste večeri treba da se vidim sa kolegom, on je iz Rima, novinar je i voli strip, pitaću njega.

Kolega, ispostavlja se, više nije novinar. Mislim, jeste novinar, nije vokacija košulja koja se tek tako mijenja, ali više ne radi za novine. Situacija u medijima je katastrofalna, *catastrofe*, nema para, nema ozbiljnih novina, sve se svelo na dnevnopolitičko spinovanje i tabloidno žutilo. On sada radi kao turistički vodič. Vjerujem da je vješt u poslu, svašta zna, šarmantan je erudita, ali opet nije to to.

Pitam ga za *Spazio Corto Maltese*, a njemu se lice ozari. To je divno mjesto, kaže, nisam navraćao godinu-dvije, ali svakom preporučujem da ode. Kažem da sam išao, ali da radnje tamo nema. Ne može da vjeruje. Možda su je preselili negdje, kaže, znam da su ranije bili negdje bliže centru, s druge strane Tibra, možda su se opet preselili. Na internetu, međutim, nema informacija o selidbi i na sajtu još stoji ista adresa.

Znaš, kaže mi, ima još jedna kultna stripadžijska radnja za koju znam, strip-knjižara zapravo, ona nije posvećena samo Hugu Pratu, ali gazda zna sve, otiđi tamo i pitaj njega, on će znati šta je bilo.

Sutradan ujutro nastavljam s potragom. Ova radnja je zaista pravi kutak za stripadžije. Gazda izgleda kao žanrovski lik: visok, mršav, sijed, proćelav. On ne zna engleski, pa se dovijamo na komadićima raznih jezika, ali istina je neumoljiva: *Spazio Corto Maltese* više ne postoji, *chiuso per sempre*. Grize donju usnu i odmahuje glavom.

Slegnem ramenima i pokušavam da ga upitam kako njemu ide posao. Nisam siguran je li me razumio ili i dalje komentariše kako je žalostan zbog zatvaranja radnje koju sam tražio, ali on ponavlja riječi *catastrofe, signore*.

Kupio sam *Le Elvetiche – Rosa alchemica*. Sa stripom pod miškom izlazim iz radnje. Dan je sunčan, nije još ni podne. Ima još prostora da se svašta desi. ¶

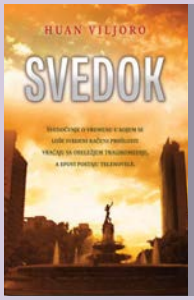
MUHAREM BAZDULJ

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 17. decembra 2015. do 21. januara 2016.

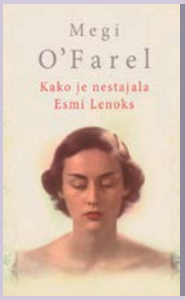
Huan Viljoro
SVEDOK

Veliki roman-freska o sablastima istorije, politike i ljubavi. Junak se vraća u rodni Meksiko kojim vladaju organizovani kriminal, korumpirani mediji i politički zaverenici, i gde se loše svedeni istorijski računi vraćaju sa obeležjima tragikomedije a epika se pretvara u telenovelu

Martin Valzer
POSLEDNJA GETEOVA LJUBAV

Izvrstan biografski roman o Johanu Volfgangu Geteu. Gete je imao 73 godine kada je sreo svoju poslednju ljubav, devetnaestogodišnju Ulrike fon Levecov. „Moja ljubav ne zna da imam preko sedamdeset. Ni ja ne znam", kaže Gete u romanu

Megi O`Farel
KAKO JE NESTAJALA ESMI LENOKS

Psihološki triler o ženi koja je veći deo života provela u duševnoj bolnici zato što je odbijala da se povinuje društvenim normama viktorijanske Engleske, knjiga o jednoj nepravdi koja se ne može ispraviti

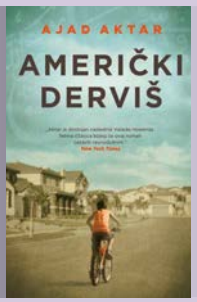
Džim Krejs
ŠEST

Neobična i duhovita priča o glumcu Feliksu Dernu, čiji je naizgled savršen život ukaljan činjenicom da svaka žena sa kojom je spavao nosi njegovo dete

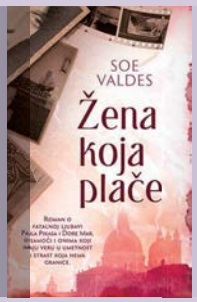
Ajad Aktar
AMERIČKI DERVIŠ

Kultna knjiga na tragu romana Haleda Hoseinija, o mladom Amerikancu pakistanskog porekla koji otkriva sopstveno nasleđe, o muslimanima u SAD i odnosu islamskog sveta i Zapada

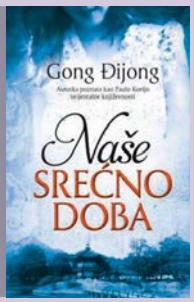
Soe Valdes
ŽENA KOJA PLAČE

Roman nagrađivane i prevođene kubanske spisateljice o fatalnoj ljubavi Pabla Pikasa i Dore Mar, ljubavnice, muze i naposletku žrtve velikog umetnika. Knjiga o strasti, umetnosti i samoći

Gong Đijong
NAŠE SREĆNO DOBA

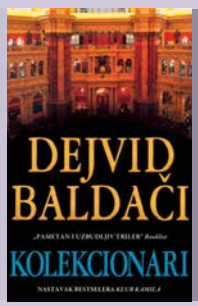
Roman južnokorejske književnice koju nazivaju „Paulom Koeljom orijentalne književnosti", o ljubavi dvoje promašenih ljudi, jedne bogate, depresivne žene i jednog osuđenika na smrt

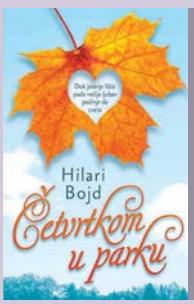
Lisa Marklund
UDARNI TERMIN

Roman „kraljice švedskog trilera" s novinarkom Anikom Bengtson u glavnoj ulozi. Ubistvo popularne televizijske zvezde pokreće seriju događaja koji će otkriti naličje medijskog sveta i prljave zakulisne igre unutar novinskih kuća

Dejvid Baldači
KOLEKCIONARI

Triler o vašingtonskom političkom podzemlju, špijunaži, otuđenim centrima moći, zaverama, misterioznim ubistvima, opsesivnim kolekcionarima retkosti i tajnom društvu Klub kamila čiji se vođa predstavlja kao Oliver Stoun

Hilari Bojd
ČETVRTKOM U PARKU

Šezdesetogodišnja Džini nije baš nesrećna u braku, ali se oseća neispunjenom i neshvaćenom. Jednog četvrtka, dok u parku šeta unuku, upoznaje svog vršnjaka Reja koji je tu sa svojom unukom. Nakon nekoliko susreta shvata da se zaljubila. Dirljiv roman o ljubavi u „trećem dobu"

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamela E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjžare d.o.o. "27. mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. "BIG" (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjžare d.o.o. "Jagodina" (Vivo shopping park, Jagodina)

Već godinama prepoznajemo jedni druge, jer iz iste perspektive posmatramo svet.
Vaše najvrednije je nama najvažnije i razlog da život gledamo kao stalnu promenu na bolje.
Ponosni smo na preko 1.700.000 klijenata u Srbiji, tradiciju dužu od 180 godina
i prisustvo u 60 zemalja širom sveta.

Generali Osiguranje Srbija. Deo Generali grupe.

generali.rs | Kontakt centar: 011 222 0 555

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec